

Az átrendeződés éve

A populista jobb és a szélsőjobb a mai Magyarországon

Social Development Institute

Szerkesztette: Juhász Attila

Szerzők:

Juhász Attila

Hunyadi Bulcsú

Galgóczi Eszter

Róna Dániel

Szicherle Patrik

Zgut Edit

A tanulmány a „Stratégiák a szélsőjobboldal ellen” projekt keretében készült 2017-ben, együttműködésben a Heinrich-Böll-Stiftunggal.

A tanulmányban leírt vélemények a szerzők sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik a Heinrich-Böll-Stiftung álláspontját.

© Copyright 2017 Political Capital Kft. és Social Development Institute Kft.
Kiadja a Political Capital Kft. és a Social Development Institute Kft.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	4
Vezetői összefoglaló	5
Politikai környezet	7
Rivalizálás a választókért: a Fidesz és a Jobbik szavazótábora	11
Szocio-demográfiai összetétel.....	11
Politikai értékválasztás	15
Választási esélyek	19
Versenyfutás a szélen: a Fidesz és a Jobbik szélsőséges megnyilvánulásai	21
Bevándorlásellenesség.....	21
Antiszemizmus	26
Romaellenesség	28
Homofóbia	29
Külkapcsolatok: ellentétes irányú mozgások	31
Az Európai Unió és Visegrád.....	31
Lengyel-magyar küzdelem Brüsszel ellen.....	31
Intézményesítené Visegrádot a Jobbik.....	32
Bérunióval a karantén ellen.....	32
Az új német-francia tandem.....	33
Amerika: business as usual.....	35
Kapcsolatok a keleti illiberális rezsimekkel	36
Kapcsolatok Oroszországgal	37
Orosz befolyás a magyar szélsőjobbboldali szervezetek körében	37
Szélsőjobbboldali szervezetek	39
Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM)	39
Erő és Elszántság	42
Betyársereg	44
Identitárius Egyetemisták Szövetsége (Identitesz).....	45
Magyar Önvédelmi Mozgalom	46
Identitás Generáció	47
Becsület Légiója, Rend és Igazságosság.....	47
Magyarország, a nemzetközi szélsőjobbboldali szcena egyik csomópontja	48
A Jobbik lokális politikája.....	50
Szakpolitikák helyi szinten	50
Jobbik helyi kormányzásának főbb jellemzői	52
Melléklet: a Fidesz és a Jobbik programjának átfedése	58

Bevezetés

A politika dinamikus folyamat, az egyes politikai szereplők ideológiai alapállása vagy a pártpolitikai térben elfoglalt pozíciója megváltozhat. A szélsőjobboldali pártok középre húzódása ismert gyakorlat, de ez nem feltétlenül jelent végleges váltást. Van visszaút a szélre, sőt, időnként az is előfordul, hogy jobbközép politikai erők vesznek szélsőséges irányt.

Magyarországon az elmúlt egy évben felgyorsult a kormányzó Fidesz – Magyar Polgári Szövetség (Fidesz) szélsőjobboldalra való elmozdulása, és ezzel párhuzamosan a legnagyobb ellenzéki pártnak számító Jobbik Magyarországért Mozgalom (Jobbik) látszólagos mérséklődése, vagy ahogyan a párt vezetése nevezi: „néppártosodása”. Ez a két, ellentétes irányú mozgás, a két legnagyobb pártról lévén szó – meghatározza a magyarországi pártpolitikai tér egészét, és nem független egymástól. A Jobbik középre indulása 2013 végén kezdődött, nem független attól, hogy a Fidesz egyre inkább elfoglalta a terepét: a kormány átvette és megvalósította programjának számos pontját (ld. a mellékletben található táblázatot), részben magáévá tette az eszméit és a retorikáját, sőt, még a keleti rezsimek, így az orosz és a török hatalomgyakorlási modell idealizálásában is a Jobbik helyére lépett. Utóbbi ezek után felmérte, hogy nem sok mozgástere marad, ha a korábbi politikáját folytatja. Ugyanakkor a Fidesz mozgása sem független a Jobbikétól, amelynek óriási felelőssége van az előítéletek és a rendszerellenes társadalmi attitűdök felerősítésében.

E dinamika következtében nehéz pontosan definiálni a két párt pozícióját. Vannak egyértelműen szélsőjobboldali szervezetek Magyarországon (alább részletesen is foglalkozunk ezekkel), a Jobbik továbbra is szélsőjobboldali pártnak minősül számos szempontból, amely ambivalensen viszonyul a demokratikus intézményekhez (pl. korlátozná a legkevésbé iskolázottak szavazati jogát). Ugyanakkor számos esetben, különösen a 2015-ös menekültválság óta, a Fidesz is olyan szélsőjobboldali eszméket képvisel, amelyek kirekesztő, nativista világszemléleten, autoriter kormányzati lépéseken, valamint a mindezek mögött álló összeesküvés-elméleteken alapulnak.

Korábbi tanulmányainkhoz hasonlóan tartjuk magunkat ahhoz a megközelítéshez, hogy a szélsőjobboldaliság fogalmát nem érdemes csak egyes pártokhoz vagy személyekhez kötni, ez ugyanis az egész politikai rendszer jellemzője is lehet. Márpedig Magyarországon a politikai fősodor részei lettek azok az eszmék és gyakorlatok, amelyek a populistá szélsőjobboldali politika elemeinek tekinthetők.

Meggyőződésünk szerint a közbeszédnek arról kellene szólnia, hogy mi fogadahtó el egy demokratikus társadalomban, és mi nem. Ez azoknak a normáknak a megerősödéséhez vezetne, amelyek védeltséget nyújthatnak a szélsőségekkel szemben. Ez a 2017-ről szóló jelentés ennek a szemléletnek az erősítéséhez kíván hozzájárulni.

Nyilatkozat

Mivel sem a szerzők, sem a kiadók nem kívánnak e tanulmánnyal további megjelenési lehetőséget adni szélsőséges és/vagy jogsértő/illegális nézeteknek és felületeknek, valamint ilyen nézeteket és felületeket nem kívánnak reklámozni, ezért az alábbi hivatkozási és idézési elveket határozták el a tanulmányhoz felhasznált szélsőjobboldali orgánumok és tartalmak vonatkozásában. A hivatkozásokban URL-linket csak szakértői elemzések, adatbázisok, fősodró médiumokban megjelent cikkek, valamint parlamenti pártok hivatalos honlapján található tartalmak esetén adunk meg. Minden más, a tanulmányban említett vagy idézett szélsőjobboldali, szélsőséges vagy jogsértő/illegális tartalomra és honlapra link nélkül hivatkozunk. Ezen források esetén a pontos hivatkozásokat és az említett tartalom lementett változatát a Social Development Institute és Political Capital egy elkülönített helyen tárolják, és azokat igény esetén tudományos célra rendelkezésre bocsátják.

Vezetői összefoglaló

- Magyarországon **2017-ben a bevándorlásellenesség volt a szélsőjobboldali eszmék első számú megjelenési formája**. Ezen a téren a kormányzó Fidesz diktálta a tempót. A szélsőjobboldali szereplők retorikájával megegyező narratívája a migráció biztonságiasító keretezésén, a civilizációk, etnikumok, vallások és kultúrák harcának vízióján, valamint az összeesküvés-elméletekre épülő világmagyarázaton alapszik, célja pedig az ellenségképek révén és a félelmek fokozásával a társadalom polarizációja és a saját tábor mozgósítása.
- **Az Orbán-rezsim a menedékkérők elleni védekezésre hivatkozva alakította még inkább tekintélyelvűvé a politikai rendszert**, ezzel a témával legitimálta a kormánykritikus civil szervezetek törvényi szinten történő megbélyegzését, illetve a független sajtó és a politikai ellenfelek idegen ügynököknek titulálását.
- **A mesterségesen szított bevándorlásellenesség minden más ellenségképet háttérbe szorított**. Bár a Soros György elleni kormányzati kampány jól láthatóan antiszemita indulatokat gerjesztett, a kormány magát a magyar és európai zsidóság védelmezőjeként igyekszik láttatni. A szélsőséges szereplők pillanatnyi érdekei miatt a romellenesség országos szinten „befagyott” ugyan, de helyi szinten továbbra is jelen van, és az indulatok könnyen aktivizálhatók.
- A Fidesszel éles konfliktusba került Jobbik bevándorlásellenességben nem tudott és nem akart versenyezni a kormánnyal, a téma kommunikációját Toroczkai Lászlónak, a párt alelnökének és Ásotthalom polgármesterének „szervezte ki”. **A váltópárti imázst kommunikációs mérséklődéssel megteremteni kívánó Jobbikban általában is ez a látszólagos szereposztás érvényesült: míg a pártelnök Vona Gábor volt a „néppártosodás” baloldali szavazók felé is nyitó arca, addig a szélsőjobboldali irány legmarkánsabb képviselője Toroczkai László**. A párt első vonalában levő politikusok többsége fegyelmezett, visszafogott kommunikációt folytatott.
- **A Jobbik lokális szinten sem szorította vissza mindenhol szélsőséges politikai gyakorlatát**. Miközben tehát a Fidesz és a baloldali ellenzéki pártok gyakran a múltja felemlegetésével próbálták hitelteleníteni a Jobbik mérséklődését, néhány kivételtől eltekintve figyelmen kívül hagyták, hogy jelenleg is bőven lehetne fogást találni a kétségtelenül középre húzó, de azért a szélsőjobboldali táborát is megtartani igyekvő párton.
- **A migrációval kapcsolatos nézeteikben a parlamenten kívüli szélsőjobboldali szervezetek gyakorlatilag egy platformra kerültek a kormánypárttal. A Fidesz igyekezett felhasználni őket a Jobbik lejáratására**, két, egymásnak ellentmondó narratívával. Egyrészt a Jobbik szélsőségességét igyekeznek hangsúlyozni a szervezetekhez fűződő (korábbi) szoros kapcsolatával és jobbikos politikusok antiszemitizmusával, másrészt e szervezetek Jobbikkal szembeni kritikáját a párt elvtelenségének, a radikális eszméktől és szavazóktól való elfordulás bizonyítékeként mutatták be. Egyes szélsőséges szervezeteket a kormánypárti média mintha készakarva megemelt volna: számos interjút közöltek valamely vezetőjükkel a Jobbik-ellenes üzeneteik felhangosítása érdekében.
- **Az év során folytatódott a szélsőjobboldali szervezetek között 2016-ban megindult együttműködés, hálózatosodás. A gárdamozgalom letűnése óta 2017-ben újraéledni látszott a szélsőjobb szcéna**.
- A szélsőjobboldalhoz való állami viszonyulás mit sem változott 2010 után: **Magyarországon az államot irányító mindenkori politikai erő jellemzően nem elvi alapon, hanem az aktuálpolitikai érdekeinek megfelelően kezeli a szélsőjobboldalt**. Ennek következménye, hogy a nyilvánosságban és a társadalomban nem erősödnek meg azok a normák, amelyek tartós védelmet jelenthetnének a radikalizálódás és a szélsőséges eszmék ellen. Ahogy a 2010 előtti kormányzat nagyban felelős volt a szélsőjobboldal megerősödéséért, úgy a jelenlegi kormánynak sem állt szándékában a szélsőségesek tényleges visszaszorítása.
- **Ezt jól mutatja az is, hogy a kormány alig tett valamit érdemben az ellen, hogy Magyarország a nemzetközi szélsőjobboldali hálózat egyik csomópontja legyen**. James Dowsont és Nick Griffint,

a Knights Templar International nemzetközi szélsőjobbaldali szervezet vezetőit kitiltották ugyan az országból, de maga a szervezet működik tovább, és a magyar szélsőjobbaldali szervezetek együttműködésének és tevékenységének fontos katalizátora. Velük ellentétben a Kreml-barát Arktos Médiahoz és AltRight.com-hoz köthető személyek nem folynak bele a magyar belpolitikába. Az álláspontjuk ugyanakkor számos kérdésben megegyezik a jelenlegi magyar kormányzati ideológiával, dicsérik az orbáni EU-, liberalizmus- és bevándorlásellenes politikát.

- **Nem csökkent az orosz befolyás sem.** A Jobbik újrapozicionálása miatt némileg háttérbe szorította nyílt orosz orientációját, a kormányzó Fidesz esetében viszont ez felerősödött. A parlamenten kívüli szélsőjobbaldali szervezetek nagy része megőrizte Kreml-barátságát, és továbbra is az orosz befolyás fontos csatornáiként szolgálnak.

Politikai környezet

A 2017-es év átrendeződést hozott a magyarországi jobboldalon. Megváltozott a politikai szereplők stratégiája és egymáshoz fűződő kapcsolatrendszere. A Jobbik és a Fidesz politikai pozíciója szinte felcserélődött: míg a Vona Gábor által néppártosodásnak nevezett folyamat kiteljesedésével előbbi a közép felé húzódott, addig a kormánypárt radikalizálódott. A Fidesz ugyanis 2015-től központi témájává tette a nemzetközi migráció kérdését, és mára az ellenségképzés érdekében, a feneketlen állami propagandabüdzséből csúcsrajáratta a bevándorlásellenességet – a bevándorlókkal egyébként alig rendelkező Magyarországon. Ezzel párhuzamosan a nemzetközi migráció témájából kibontva, annak veszélyeire hivatkozva a közbeszédet elárasztó összeesküvés-elméletet kreált a fő ellenségkép szerepét betöltő Soros György, az emberi jogi szervezetek, valamint az Európai Unió ellen. Ezek a kormány álláspontja szerint migránsok tömegét akarják betelepíteni Európába, és azon belül Magyarországra, annak érdekében, hogy elpusztítsák a nemzetállamokat. A Fidesz tehát az amerikai „alt-right” és az európai „új jobboldal” retorikájához hasonlóan egy nemzetközi etnikai, vallási és kultúrharc keretébe helyezte a migráció kérdését. Értelmezésében a muszlim „behatolók” és az őket támogató, sőt „szervező” globális elit az európai/nyugati nemzetek, a hagyományos értékek és a kereszténység talaján álló (fehér) kultúra ellen törnek, ami ellen „jogos az önvédelem”. Ez egyértelműen olyan szélsőjobboldali út, amelyet a Jobbiknak is csak néhány szereplője járt be.

A szerepek felcserélődése persze nem volt előzmény nélküli. A fordulópontot 2016 ősze jelentette, amikor is a Fidesz és a Jobbik között korábban sosem látott éles konfliktus alakult ki, és ez szinte kétpólusúvá tette a politikai erőteret. A Jobbik nem mozgósított a kormány által kezdeményezett menekültkvóta-ellenes népszavazás kampányában, majd Vona Gábor feltételt támasztott a kvótaellenes alkotmánymódosítás elfogadásához, amihez Orbán Viktor nem volt hozzászokva. A Jobbik-frakció végül nem is szavazta meg az alkotmánymódosítást. A két párt közötti vitában mindennapossá váltak a személyeskedések: a jobbikosok a kormány által indított letelepedési kötvényprogram kapcsán korrupcióval, terroristák importálásával vádolták a fideszeseket, egyidejűleg a kormány által irányított médiában megkezdődött a jobbikos politikusok lejáratása. Fidesz-közelbi bulvárlapok kezdték terjeszteni, hogy Vona Gábor homoszexuális, amire később még Orbán Viktor is több alkalommal célozgatott a parlamenti vitákban.

A Fideszt az is fűtötte a Jobbik elleni konfliktusban, hogy annak minden lépése mögött az Orbán Viktor által kitaszított oligarchát, Simicska Lajost feltételezte, aki nyilvánosan is kijelentette¹, hogy szimpatizál a Jobbikkal. Miután 2017 tavaszán a Jobbik kormányellenes plakátkampányt indított Simicska egyik cégének felületein, a küzdelem végképp elmérgesedett. A plakátokon az Orbán Viktor és a strómanjaként számon tartott felcsúti polgármester, Mészáros Lőrinc, illetve az informális kormányzati főtanácsadó Habony Árpád és Rogán Antal kabinetminiszter voltak láthatók, „*Ti dolgoztok. Ők lopnak*” felirattal. A plakátok ügye ettől kezdődően egész éven át végigkísérte a konfliktust, és a Fidesz folyamatosan Simicska Lajos érdekeinek kiszolgálásával vádolta a Jobbikot. A kormánypárt hatósági és jogi eszközökkel fenyegette az ellenzéki pártot, a köztéri hirdetések újraszabályozásával igyekeztek korlátozni, vagy legalábbis költségesebbé tenni a plakátok kihelyezését, a kintlévőket pedig fideszes aktivisták festették, illetve tépkedték le. Mindez lehetőség is volt a Jobbik számára, amely a kormánypárt legfőbb kihívójaként pozicionálta magát, és áldozati szerepbe helyezkedve nyithatott a nem jobbikos ellenzéki szavazók felé.

Később a Jobbik bejelentette, hogy 1100 saját plakáthelyet vásárolt, ezzel kibújva a plakáttörvény hatálya alól, folytatta a kampányát. Az is kiderült, hogy az időközben feltűnt Jobbikéhoz nagyon

¹ Stubnya Bence, „Simicska: Nem állapodtunk meg a Jobbikkal, de minden szimpátiám az övék”, 2017. április 2., http://index.hu/belfold/2017/04/02/simicska_nem_allapodtunk_meg_a_jobbikkal_de_minden_szimpatiam_az_ovek/.

hasonló plakátok mögött álló magánszemély Simicska Lajoshoz köthető. A kormány erre reagálva mind a Simicska Lajoshoz köthető felületeken megjelent névtelen, mind a Jobbik saját felületeire kitett plakátokat el kívánta távolítani a megyei kormányhivatalok segítségével, adminisztratív okokra hivatkozva. Lázár János, Miniszterelnökséget vezető miniszter utasítására a megyei kormányhivatalok keretében meg is alakultak a „plakátkommandók”, amelyek felmérték a Jobbikéra hasonlító jelöletlen plakátokat, azokat szeptember végén, a hasonlóság okán, jogszabálysértőnek minősítették, és rendőri kísérettel megkezdték az eltávolítást. Sőt, ezzel párhuzamosan, elkezdtek eltávolítani a Jobbik frissen megvásárolt felületein levő, a Jobbik logójával ellátott plakátokat is, arra hivatkozva, hogy a kormányhivatalokat nem értesítették a tulajdonosváltásról, így továbbra is úgy ítélték meg, hogy azok egy médiahirdetésfelület-értékesítő cég tulajdonában voltak, ezért törvénysértők. A kormánypárt eközben a plakáttörvény és a civil szervezeteket megbélyegző törvény elleni összellenzéki tiltakozás miatt a baloldal cinkosaként beszélt a Jobbikról. Sőt, ezt a logikai vonalat követve eljutott odáig, hogy a Jobbikot is Soros György képviselétével vádolta meg.

A Fidesz az egész év során egyfelől azt vetette a Jobbik szemére, hogy balra tolódott, elárulta a „nemzeti radikális” szavazóit, másfelől viszont azzal is vádolta pártot, hogy a „néppártosodás” nem őszinte, azaz a Jobbik továbbra is rasszista és antiszemita. A kormányzati médiában rendszeresen így is hivatkoztak a Jobbikra, és felelevenítették a párt múltbéli botrányait. Ugyanakkor nagy teret engedtek a Jobbikkal szemben megfogalmazott szélsőjobboldali kritikáknak. A kormánypárti média előszeretettel hívta fel a figyelmet az új szélsőjobboldali mozgalmakra. A Jobbik riválisaként bejelentkezett Erő és Elszántság indulása után például az olyan kormánypárti médiafelületek, mint a PestiSrácok.hu vagy a Magyar Idők megszólaltatták az új szervezet vezetőit. A kormánypárti médiában megjelenő cikkek és interjúk jelentős része a szélsőjobboldali értékek hiteles képviselőinek hiányát tárgyalta, melyet a Jobbik „balra” tolódására vezettek vissza. A Magyar Gárda megalakulásának tizedik évfordulóján néhány tucatnyian gyűltek össze augusztus 25-én a budapesti Turul-szobornál. A PestiSrácok.hu a megemlékezés során videót készített az általuk „kiábrándult tagoknak” nevezett résztvevőkkel, akik közül „néhányan pikáns részleteket meséltek arról az időszokról, amikor Vona Gábor lelkes vezetőjüként tündökölt”. Szintén a PestiSrácok.hu készített videóinterjút a szélsőjobboldal ikonikus alakjával, Budaházy Györggyel, aki amellet, hogy elmondta, miért tartja elfogadhatatlannak a terrorcselekmények elkövetése miatt rá kiszabott ítéletet, arról is beszélt, hogy károsnak tartja a jobboldali blokkon belül kialakult Jobbik-Fidesz háborút, dicsérte az Orbán-kormány migrációs politikáját, valamint elmondta, hogy a Jobbik rossz stratégiát folytat, és kiürítette a nemzeti radikális blokkot. A kormányzati média emellett minden alkalmakat kihasználta a Jobbik hiteltelenítésére. A plakáthelyek bérlése kapcsán például „minden idők legsúlyosabb korrupciós botrányáról” írtak.

A Fidesz és a Jobbik konfliktusában meghatározó ügy volt a Jobbik (illetve Vona Gábor) és a nyugdíjasok állítólagos ellentéte is, amelyet a kormányzati irányítású média épített fel és tartott napirenden a nyár és az őszi folyamán. Az ügy Vona egyik Facebook-bejegyzésének elferdítéséből indult, amelyben a Fidesz egyes nyugdíjas szavazóinak erőszakosságáról és gyűlöletéről panaszkodott. A Fidesz lecsapott a témára, és úgy állította be, mintha Vona bejegyzése minden nyugdíjas ellen irányulna, ezért felszólították a pártelnöket, hogy kérjen bocsánatot az idősektől. A kormányzati irányítású média egységesen gyártotta a tartalmakat az „idősellenes” Vona Gáborról, a Fidesz pedig nyugdíjasokat célzó telefonos kampányt indított, hogy minél több érintetthez eljuttassák az üzenetüket. Az érvelési kényszerbe szorult Jobbik válaszul nyugdíjkeresztelt rendezett, ahol megvitatták a nyugdíjasokat érintő főbb kérdéseket, továbbá megalapították a Jobbik Nyugdíjas Tagozatot. Az állandó reagálási kényszer rengeteg erőforrást vont el a Jobbiktól, ami védekező pozícióba szorította a kormányzóképeséget demonstrálni akaró pártot.

A két párt konfliktusa az év végén érte el a csúcspontját, amikor az Állami Számvevőszék (ÁSZ) rendkívül súlyos büntetést rótt ki a Jobbikra. A pártok kampányköltségeinek ellenőrzését ellátó szerv bejelentette, hogy tiltott támogatás miatt a pártnak több mint 330 millió forintot kell befizetnie a költségvetésnek,

és ugyanennyi állami támogatástól is elesik. Néhány hónappal a parlamenti választás előtt tehát a Jobbik vesztesége 660 millió forint, ami akár el is lehetetlenítheti a párt kampányát. Az ügy előzménye, hogy az ÁSZ szerint a Jobbik korábban nem szolgáltatotta be az ellenőrzéshez szükséges adatokat. A hivatal azt állította, hogy az ellenzéki párt nem működött velük együtt, és a levélben, valamint a helyszínen kért adatokat nem kapták meg, így az ügyészséghez fordultak, és feljelentették a pártot. A Jobbik ezzel szemben azt állította, hogy többször egyeztettek a hivatallal, de arról nem kaptak tájékoztatást, hogy a korábbi gyakorlattól teljesen eltérő módon a 2017. év első felét is ellenőrzik. Az első adatbekérést teljesítették, és az ÁSZ arról tájékoztatta a pártot, hogy helyszíni ellenőrzés nem lesz, így csak az elektronikusan beküldött dokumentumokat nézik át. Az adatszolgáltatási felületet azonban az ÁSZ lezárta, így a Jobbik képviselői személyesen akarták átadni azokat a felügyelet székházánál. Ezt a hivatal megtagadta, arra hivatkozva, hogy törvényellenes lenne átvenni azokat, hiszen elektronikusan kérték be. A Fidesz közleményében úgy reagált, hogy: „Magyarországon a törvényeket mindenkinek be kell tartania, még a Jobbiknak is.” Vona Gábor a Fidesz támadásának nevezte az esetet, és méltatlannak nevezte az ÁSZ munkáját, amit szerinte a Fidesz irányít. Ezek után a Fidesz-közi Alapjogokért Központ stratégiai igazgatója megemlítette, hogyha súlyos jogsértést tapasztal az ügyészség, a pártot meg is szüntethetik. Az ÁSZ vizsgálatát ráadásul nemcsak a közvetlen előzmények és a kormánypárti reakciók teszik gyanússá, hanem az is, hogy korábban a hatóság saját tehetetlenségére hivatkozva egyetlen párt ellen sem lépett fel. Antikorrupciós szervezetek hosszú éveken keresztül hiába kérték a számvevőszéket, hogy vesse össze a piaci árakkal a pártok által benyújtott kampányelszámolásokat. Az ÁSZ mindig arra hivatkozva utasította el a kérést, hogy a tényleges költségek vizsgálatára nincs módja, jogszerűen csak a rendelkezésére bocsátott számlákat ellenőrizheti. Mindez azt mutatta, hogy új szintre lépett mind a Fidesz és a Jobbik között zajló háború, mind az Orbán-rezsim ellenzéki szereplőket korlátozó politikája. Bár 2010 óta jelentősen csökkentek az ellenzéki pártok és parlamenti képviselők lehetőségei, mégis példanélküli, hogy a kormány adminisztratív és jogi eszközökkel nyíltan próbálja ellehetetleníteni egy ellenzéki párt működését.

Ezt a lépést feltehetően azért is engedte meg magának a kormánypárt, mert úgy vélte, hogy a Jobbik érdekében sem a hazai ellenzéki pártok, sem a diplomáciai képviseletek, sem a nemzetközi szervezetek, sem a külföldi sajtó nem fog felszólalni. Ez a várakozás azonban csak részben teljesült, több ellenzéki párt (LMP, Momentum, Együtt) is kijelentette, hogy szolidárisak, és résztvesznek a Jobbik által szervezett tiltakozáson. Ez a kiállás pedig közvetve segítette Vona Gábor középre húzó politikai stratégiáját.

A pártelnök már a januári évértékelő beszédében² kijelentette, hogy megváltozott a Jobbik: a nemzet egészét, minden magyar embert képviselni akarnak a hatalommal szemben, így a baloldali embereket is. Az év során többször is hangsúlyozta, hogy szerinte „már nincs jobb- és baloldal, magyar emberek vannak, akik építeni vagy nem építeni akarják a hazájukat, előbbieket képviseljük”. Az ősz folyamán, az MSZP korábbi miniszterelnök-jelöltjének, Botka Lászlónak a visszalépése után a kiábrándult baloldali szavazók és a nyugdíjasok megszólítása volt Vona Gábor fő célja. A pártelnök egyik Facebook-posztjában³ nyílt levelet intézett a baloldali szavazókhoz. Ebben kiemelte, hogy az MSZP miniszterelnök-jelöltjének lemondása után – ha kormányváltást szeretnének – az egyedüli esély, ha a Jobbikra szavaznak. Orbán Viktort és a kormánypártokat jelölte meg közös ellenségként, akik ellen szerinte csak úgy van esélyük, ha a baloldali szavazók az ő pártjára szavaznak, és képesek erőt mutatni. Ez azt is jól mutatja, hogy a Jobbik stratégiája nem elsősorban az ellenzéki pártokkal való együttműködésről szól – ahogyan azt sokan értelmezik –, hanem a többi ellenzéki párt, főként a mély válságba zuhant baloldal szavazóinak elhódításáról. A Fidesz Jobbikkal szembeni lépései pedig az ezzel

² Vona Gábor médiavideói X, *Vona Gábor 2017-es évértékelő / évadnyitó beszéde* - HírTV, é. n., <https://www.youtube.com/watch?v=wQsh-4iY50>.

³ „Vona Gábor - Bejegyzések”, 2017, <https://www.facebook.com/vonagabor/photos/a.10150160184994623.341499.247920204622/10155848265854623/?type=3&theater>.

kapcsolatos kormányoldali félelemből adódnak. Ha ugyanis teljesen összeomlik a baloldal, és ennek a Jobbik lenne a haszonélvezője, akkor az a Fidesz hatalmát biztosító centrális erőter megbontását jelentené, és a Jobbik valóban kihívó szerepbe kerülhetne.

Ugyanezen megfontolások alapján az sem meglepő, hogy a baloldali és a liberális értelmiség egy részének együttműködésre felszólító nyilatkozatai ellenére az ellenzéki pártok (főként az MSZP és a DK) és a Jobbik viszonya továbbra is hűvös maradt. Az év során több ötpártinak tervezett egyeztetésre is csak a Jobbik és az LMP ment el, amely után a Jobbik minden alkalommal hevesen kritizálta a szocialistákat távolmaradásuk miatt. A szavazók szintjén azonban a legtöbb kutatás szerint szignifikánsan erősödött (ld. a következő fejezetet) az az igény, miszerint a kormányváltás érdekében együtt kellene működnie a Jobbiknak az összes jelentősebb baloldali párttal. A sajtóban pedig olvashatók voltak olyan háttérinformációk, amelyek helyi szintű együttműködésekről szóltak, így például készült háttérbeszélgetés olyan kelet-magyarországi szocialista városi elnökkel, aki azt mondta: a helyi MSZP-s párttagok már felvetették, hogy kössenek akár hallgatólagos megállapodást a Jobbikkal 2018-ra és 2019-re, vagyis az önkormányzati választásokra is. Egy másik vidéki MSZP-s politikus szintén arról számolt be, hogy társai az alapszervezeti üléseken egyre pozitívabban beszélnek a Jobbikról, és valamilyen együttműködést is el tudnának képzelni többen.⁴ Az MSZP vezetése eközben saját támogatóit féltve igyekezett távol tartani a Jobbikot. Molnár Gyula pártelnök sokszor kijelentette, hogy: „Horn Gyula pártja nem tárgyal a szélsőjobboddallal”, így cáfolta az esteleges Jobbik-MSZP összefogást. Az MSZP mellett a DK is elutasító állásponton maradt, mindkét párt sérelmezte, hogy a Jobbik lecsapna a baloldali szavazókra, és hogy kormányváltó erőnek hiszi magát, valamint gyakran felelevenítették a párt szélsőjobboldali megnyilvánulásait.

Ehhez képest a Vona Gábor által XXI. századi ellenzéki pártoknak nevezett alakulatokkal (LMP, Momentum) látszólag kiegyensúlyozottabb viszony jött létre. Bár természetesen ebben a kapcsolatrendszerben is a rivalizáció a meghatározó, hiszen az LMP a Jobbik fő versenytársa a baloldal és a közép szavazóiért, egy esetleges együttműködést illetően a Jobbik sokkal nyitottabbnak mutatkozott az LMP és a Momentum felé. Ennek legfontosabb megnyilvánulása a Magyar Nemzetnek adott Vona Gábor-interjú volt, amelyben a pártelnök felvetette, hogy a választás után az LMP-vel és a Momentummal hajlandó lenne koalíciós tárgyalásokat kezdeni, amennyiben a helyzet azt kívánná. Más kérdés, hogy ezt a közeledést Toroczkai László, a Jobbik alelnöke éliesen kritizálta Facebook-oldalán, ahol világossá tette, hogy ő biztosan nem lesz egy Jobbik-LMP-Momentum által alkotott kormány tagja.

Összességében a Jobbik 2017-ben soha nem látott éles konfliktusba került a Fidesszel, és minden korábbinál közelebb került a többi ellenzéki párthoz. Ám a teljes ellenzéki választási együttműködésről elindult közéleti-értelmiségi diskurzus elméleti szinten maradt, egy ilyen kooperációnak nem alakult ki reális alapja. Együttműködési igényt valójában politikai szinten nem sokan deklaráltak, inkább a kölcsönös elutasítás maradt meghatározó, ami azt jelenti, hogy a politikai környezet 2017 végén is alapvetően a kormányzó párt számára maradt kedvező.

⁴ Dull Szabolcs, „El se tudják képzelni, hogy a Jobbik veszélyt jelent”, 2017. január 10., http://index.hu/belfold/2017/01/10/el_se_tudjak_kepzelniaz_mszp-ben_hogy_a_jobbik_veszelyt_jelent/.

Rivalizálás a választókért: a Fidesz és a Jobbik szavazótábora⁵

A pártok politikájáról sokat elárul az, hogy milyen választókat sikerül megszólítani vele. A legtöbb európai pártcsaládnak markáns összetételű szavazótábora van: a zöldekre szinte mindenhol nagyobb arányban szavaznak a nők, a magasan képzett és nagyvárosi választók. A jobboldali populista pártok támogatói köre épp ennek a tükörképe szokott lenni: Európában általában a férfiak, a vidékiek és a diplomával nem rendelkezők körében a legmagasabb a támogatottságuk ezeknek a pártoknak. Magyarország annyiban mindenképp speciális, hogy a két radikális jobboldali populista párt, a Fidesz és a Jobbik együttvéve a választóközönség kétharmadának bírja a szimpátiáját: ilyen jobboldali dominanciára Magyarországon kívül csak Lengyelországban van példa. Már ebből is következik, hogy nem rétegpártokról beszélünk, hanem olyan alakulatokról, amelyek számos társadalmi csoportot képesek voltak megszólítani.

A fejezet első részében a két párt választóközönségének szocio-demográfiai összetételét vesszük szemügyre, a második részben a szavazók értékválasztását hasonlítjuk össze (bal-jobb, liberális-konzervatív skálán való önelhelyezés), végül pedig azt vizsgáljuk, hogy a korábbi kétosztatú pártpolitikai tér hogyan alakult át, a két jobboldali párt támogatóinak milyen másodlagos preferenciáik és diszpreferenciáik vannak.

Szocio-demográfiai összetétel

Elsőnek a nemek közötti megoszlást szemléltetjük. A számok minden esetben azt jelentik, hogy a pártok teljes szavazótáborán belül mekkora százalékos arányt képvisel az adott csoport.

1. táblázat: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának nemek szerinti összetétele 2014-ben és 2017-ben (százalékos arányok)

	Jobbik		Fidesz		Teljes népesség
	2014	2017	2014	2017	
Férfi	59%	62%	45%	44%	46%
Nő	41%	38%	55%	56%	54%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%

Míg a Jobbik szavazóinak körében megfigyelhető, hogy – ahogy az összes európai radikális jobboldali párt esetében is – a férfiak vannak túlnyomó többségben, a Fidesz szavazótáborának nemi összetétele ellentétesen alakul, az lényegében leképezi a teljes népességbeli arányokat. A 2014-es és 2017-es adatok között nincs jelentős különbség: a Jobbik esetében nagyjából tízből négy szavazó nő, a kormánypártnál pedig öt-hat. Noha elsőre úgy tűnik, hogy nem volt sikeres a Jobbik néppártosodási

⁵ Ebben a fejezetben a Fidesz és a Jobbik szavazótáborának társadalmi összetételét vizsgáljuk. A szokásos havi közvélemény-kutatások 1000 válaszadója közül egy-egy demográfiai csoportban (fiatalok, diplomások stb.) túl kevesen vannak ahhoz, hogy abból megbízható statisztikai következtetéseket vonjunk le. Éppen ezért a Medián 2017. januári, áprilisi, júniusi, szeptemberi és októberi adatbázisát vontuk össze, az így kapott ötször 1200, tehát összesen 6000 válaszadó már elegendő ahhoz, hogy az egyes részsokaságokról is megalapozott következtetéseket vonhassunk le. Összehasonlítási alapnak a 2014-es adatokat használtuk, amelyekből arra következtethetünk, hogy a 2015-ös migrációs válság milyen változásokat eredményezett a két párt közönségének összetételében. Másik fontos kérdés, hogy a Jobbik néppártosodási, mérséklődési törekvése együtt járt-e a párt szavazótáborának kicserélődésével, átalakulásával, és ha igen, milyen mértékben. A Jobbik „szelídülésének” kezdő időpontja 2013 ősze volt, így helyenként 2013-as adatokkal is ki fogjuk egészíteni az elemzést. A néppártosodás sikerének azt tekintjük, ha a párt csökkenteni tudja a különbségeket, és sokszínűbbé, kiegyenlítettebbé válik a támogatottsága a különböző társadalmi csoportok között.

törekvése, hiszen még csökkent is valamelyest a nők aránya, a 2013-as 34 százalékhoz képest⁶ mégis minimális előrelépésnek tűnik a 2017-es 38 százalék.

2. táblázat: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának korosztály szerinti összetétele 2014-ben és 2017-ben (százalékos arányok)

	Jobbik		Fidesz		Teljes népesség
	2014	2017	2014	2017	
18 - 29	29%	22%	14%	15%	18%
30 - 39	25%	24%	21%	21%	19%
40 - 49	18%	17%	17%	18%	16%
50 - 59	16%	21%	18%	17%	18%
60 -	12%	16%	29%	29%	29%
Összesen:	100%	100%	100%	100%	100%

A teljes népességhez viszonyítva Vona Gábor pártja az átlagnál jóval fiatalabb közönséggel rendelkezik, míg a Fidesz-szavazók korösszetétele nem különbözik jelentősen az összes választótól. A Fidesz már régen nem a fiatalok pártja, a Jobbik a 30 év alattiak körében tapasztalható kiemelkedő népszerűsége pedig európai összevetésben is kivételesnek számít (csak Ausztriában tapasztalhatunk hasonlót a jobboldali radikális pártok között). Bár a kormánypárt(ok) körében csak enyhe, alig megfigyelhető változás észlelhető 2014 óta, a Jobbik szavazóbázisa valamelyest „öregedett”. Ha összehasonlítjuk az adatokat, könnyű belátni, hogy míg a választások évében leginkább a 18-29 éves korosztályra támaszkodhatott a Jobbik (29%), 2017-ben egyre több 50 fölötti választót sikerült megszólítania. Még szembetűnőbb a Jobbik idősök közötti előretörése, ha a 2013-as 8 százalékhoz viszonyítjuk a 2017-es adatot.⁷

3. táblázat: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának földrajzi elhelyezkedés szerinti összetétele 2014-ben és 2017-ben (százalékos arányok)

	Jobbik		Fidesz		Teljes népesség
	2014	2017	2014	2017	
Budapest	17%	14%	17%	15%	19%
Megyei Jogú Város	22%	18%	19%	19%	21%
Város	33%	36%	30%	34%	31%
Falu	28%	33%	34%	32%	29%
Összesen:	100%	100%	100%	100%	100%

Földrajzi elhelyezkedés tekintetében a két párt szavazótáborát majdhogynem megegyezik, főként akkor, ha a 2017-es adatokat vetjük össze. Mindkét párt szavazóbázisának jelentős része él városban, és az is szembetűnő, hogy a 2014-es választások óta enyhe csökkenő tendenciát mutat a budapesti lakosok – egyébként is alacsony – aránya a Jobbik és a Fidesz belső szavazóbázisában is. Előbbiben a faluban élők számaránya, utóbbiban pedig a kis és közepes városokban élők aránya növekedett szignifikánsan, a megyei jogú városoké viszont csökkent. A Jobbik néppártosodási kísérlete e tekintetben nem látszik sikeresnek, még akkor sem sikerült markánsan növelni a fővárosi támogatók részarányát, ha a 2013-as évhez viszonyítunk (12%)⁸.

⁶ Róna Dániel – Molnár Csaba: (2016): Radikális változás? A Jobbik mérséklődése. In Szabó Andrea, Boda Zsolt (szerk.): Trendek a magyar politikában – 2. A Fidesz és a többiek: pártok, mozgalmak, politikák

⁷ uo.

⁸ uo.

4. táblázat: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának iskolai végzettség szerinti összetétele 2014-ben és 2017-ben (százalékos arányok)

	Jobbik		Fidesz		Teljes népesség
	2014	2017	2014	2017	
Legfeljebb 8 általános	13%	11%	23%	19%	17%
Szakmunkás bizonyítvány	31%	42%	31%	33%	35%
Középiskola, érettségivel	40%	37%	29%	34%	35%
Legalább főiskolai diploma	16%	9%	18%	15%	13%
Összesen:	100%	100%	100%	100%	100%

A kormánypárti közönség végzettség szerinti összetétele 2017-ben már nem tér el lényegesen a teljes népességétől, a Jobbikban viszont magasabb a középfokú, alacsonyabb az alapfokú és a felsőfokú végzettségűek aránya. A kormánypártok szavazótáborában szignifikáns átrendeződést zajlott le. Míg az alacsony iskolai végzettséggel bírók, illetve a diplomával rendelkezők számaránya lecsökkent, a szakmunkás bizonyítvánnyal, illetve középiskolai érettségivel bírók számaránya megnőtt. A Jobbik esetében még markánsabb a változás 2014-hez viszonyítva: míg 2017-ben közel 2 százalékponttal kevesebb szavazójuk került ki az alacsony iskolai végzettségűek köréből, és közel ugyanennyivel kevesebb a középiskolai érettségivel rendelkezők számaránya, jelentősen kevesebb a diplomával rendelkező szavazók száma (6 százalékpont), és számottevő mértékben, 11 százalékponttal ugrott meg a szakmunkás bizonyítvánnyal bírók aránya. A diplomások körében tapasztalt visszaesés némileg meglepő, még a 2013-as szinthez (10%) képest is alacsonyabb valamelyest: a néppártosodás egyik célja pont ennek a rétegnek az elnyerése lett volna (talán nem véletlen az sem, hogy a Jobbik legutóbbi plakátján szereplő hét képviselőjelölt közül három a doktori címét is feltünteti).

5: táblázat A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának fizikai vagy szellemi munkát végzők szerinti összetétele 2014-ben és 2017-ben (százalékos arányok)

	Jobbik		Fidesz		Teljes népesség
	2014	2017	2014	2017	
Fizikai munka	69%	73%	65%	64%	66%
Szellemi munka	31%	27%	35%	36%	34%
Összesen:	100%	100%	100%	100%	100%

6. táblázat: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának munkavégzés szerinti összetétele 2014-ben és 2017-ben (százalékos arányok)

	Jobbik		Fidesz		Teljes népesség
	2014	2017	2014	2017	
Teljes munkaidő	66%	74%	53%	58%	57%
Részmunkaidő	2%	2%	2%	2%	3%
GYES, GYED	4%	2%	4%	4%	4%
Nyugdíjas	13%	15%	30%	29%	28%
Munkanélküli	5%	3%	5%	3%	4%
Háztartásbeli	0%	0%	1%	1%	1%
Tanuló	9%	3%	3%	2%	3%
Inaktív kereső	0%	1%	1%	1%	1%

Eltartott	1%	0%	0%	0%	0%
Összesen:	100%	100%	100%	100%	100%

A Jobbik szavazótáborában már 2014-ben is valamivel magasabb volt a fizikai munkát végzők számaránya, 2017-ben ez tovább növekedett, a szavazók 73%-át teszik ki. A Fidesz szavazótáborában 2014-ben és 2017-ben sem volt számottevő eltérés a teljes népességhez képest, sem a munkavégzés jellege, sem a foglalkozási státusz szerint. Ami talán figyelemre méltó lehet a kormánypárt esetében, hogy a tanulók aránya alacsonyabb a támogatói között, a nyugdíjasoké pedig minimálisan magasabb. Ez persze az életkori adatokkal összevetve nem meglepő, ám fontos eredmény, hogy a nyugdíjasok körében is lényegesen népszerűbb a baloldali pártoknál. Talán ennél is érdekesebb, hogy a Jobbik csak 2014-ben (és az Aktív Fiatalok egyetemista felmérése⁹ szerint 2015-ben) volt a felsőoktatási hallgatók pártja, már 2015-ben és 2016-ban is visszaesett az arányuk (4 százalékra, Róna-Molnár 2016), 2017-re pedig már a teljes népességbeli szint alá csökkent. Arról lehet szó, hogy a párt hívei közül sokan „felnőttek” időközben, mert a teljes munkaidőben foglalkoztatottak viszont kiemelkedően nagy arányban vannak jelen a Jobbik támogatói között. 2013-ban még a párt szavazóinak jelentős része (12 százaléka) munkanélküli volt (ráadásul egy akkor még kisebb bázisban, Róna-Molnár 2016), ma már a támogatók nagy része végzettség, jövedelem és foglalkoztatottság szerint sem a társadalom alsó rétegéből kerül ki, ellentétben a közkeletű hiedelemmel.

7. táblázat: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának vallásosság mértéke szerinti összetétele 2014-ben és 2017-ben (százalékos arányok)

	Jobbik		Fidesz		Teljes népesség
	2014	2017	2014	2017	
Hetente többször	1%	0%	2%	2%	1%
Hetente egyszer	4%	2%	7%	6%	4%
Havonta többször	2%	4%	6%	6%	5%
Időről-időre, vagyis évente többször	10%	16%	15%	18%	15%
Csak a családi események, nagy ünnepek alkalmából	41%	38%	41%	40%	40%
Egyáltalán nem jár templomba, vallási összejövetelre	42%	40%	28%	30%	36%
Összesen:	100%	100%	100%	100%	100%

A Fidesz táborában az átlagnál nagyobb arányban vannak a rendszeres templomba járók, és kisebb arányban a vallásukat egyáltalán nem gyakorlók – ugyanakkor jól mutatják az adatok, hogy a teljes népességnek csak mintegy tizede jár rendszeresen templomba, az arányuk pedig még az utóbbi három évben is csökkent valamelyest. A Jobbik közönsége ritkábban jár templomba, mint a teljes népességbeli átlag, ennek oka elsősorban a párt szavazótáborának fiatal átlagéletkorában keresendő, ők ugyanis kevésbé aktív vallásgyakorlók.

Összességében a Fidesz szavazótábora már csak a méretéből adódóan sem tért el jelentősen a teljes népesség vonatkozó adataitól, egyedül vallásosságban mutatkozott szignifikáns különbség. Ezzel együtt történtek jelentős változások 2014-hez képest, főleg a lakóhelyet és az iskolai végzettséget tekintve: némileg lecsökkent a budapestiek és a falusiak aránya, és emelkedett a városi szavazóké, valamint visszaesett a legfeljebb 8 általánost és az egyetemet végzők aránya, és megemelkedett a szakmunkás bizonyítvánnyal és érettségivel rendelkezőké. A Jobbik szavazótáborának összetétele is átalakult valamelyest a néppártosodási kísérlet hatására. A tábor 2013-hoz képest sokszínűbbé vált,

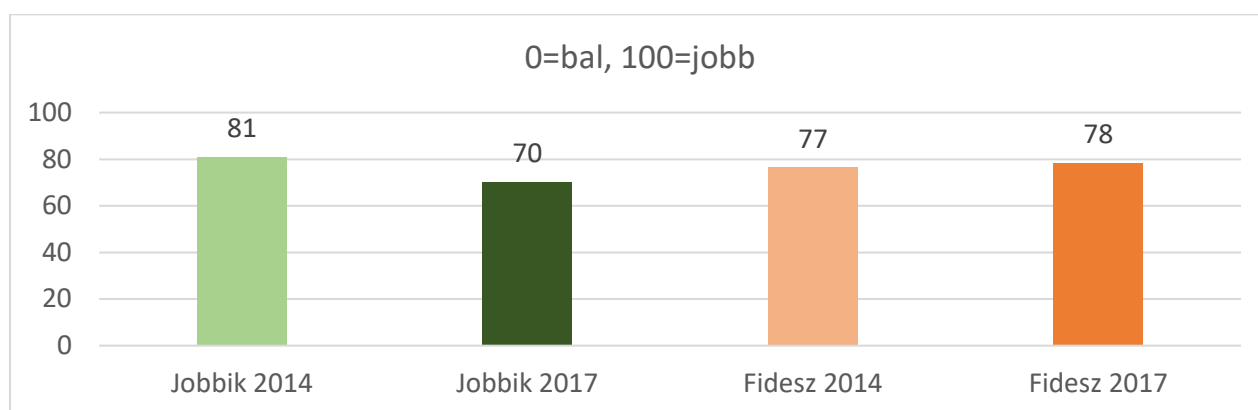
⁹ Szabó Andrea, Oross Dániel, Kovács Tamás, Róna Dániel (2015): Exit, Voice, Loyalty and Neglect – political attitudes of Hungarian university and college students. Prague: Heinrich Böll Stiftung, 2015. 115 p.

ugyanakkor a változás jó része már 2014-re bekövetkezett, a párt azóta is tartó „mérésíklődése” már nem járt a támogatottság növekedésével azokban a társadalmi csoportokban, amelyekben korábban gyengén teljesített (a nyugdíjasok jelentik a kivételt).

Politikai értékválasztás

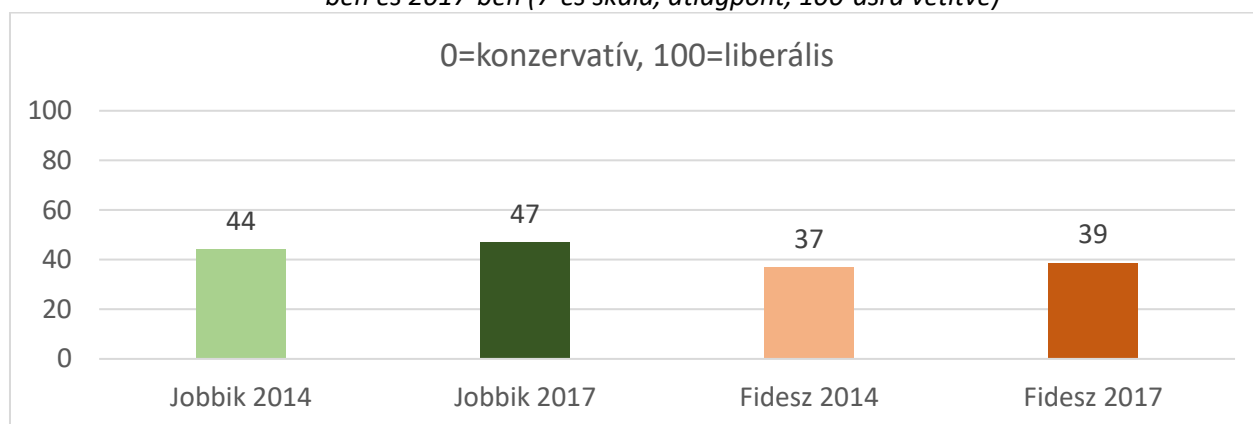
Az alábbiakban a két jobboldali párt szavazótáborának politikai önelhelyezését és politikai preferenciáit, más pártokhoz való viszonyát vizsgáljuk. A válaszadóknak eredetileg 7-es skálán kellett elhelyezniük önmagukat, ám a könnyebb áttekinthetőség kedvéért az értékeket 100-as skálára konvertáltuk.

1. ábra: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának önelhelyezése bal-jobb skálán 2014-ben és 2017-ben (7-es skála, átlagpont, 100-asra vetítve)

A Fidesz és a Jobbik szavazói is tisztában vannak pártjuk értékrendjével, elsöprő többségükben a jobboldalon helyezték el magukat. Az ugyanakkor érdekes, hogy a Jobbik-szavazók már 2010-ben¹⁰ és 2014-ben sem voltak lényegesen jobboldalibbak, mint a kormánypártiak, 2017-re pedig kifejezetten megnőtt a magukat középre vagy egyenesen balra elhelyező jobbikosok aránya, így a Jobbik közönségének átlagpontja már lényegesen „balrább” van, mint a Fideszé. E tekintetben tehát egyáltalán nem bizonyult hatástalannak a Jobbik néppártosodása. (A teljes magyar társadalom jobbrtolódását mutatja, hogy a teljes népesség átlagpontja 60.)

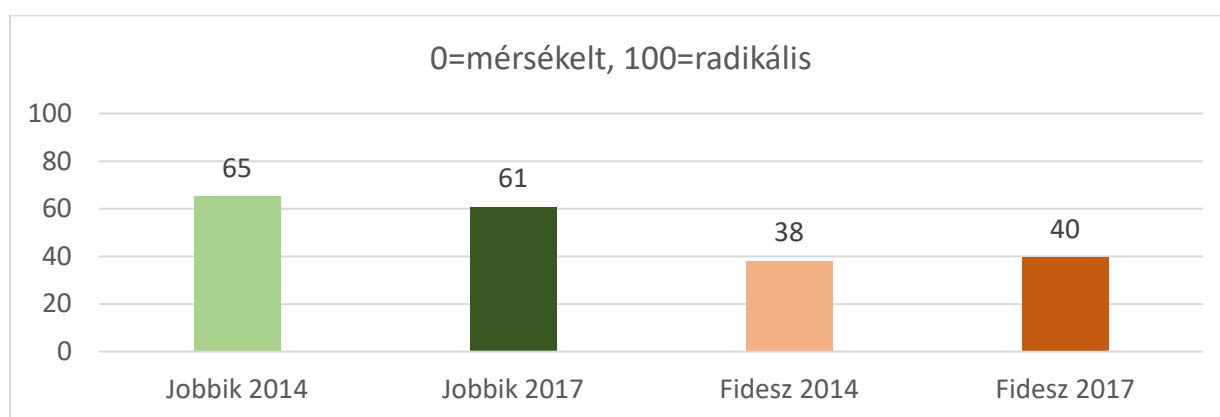
2. ábra: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának önelhelyezése konzervatív-liberális skálán 2014-ben és 2017-ben (7-es skála, átlagpont, 100-asra vetítve)

¹⁰ Bíró-Nagy András (2011): Az új pártrendszer térképe. Programok, pártelitek és szavazótáborok a 2010-es választások után. In: Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről. DKMKA: Budapest.

Jól látható, hogy a bal-jobb skálához képest jóval nagyobb arányban helyezi magát középre mindkét párt szavazótábor a konzervatív-liberális skálán: a középérték sokszor bizonytalanságot tükröz, a válaszadók számára ezek a fogalmak valószínűleg kevésbé voltak ismerősek. A konzervatív többség tetten érhető mindkét jobboldali pártnál, ám figyelemre méltó, hogy 2017-re már a jobbikosok harmada (jórészt a fiatal támogatók), a fideszeseknek pedig a negyede liberálisként definiálta magát – a Fidesz jelenlegi és a Jobbik korábbi antiliberális üzenetei ellenére. Ismét egy olyan indikátor, ahol a Jobbik hívei centristább (a teljes népesség 45-ös átlagpontjával szinte megegyező) pozíciót foglalnak el, mint a kormánypárti közönség.

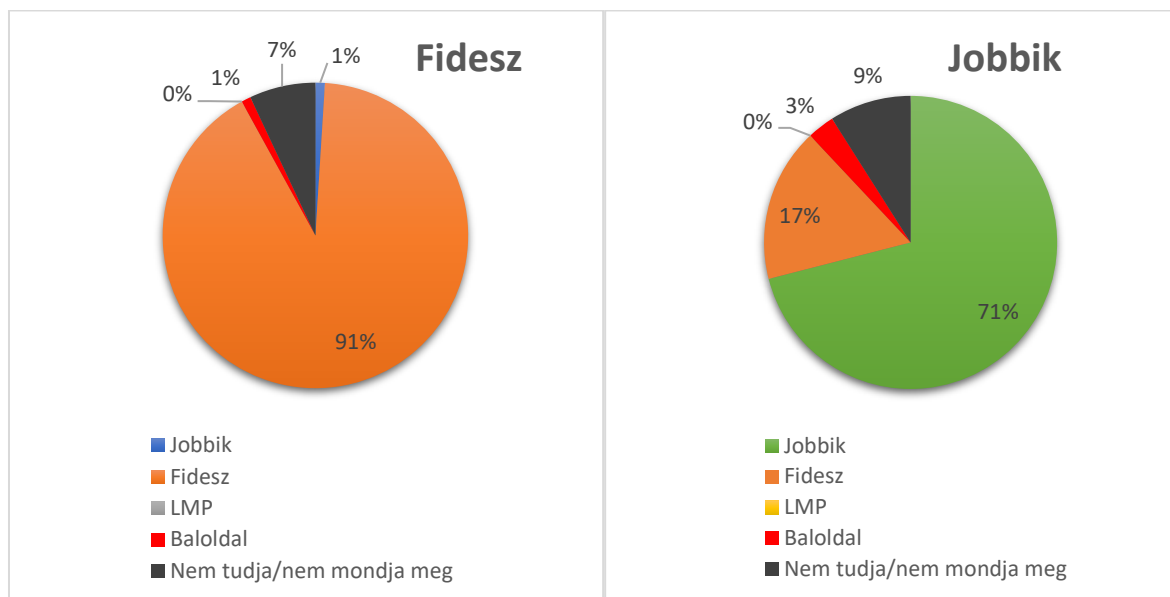
3. ábra: A Jobbik és a Fidesz szavazótáborának önelhelyezése mérsékelt-radikális skálán 2014-ben és 2017-ben (7-es skála, átlagpont, 100-asra vetítve)

Az önmagát eredetileg nemzeti radikálisként definiáló Jobbik esetében természetes, hogy a szavazótáborának többsége is a radikális póluson helyezi el önmagát, a Fidesz hívei viszont jóval mérsékeltebbnek tartják magukat. Ugyanakkor ez az indikátor is utal az utóbbi évek mozgásaira: a Jobbik választói befelé, a mérsékelt pólus felé, a Fideszéi viszont éppen kifelé tolódtak – noha még így is mérsékeltebb pozíciót foglalnak el, mint a teljes népesség átlaga (42). A Jobbik szavazói azonban jókora késéssel követik pártjukat, még 2017-ben is csak minden negyedik tekintette saját magát mérsékeltnek.

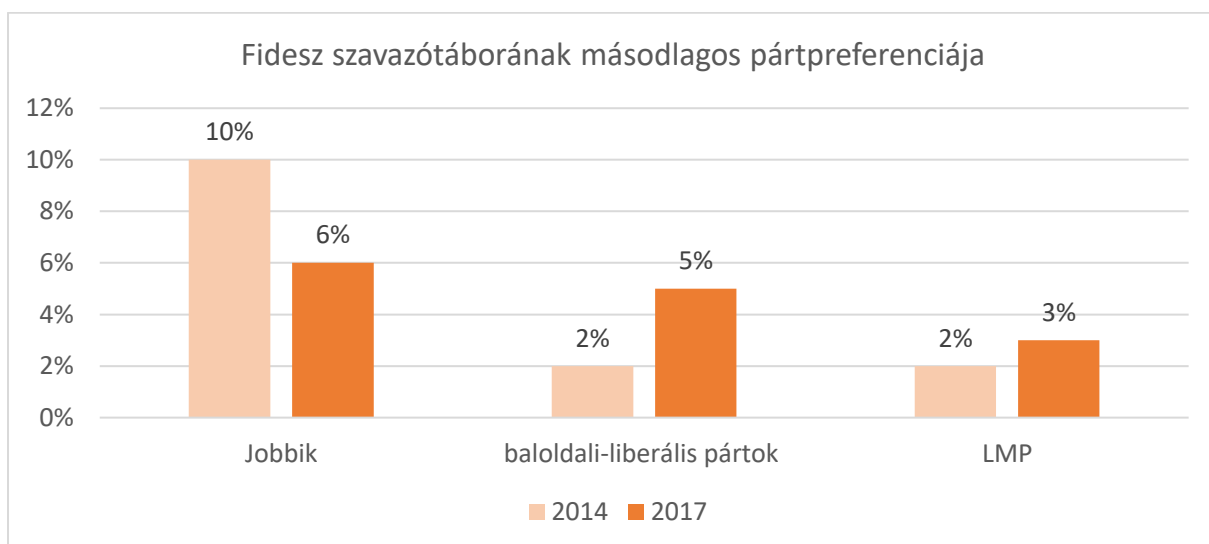
Az eddigi adatok változásainál nehéz volt eldönteni, hogy azokat a táborok áthangolása, vagy kicserélődése okozta-e: a Jobbik új szavazókat szerzett, vagy a meglévőket tudta inkább mérsékelni. A kérdést teljes bizonyossággal nem tudjuk eldönteni, mindenesetre értékes fogódzót jelentenek a retrospektív pártpreferenciára vonatkozó adatok: ezek azt mutatják, hogy a pártok mostani szavazói 2014-ben – saját bevallásuk szerint – kire voksoltak.

4. ábra: A Jobbik és a Fidesz jelenlegi szavazótáborának retrospektív pártpreferenciája („Kire szavazott 2014-ben?”) (százalékos arányok)

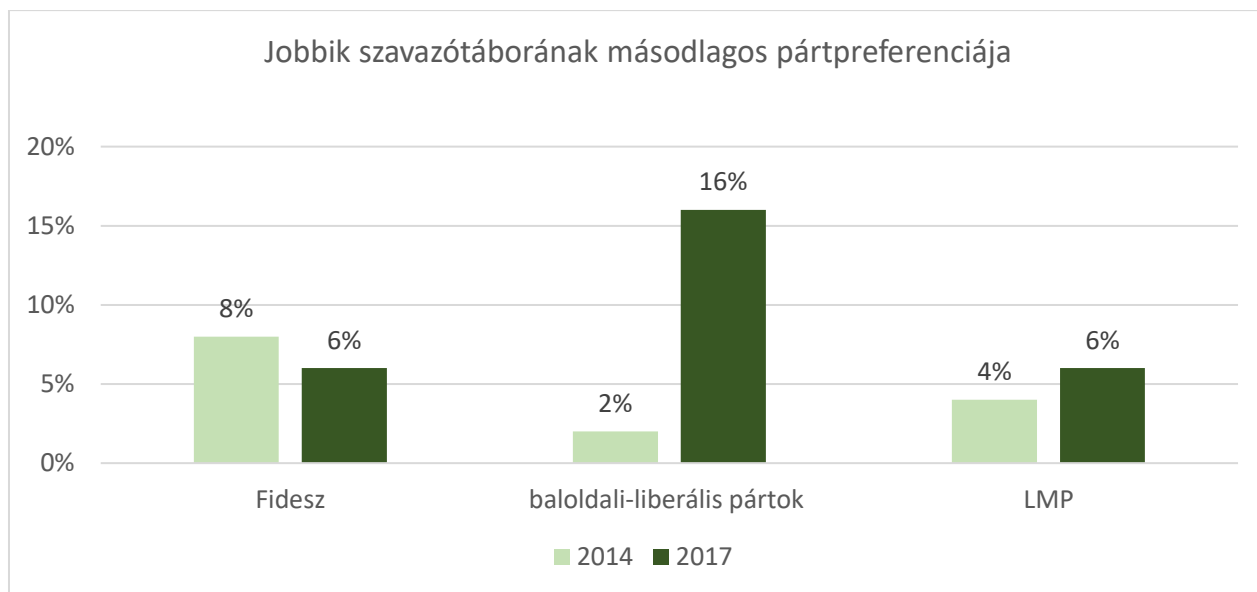

A memória persze lehet szelektív, de alighanem valójában a Fidesz támogatói a leghűségesebbek: 91 százalékuk a legutóbbi parlamenti választáson is ugyanannak a pártnak a listájára szavazott, a jobbikosoknak mindössze 71 százaléka állította ugyanezt, miközben Vonáék majdnem minden ötödik szavazója a Fideszre voksolt még 2014-ben.

5. ábra. A Fidesz szavazótáborának másodlagos pártpreferenciája 2014-ben és 2017-ben (azok százalékos aránya, akik 7-es skálán legalább 6-os valószínűséggel jelezték, hogy a másik pártra is szavaznának)

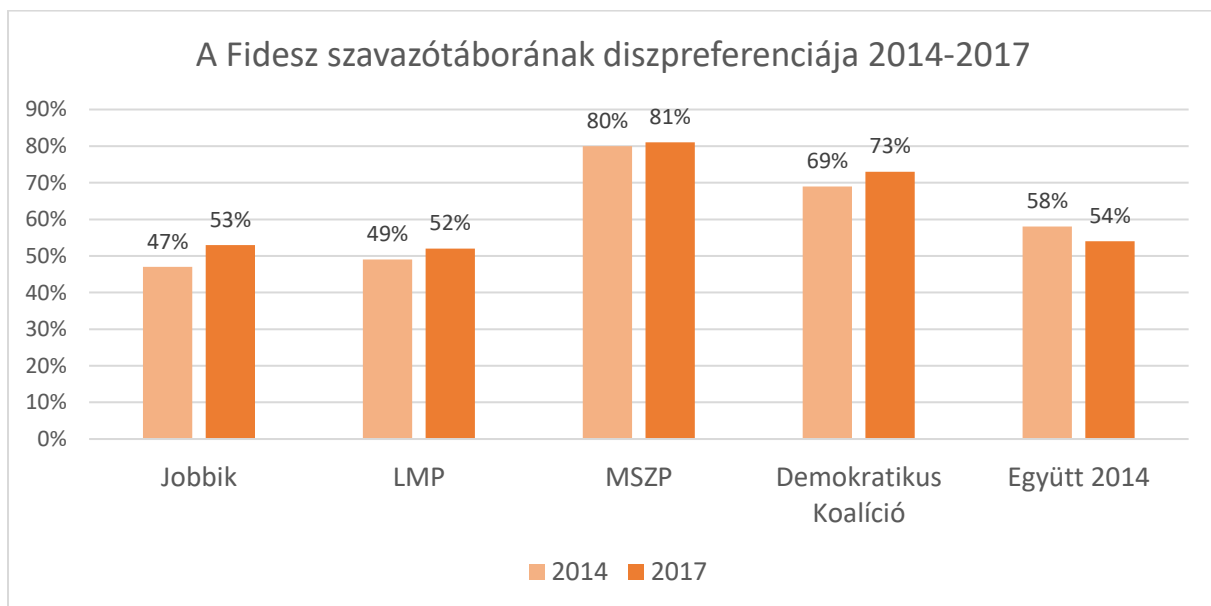

6. ábra. A Jobbik szavazótáborának másodlagos pártpreferenciája 2014-ben és 2017-ben (azok százalékos aránya, akik 7-es skálán legalább 6-os valószínűséggel jelezték, hogy a másik pártra is szavaznának)

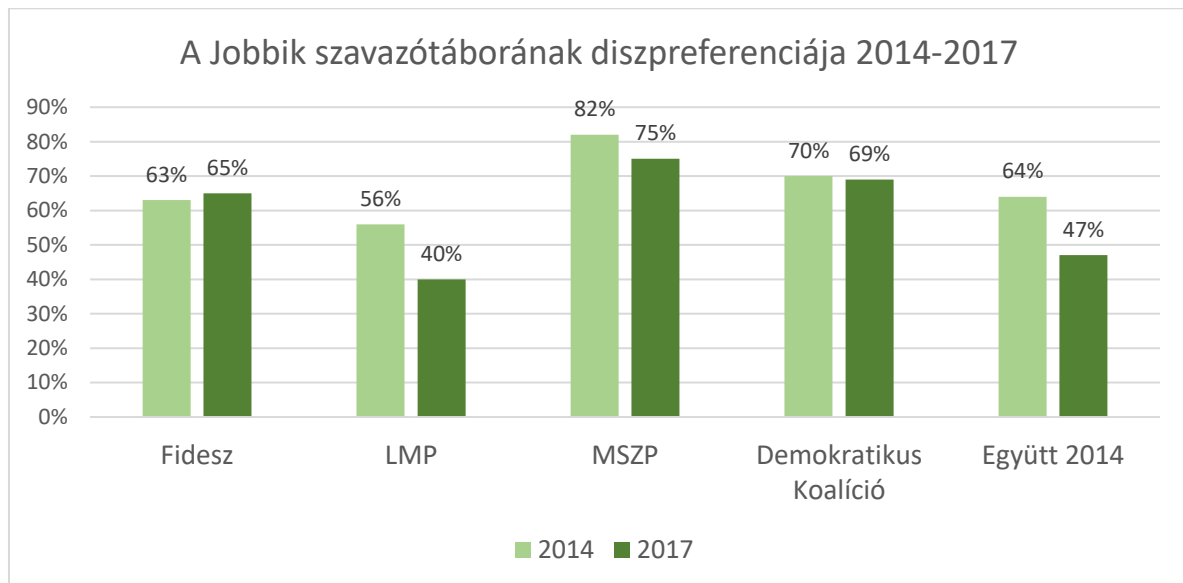

Nyilvánvaló, hogy a jelenlegi pártrendszerben kevés az olyan választó, aki egyszerre két párttal is szimpatizál (kivéve a baloldalon lévő átfedéseket, például: MSZP, DK) – ám ezzel együtt is figyelemre méltó, hogy a két jobboldali párt közönsége hogyan fordult el még a korábnál is jobban a másiktól. 2014-ben még minden tízedik fideszes a Jobbik, és majdnem minden tízedik jobbikos a Fidesz iránt is érzett rokonszenvet. 2017-re azonban mindkét mutató jelentősen csökkent, ugrásszerűen megnőtt viszont a Jobbik táborában azok aránya, akik a baloldallal is szimpatizálnak.

7. ábra: Milyen mértékben utasítja el a Fidesz szavazótábora a többi pártot? (százalékos arány):

8. ábra: Milyen mértékben utasítja el a Jobbik szavazótábor a többi pártot? (százalékos arány):

Ugyanezt a képet mutatja a többi párt elutasítottságának a mintázata is: a kormánypártiak a Jobbikkal, a jobbikosok viszont a Fidesszel váltak némiképp elutasítóbbá, ám tény, hogy az MSZP (és a DK) iránti ellenszenv még mindig a legerősebb mindkét szavazótáborban. Az LMP és az Együtt elutasítottságának csökkenése Vonaék szavazói között is arra enged következtetni, hogy a következő parlamenti választáson nagyobb lehet a taktikai átszavazás az ellenzéki pártok között, mint az volt 2014-ben. Ugyanakkor az adatok azt is világosan megmutatják, hogy a falak (különösen az MSZP és a Jobbik között) még mindig vaskosak, így talán az átszavazás lehetséges mértéket némileg eltúlozza a jelenlegi értelmiségi diskurzus. Hiába gondolja például úgy a Jobbik közönségének 85 százaléka, hogy rossz irányba megy az ország, hiába ért 65-70 százalékuk egyet a baloldali-liberális pártokkal CEU-és civiltörvény-ügyben¹¹, ebből még nem következik, hogy nagy többségük kész lenne a baloldalra szavazni. Egy szeptemberi Medián-felmérés azt mutatta, hogy igencsak megosztott a baloldali és a jobbikos közvélemény is abban a kérdésben, hogy pártjának együtt kellene-e működnie a másik ellenzéki blokkal¹². Az adatok a 2017. januári-októberi állapotot tükrözik, 2018 áprilisára valamelyest még tovább közeledhetnek egymáshoz az ellenzéki pártok: a Jobbik például novemberben is komolyan törekedett saját táborának az áthangolására (az LMP-vel és a Momentummal való koalíciókötés ötletének bedobásával, Vona MSZP-sekhez írt nyílt levelével, vagy éppen a Spinozában vállalt fellépésével). A nagy kérdés ismét az, hogy a szavazói ezt mekkora sebességgel és meggyőződéssel tudják követni.

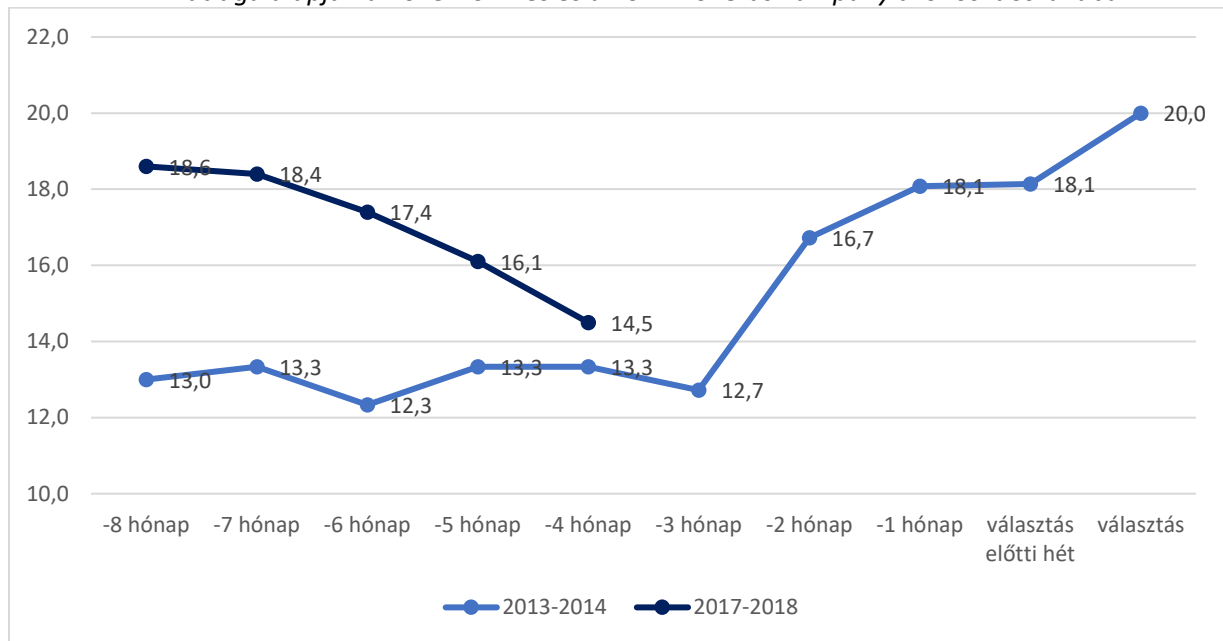
Választási esélyek

A választási esélylatolgatás jegyében a Jobbik 2017 utolsó hónapjaiban mutatott népszerűségét összevetettük a 4 évvel korábbival: megnéztük, hogyan alakult a 2014-es és a 2018-as választást megelőző kampány azonos időszakában a párt támogatottsága.

¹¹ „7. Medián napi(t)rend: a Lex CEU társadalmi fogadtatása”, Róna Dániel blogja, elérés 2017. december 15., http://ronadaniel.blog.hu/2017/05/24/median_napi_t_rend_a_lex_ceu_tarsadalmi_fogadtatasa.

¹² „Az MSZP-sek szeretnének a legjobban összefogni, a jobbikosok a legkevésbé”, 444, 2017. október 12., <https://444.hu/2017/10/12/az-mszp-sek-szeretnenek-a-legjobban-osszefogni-a-jobbikosok-a-legkevesbe>.

9. ábra. A Jobbik támogatottsága a pártválasztók körében a Medián, az Ipsos (Závecz) és a Tárki átlaga alapján a 2013-2014-es és a 2017-2018-as kampány azonos időszakában

Az adatok azt mutatják, hogy jelenleg a Jobbik népszerűbb, mint négy évvel korábban volt, ám akkor januárig stagnált, utána ugrásszerűen emelkedett a támogatottsága, most egyelőre csökkenő tendenciát mutat. A 2014 januárjától tapasztalt növekedés mögött egyrészt az Összefogás sikertelensége, a Fidesz és a baloldal egymás ellen indított negatív kampánya és a Jobbik „szélszentes” helyzete, másrészt a Jobbik 2013 őszén kezdett mérséklődésének sikere állhatott.

Versenyfutás a szélen: a Fidesz és a Jobbik szélsőséges megnyilvánulásai

Ha van olyan témája a magyarországi politikai közbeszédnek, amelynek kapcsán a szélsőjobb oldali eszmék váltak uralkodóvá, akkor az a nemzetközi migráció. Ezen a téren a hazai kormányzati retorika az európai szélsőjobb oldali szereplőkéhez hasonlítható, Orbán Viktor migrációval kapcsolatos álláspontja pedig számukra vált irányadóvá, hivatkozható mintává. A szélsőséges bevándorlásellenesség társadalmi normává lett, az antiszemitizmus és a cigányellenesség kérdése másodlagossá vált a migrációval kapcsolatban kialakult morális pánik hatására.

Bevándorlásellenesség

A migrációs tematika a 2015 elején történt párizsi terrorcselekmények után jelent meg a kormányzati kommunikációban.¹³ A menekültválság felpörgésével párhuzamosan, az év tavaszán már ún. „nemzeti konzultáció” zajlott a bevándorlásról és a terrorizmusról, amely egy minden magyar háztartásba elküldött, 12 elemből álló manipulatív kérdőívvel¹⁴ mosta össze a két fogalmat. Ezt követte több bevándorlásellenes országos plakátkampány. 2016-ban pedig népszavazást kezdeményezett a kormány az Európai Unióban tervezett menekültügyi kvóta ellen. Bár a referendum érvénytelen maradt, a kormány több mint 3 millió szavazót tudott mozgósítani a saját álláspontja mellett. Végül 2017-ben két újabb nemzeti konzultációt szervezett a kormány, az egyik azt állította, hogy Brüsszel illegális bevándorlók befogadására akarja kényszeríteni Magyarországot, a második pedig azt üzent, hogy a migránsok Európába és Magyarországra való „betelepítése” Soros György „tervének” megfelelően történik, és ő befolyásolja a brüsszeli döntéshozókat is. Utóbbi összeesküvés-elméletet a 2018-as választási kampányra készülő kormánypárt a legfőbb témájává tette, hatását fizetett médiahirdetések, plakátok és lakossági fórumok segítségével is felerősíti.

A kampányok hatására a szélsőséges idegenellenesség szintje sorozatos csúcsokat dönt Magyarországon. A Társi rendszerváltás óta zajló felmérései szerint 2015 áprilisában érte el addigi csúcsát a szélsőséges idegenellenesség, ekkor a válaszadók 46%-a mondta, hogy egyetlen menedékkérőt sem engedne be az országba¹⁵. Az év októberére visszaesett ez az arány 36%-ra, ez azonban átmenetinek bizonyult. Egy 2016. eleji felmérés szerint már a válaszadók 53%-a mondta azt, hogy egyáltalán nem engedne menekülteket Magyarországra. A legfrissebb felmérések még ennél is magasabb arányokat tártak fel, ezek szerint a társadalom 60%-a 2017 januárjában teljes egészében elutasította a menedékkérőket, és csak kicsivel több mint egyharmaduk mérlegelte volna egyáltalán, hogy beengedjen-e az országba valakit.¹⁶

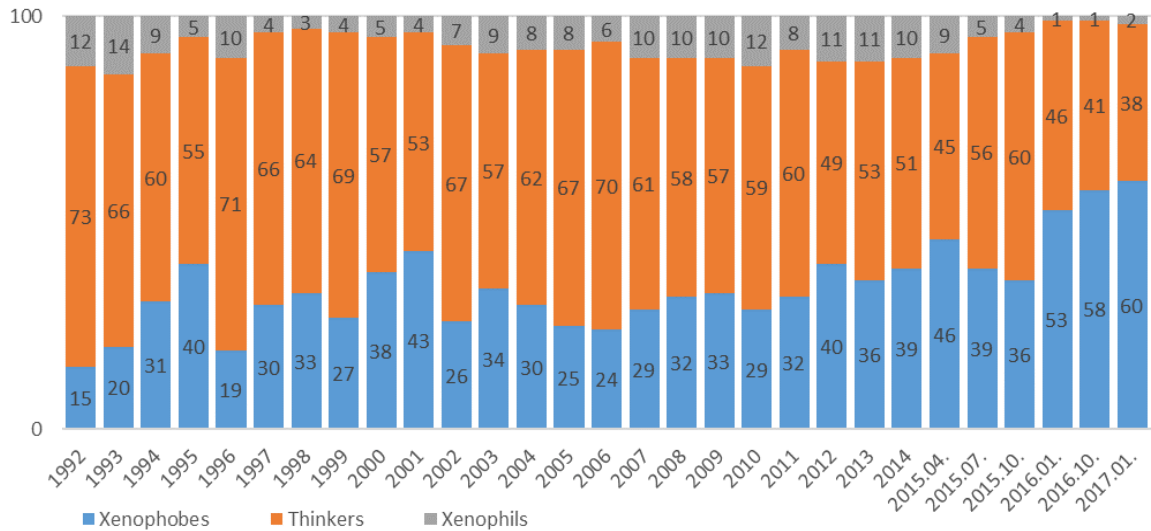
¹³ Attila Juhász, Bulcsú Hunyadi, és Edit Zgut, *Focus on Hungary: Refugees, Asylum and Migration* (Heinrich Böll Stiftung, 2015), https://cz.boell.org/sites/default/files/hungary_refugees_asylum_and_migration_web.pdf.

¹⁴ {Citation}

¹⁵ A Társi rendszeres felmérései alapján. A kutatók a következő kérdést teszik fel: „Magyarországnak minden menedékkérőt be kell-e fogadnia, vagy senkit, vagy éppen mérlegelni kellene azt, hogy kit fogadunk be?”. Idegenellenesek azok a válaszadók, akik egyáltalán nem engednék menekülteket Magyarországra; az idegenbarátok minden menekültet befogadnának. Mérlegelők azok, akik az „attól függ...” választ jelölték meg, vagyis jelezték, hogy további információkra lenne szükségük mielőtt meghozzák döntésüket. Hajlamosak továbbá mérlegelni a pró és kontra érveket.

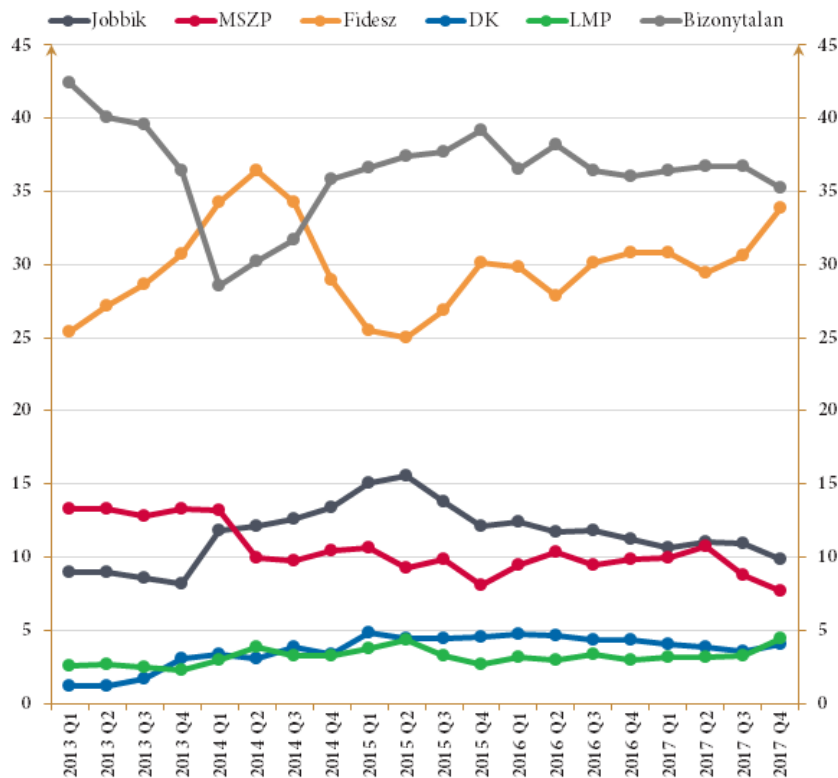
¹⁶ Sík Endre, „Rekordot döntött az idegenellenesség Magyarországon”, 2017, <http://nepszava.hu/cikk/1119911-rekordot-dontott-az-idegenellenesség-magyarorszagon>.

10. ábra Az idegenellenesek, az idegenbarátok és a mérlegelők aránya, 1992-2017 (százalékokban) Forrás: Társi

Pártpolitikai szempontból ugyancsak jelentős változások mutatnak a közvélemény-kutatások. 2015 elejére hullámvölgybe került a Fidesz támogatottsága, és féltő volt, hogy a népszerűségvesztést nem sikerül megállítania. A párt ekkor kezdett kampányokat építeni az egész Európában kiéleződött menekültválságra, kisajátította a migráció témáját, és azt azóta is első számú ügyként igyekszik napirenden tartani. Az erőfeszítések kifizetődők voltak, a Fidesznek sikerült a támogatottságát visszaszereznie, miközben a szintén bevándorlásellenes Jobbik – a kormánypárt fő kihívója – nem volt képes kihasználni a migráció ügyét.

11. ábra A pártok átlagos népszerűsége a szavazásra jogosultak körében (százalékokban, a Medián, a Nézőpont, a Publicus, a Republikon, a Századvég, a Társi és az Ipsos/Závecz Research felmérései átlageredményei alapján)

A kormányzat migrációpolitikai narratívájában a biztonságiasító keretezés, az ideológiai alátámasztás és az összeesküvés-elméletekre épülő világmagyarázat hármának egymást erősítő elemei szervesen kapcsolódnak össze.

A „terrorveszély”, az „ellenség a kapuknál” érzete, az ismeretlen „idegen” általi közvetlen fizikai fenyegetettség képze a migrációval kapcsolatban gerjesztett félelmek elsődleges táptalaja. Az ezekre a félelmekre adott kormányzati válasz pedig a „biztonságiasítás” (securitization) elméletével írható le, amely a fenyegetettség állapotára hivatkozva teljes egészében biztonságpolitikai problémaként értelmezi a migráció jelenségét, ellehetetleníti a humanitárius megközelítést, az emberi jogi érvelést és legitimálja a migrációs politikákat szigorító szakpolitikai lépéseket. *„A magyar felfogás szerint minden egyes migráns terrorkockázatot jelent”*¹⁷ – adta ki a jelszót Orbán Viktor még 2016 júliusában, és a teljes kormányzati kommunikáció is ezen a nyomvonalon haladt. A bevándorlóországok, azaz a miniszterelnök által „kevert”¹⁸ lakosságúnak is nevezett államokban a Fidesz politikusai szerint „a biztonsági fenyegetések egyre növekszenek”.¹⁹ 2017 júniusában, egy hónappal a Magyarországot a többek között a terrorizmussal vádolt Ahmed H. ügy miatt is elmarasztaló európai parlamenti (EP) határozat elfogadása után a magyar kormányfő „Brüsszelt” azzal vádolta meg, hogy „nyíltan a terroristák pártjára áll”.²⁰

A kormányzati narratíva a félelmek ideológiai, világnézeti alátámasztására is törekszik, a tradicionális társadalmi értékek és a keresztény kultúra képviselőinek kisajátítása révén. A migráció problémakörének kormányzati elbeszélése a nihilistának, dekadensnek és hanyatlónak bélyegzett Nyugattal szembeállítja saját keresztény-konzervatívnak definiált politikáját, s így módon igyekszik saját magát a keresztény Európát és Magyarországot fenyegető iszlám terjeszkedése elleni „védőbástya” szerepébe helyezni. E szerepfelfogás legszélsőségesebb értelmezése egyenesen háborút vizionál a keresztény és az iszlám civilizáció között. Orbán Viktor és Lázár János miniszterelnökséget vezető miniszter például arról beszéltek 2017 márciusában, hogy Magyarország „etnikai homogenitását” meg kell őrizni, ezért nem szabad bevándorlókat engedni az országba.²¹ Október 23-án a kormányfő ünnepi beszédében úgy fogalmazott: *„Csak nyíltisakos küzdelemben, világos és egyenes beszéddel van esélyünk arra, hogy a határainkat megvédjük, a népvándorlást megállítsuk, és nemzeti identitásunkat megőrizzük. Ha magyar Magyarországot és európai Európát akarunk, akkor arról nyíltan kell beszélnünk. És nem elég beszélni, harcolnunk is kell.”*²² A civilizációs háború és a hozzá kapcsolódó retorika pedig alig tér el a 2017-es lengyel függetlenségi felvonulás széljobboldali résztvevői által éltetett „testvéri országok fehér Európájának” gondolatától.²³

¹⁷ „Orbán: Minden migráns terrorkockázat, nincs szükség bevándorlókra”, <http://www.origo.hu/>, elérés 2017. december 15., <http://www.origo.hu/itthon/20160726-orban-viktor-christian-kern-migrans-bevandorlas.html>.

¹⁸ „Orbán Viktor: Nem szabad rést nyitni a pajzson”, MNO.hu, 2017. szeptember 16., <https://mno.hu/belfold/orban-viktor-nem-szabad-rest-nyitni-a-pajzson-2417356>.

¹⁹ „Önvédelem híján a terroristák el fogják pusztítani az európai kultúrát”, Kormányzat, elérés 2017. november 14., <http://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/onvedelem-hijan-a-terroristak-el-fogjak-pusztitani-az-europai-kulturat>.

²⁰ „Orbán a parlamentben: Brüsszel, Brüsszel, Soros, Brüsszel”, 444, 2017. június 12., <https://444.hu/2017/06/12/orban-a-parlamentben-brusszel-brusszel-soros-brusszel>.

²¹ Márk Herczeg, „A kormány átírja a valóságot: utólag letagadják Orbán legutóbbi beszédét, amiben kiállt az »etnikai homogenitás« megőrzése mellett”, 444, 2017. március 2., <https://444.hu/2017/03/02/a-kormany-atirja-a-valosagot-utolag-letagadjak-orban-legutobbi-beszedet-amiben-kiallt-az-etnikai-homogenitas-megorzese-mellett>.

²² „Orbán Viktor ünnepi beszéde az 1956. évi forradalom és szabadságharc 61. évfordulóján”, Kormányzat, elérés 2017. december 15., <http://www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/beszedek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-unnepi-beszede-az-1956-evi-forradalom-es-szabadsagharc-61-evfordulojan>.

²³ Matthew Taylor, „‘White Europe’: 60,000 Nationalists March on Poland’s Independence Day”, *The Guardian*, 2017. november 12., szak. World news, <http://www.theguardian.com/world/2017/nov/12/white-europe-60000-nationalists-march-on-polands-independence-day>.

A kormányzati narratíva a migráció értelmezésekor a biztonságiasításon és az ideológiai keretezésen túl komplett világmagyarázattal is szolgál. A világ megértése iránti vágy következtében a konspirációs elméletek Európa-szerte hatékony eszköznek bizonyulnak, amelyek segítségével leegyszerűsíthetők a nemzetközi migráció rendkívül összetett és bonyolult folyamatai. A mainstream politikai intézményekbe és a hagyományos médiába vetett alacsony bizalom pedig csak tovább növeli a titkos összeesküvések népszerűségét, amelyek „leleplezése” sokak számára a főáramú média által „elhallgatott igazság” kimondásának tűnik. A magyar kormányzati narratíva erre épít azzal, hogy a menekültválság kezdete óta nagy szerepet tulajdonít a Soros György nemzetközi migrációban játszott szerepére épülő összeesküvés-elméleteknek. Ebben az értelmezésben a nehezen érthető, különböző okokra visszavezetett migrációs folyamatok tervezettnek, szervezettnek és irányítottnak látszanak, ami sokkal érthetőbb a valóságnál. Brüsszelt a kormányzati propagandában a 2015 októberében főellenségnek kikiáltott Soros György irányítja,²⁴ ez a bevándorlás- és EU-ellenes retorika központi témája: az Európai Parlament a Fidesz szerint a „Soros-jelentést” dolgozza ki Magyarországgal szemben, amiben olyan politikusok vesznek részt, akik „Soros tenyeréből esznek”.²⁵ A kormánypártok szerint a Fidesz ellenfelei a „Soros-tervet” igyekeznek végrehajtani, aminek létezését viszont mindössze egy-egy kontextusból kiragadott Soros-idézettel tudják alátámasztani.²⁶

A civil szervezetek elleni hadjáratot 2017 januárjában Németh Szilárd Fidesz-alelnök vezette fel, mikor felvetette, hogy a „Soros-birodalom álciviljeit [...] minden eszközzel vissza kell szorítani, és [...] el kell innen takarítani”.²⁷ A kezdeti kormánypárti érv arra épült, hogy a civilek demokratikus legitimáció nélkül „akarnak beleszólni a nagypolitikába”.²⁸ Soros György és a részben a hozzá köthető Nyílt Társadalom Alapítvány által finanszírozott „migránspárti Soros-szervezetek”²⁹ a kormánypártok retorikájában később már nemzetbiztonsági kockázatként, bűnszervezetként jelennek meg: „Abszurd koalíció látszik kialakulni [...] emberjogvédő vagy civileknek nevezett emberek ezekkel a terrorista vagy embercsempész szervezetekkel akarva-akaratlanul cimborálnak vagy együttműködnek”, mondta Kovács Zoltán kormányzó. Németh Szilárd később azzal érvelt, hogy az általa „álciviliknek” nevezett szervezetek a magyar alkotmányos rendet támadják.³¹ Bár a magyar kormány hivatalosan a szervezetek „átláthatóságának” szükségességével érvelt a független nem-kormánypárti szervezeteket megbélyegző civil törvény mellett, retorikai szinten inkább a civilek biztonságiasításával igyekezett elfogadtatni az intézkedést. Erre utalt Orbán Viktor is 2017-ben Tusnádfürdőn, amikor azt mondta,

²⁴ Tamás Német, „Orbán Viktor világméretű összeesküvést orront”, 2015. október 30., http://index.hu/belfold/2015/10/30/orbannak_a_vilag-osszeeskuves_az_uj_illiberalis_allam/.

²⁵ „Fidesz: a brüsszeli jelentés előkészítői Soros tenyeréből esznek”, *Magyar Idők* (blog), elérés 2017. november 15., <http://magyaridok.hu/belfold/fidesz-brusszeli-jelentes-elokeszitoi-soros-tenyerebol-esznek-2299474/>.

²⁶ Zsolt Sarkadi, „Minden »kérdésében« kamuzik az agyatlanul sorosozó nemzeti konzultációs kérdőív - 444”, elérés 2017. november 17., <https://444.hu/2017/09/29/minden-kerdeseben-kamuzik-az-agyatlanul-sorosozo-nemzeti-konzultacios-kerdoiv>.

²⁷ Dezső András, „Nyílt háborút indítottak Orbánék a civilek ellen”, 2017. január 10., http://index.hu/belfold/2017/01/10/eljott_orban_ideje_hogy_bedaralja_a_civileket/.

²⁸ Dezső András, „Németh Szilárd megnevezte, milyen civileket akarnak eltakarítani az útból”, 2017. január 11., http://index.hu/belfold/2017/01/11/nemeth_szilard_megnevezte_milyen_civileket_akarnak_eltakaritani_az_utbol/.

²⁹ „Fidesz: A »migránspárti Soros-szervezetek« nem akarnak átláthatók lenni | Mandiner”, <http://mandiner.hu/>, elérés 2017. november 16.,

http://mandiner.hu/cikk/20170830_fidesz_a_migransparti_soros_szervezetek_nem_akarnak_atlathatok_lenni.

³⁰ Márk Herczeg, „Közveszélyes bullshit: Kovács Zoltán szerint a civil szervezetek terrorszervezetekkel működnek együtt - 444”, elérés 2017. november 16., <https://444.hu/2017/01/13/kozveszelyes-bullshit-kovacs-zoltan-szerint-a-civil-szervezetek-terrorszervezetekkel-mukodnek-egyutt>.

³¹ „Németh Szilárd: A Soros által fizetett álcivilik a magyar alkotmányos rendet támadják”, *24.hu* (blog), 2017. június 30., <http://24.hu/belfold/2017/06/30/nemeth-szilard-a-soros-altal-fizetett-alcivilek-a-magyar-alkotmanyos-rendet-tamadjak/>.

hogy bár vannak normák Európában, amiket be kell tartani, de Soros sérti a nemzetbiztonságot, ilyenkor pedig nincs pardon.³²

Míg a kormánypárt propagandája számos szereplőt bevon a bevándorlóellenes retorikába, addig a Jobbik inkább a paramilitáris Betyársereg egyik alapítójának, a jelenlegi Jobbik-alelnöknek és Ásotthalom polgármesterének, Toroczkai Lászlónak szervezi ki a szélsőségesen idegenellenes kommunikációt. Toroczkai saját Facebook-oldalát³³ szinte teljesen a bevándorlásellenes tartalmaknak szentelte. 2017 februárjában a BBC-nek elmondta a többek között a burkinit és az állítólagos melegpropagandát tiltó, azóta az Alkotmánybíróság (AB) által megsemmisített rendeletéről, hogy Magyarország fehér, európai és keresztény ország, ezért ilyennek akarja megtartani Ásotthalmot.³⁴ A polgármester Facebook-oldalán „megszállónak” nevezi a menekülteket³⁵. Toroczkai, miután az ásotthalmi muszlimellenes határozatot az AB megsemmisítette, kezdeményezte a kormánynál, hogy „az virulensebb migrációs és iszlamizációs folyamatra adott önvédelmi reakcióként törvényi szinten szabályozzák a [muszlim] kérdést”.³⁶ A Jobbik alelnöke az unió bevándorláspolitikáját „Európa-gyilkos” politikának tartja, és ellenzi az állandó európai „migránsszétosztást”.³⁷

Míg a kormánypárti szereplők igyekeztek kerülni a Magyarországon legálisan tartózkodó menekültek kérdését, addig a Jobbik jelenlegi frakcióvezetője egy a Balatonnál üdültetni kívánt menekültcsoportról megjegyezte, a Jobbik szívesebben venné, ha például Németországban üdülneek.³⁸ A posztjában Volner megemlíti a Jobbik által 2017 májusában benyújtott alkotmánymódosítás lényegét, melyet Mirkóczki Ádám, a Jobbik szóvivője ismertetett: a párt nem szeretne „se szegény, se gazdag, se fiatal, se felnőtt migránst” látni az országban.³⁹ A Jobbik 2017. szeptemberben indult plakátkampánya is többek között azt hangsúlyozza, hogy „kizárjuk a migránsokat”.⁴⁰ A Jobbik ugyanis a Fidesz kampányai miatt teljesen a háttérbe szorult ebben a témában. A párt főként a letelepedési kötvényekre hivatkozva igyekezett meggyőzni a lakosságot arról, hogy a kormány beengedi a bevándorlókat⁴¹, a kezdeményezés átvételéhez viszont erőtlennek bizonyult.

³² Gábor Bordás, „Orbán: A muszlimokkal nem szabad szolidárisnak lenni”, *24.hu* (blog), 2017. július 22., <http://24.hu/belfold/2017/07/22/orban-tudja-hogy-baj-lehet-belole-eloben-a-tusnadfurdoi-beszed/>.

³³ „Toroczkai László”, elérés 2017. november 16., <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/>.

³⁴ „Az ásotthalmi »fehér utópiáról« készített riportot a BBC”, *hvg.hu*, 2017. február 7., http://hvg.hu/vilag/20170207_Asotthalom_toroczkai_laszlo_bbc_rendelet_mecset_csador_burkini.

³⁵ László Toroczkai, „A határsértők folyamatosan támadják a határt...”, *Facebook*, 2017, <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/photos/a.152103624970939.1073741826.151665991681369/783248001856495/?type=3&theater>.

³⁶ Gábor Miklósi, „Toroczkai iszlámellenes törvényt hozatna”, 2017. április 13., http://index.hu/belfold/2017/04/13/toroczkai_iszlamellenes_torvenyt_hozatna/.

³⁷ László Toroczkai, „Rotschild-terv is van”, *Facebook*, 2017, <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/posts/846256515555643>.

³⁸ János Volner, „Tegnap kezdte meg üdülését...”, 2017, <https://www.facebook.com/volner.janos/posts/1419578451466203>.

³⁹ Galambos István, „Se szegény migráns, se gazdag migráns, se fiatal migráns, se felnőtt migráns - A Jobbik ennek érdekében benyújtja Alaptörvény-módosító indítványát”, Text, *Jobbik.hu*, 2017. május 2., <https://www.jobbik.hu/videoink/se-szegeny-migrans-se-gazdag-migrans-se-fiatal-migrans-se-felnott-migrans-jobbik-ennek>.

⁴⁰ Rovó Attila, „Migránsozik és tolvajozik új plakátkampányában a Jobbik”, 2017. szeptember 22., http://index.hu/belfold/2017/09/22/migrans_tolvaj_jobbik/.

⁴¹ János Volner, „Nemcsak lopnak, hanem a migránsokat is beengedik”, *Facebook*, 2017, <https://www.facebook.com/volner.janos/photos/a.491726217584769.1073741827.420451801378878/1474449199312461/?type=3&theater>.

A Jobbik ugyanakkor több, a kormánypárt Soros-ellenes kampányához köthető ügyben szembement a Fideszsel: az úgynevezett lex CEU-t⁴² és a civil törvényt⁴³ is segített az AB elé juttatni. A párt elnöke pedig „kommunikációs terméknek” nevezte a Fidesz Soros-ellenes kampányát.⁴⁴ Igaz, Toroczkai László a pártelnöktől eltérő véleményt hangoztatott Soros Györggyel kapcsolatban: a Közép-Európai Egyetemet nemzetbiztonsági veszélyre hivatkozva betiltaná, romjait pedig „sóval hintené be”⁴⁵, a Soroshoz köthető szervezeteket ő is a bevándorlás elősegítésével vádolta – a Földközi-tengeren az idézőjelbe tett „civiliek” és a bevándorlásellenes Defend Europe szembenállását háborúként írta le.⁴⁶ A Jobbik-alelnök az „Európa-gyilkos liberálisok” ellen is kikelt Facebook-oldalán.⁴⁷ Soros György – és így valószínűleg a hozzá köthető szervezetek is – a jobbikos ásothalmi polgármester szerint számtalan ember életét követelte, egyéb károkat, erőszakot okozott.⁴⁸

Összefoglalva, 2017-ben mind a Fidesz, mind a Jobbik olyan „politika feletti” ügynek állította be a migráció témáját, amely egzisztenciális veszélyt jelent Magyarországra, ezért a demokratikus politikai berendezkedés határain túlmutató intézkedéseket is szentesít.⁴⁹ A Fidesz álhíreken,⁵⁰ félremagyarázásokon⁵¹ alapuló propagandája igazolni kívánta a kormánykritikus civil szervezetek elleni lépéseket is. A Jobbik a kormánypárt migrációellenes offenzívája miatt a háttérbe szorult, és főképp Toroczkai László által közvetítette a bevándorlással kapcsolatos üzeneteit. Ennek segítségével igyekeztek megtartani a szélsőséges szavazóikat, miközben a Jobbik országos szinten inkább a kormány letelepedési kötvényeivel foglalkozott, nyitva ezzel más ellenzéki választók irányába is.

Antiszemizmus

Az Orbán-kormány zéró toleranciát hirdetett az antiszemizmus ellen⁵², egyidejűleg egy EP-vitában Orbán Viktor „amerikai pénzügyi spekulánsnak” nevezte Soros Györgyöt, amiért Frans Timmermans európai bizottsági alelnök antiszemizmussal vádolta meg a kormányfőt⁵³, amit a kormány

⁴² Szabolcs Dull, „A Jobbik összefog a baloldallal a CEU-törvény ellen”, 2017. április 12., http://index.hu/belfold/2017/04/12/jobbik_alairja_a_felsooktatasi_ab-beadvanyt/.

⁴³ „Civiltörvény: az Ab-hoz fordul a Jobbik”, MNO.hu, 2017. július 14., <https://mno.hu/belfold/civiltorveny-az-ab-hoz-fordul-a-jobbik-2407792>.

⁴⁴ Fruzsina Előd, „Vona Gábor már nem tiltaná be a melegfelvonulást”, 2017. november 11., http://index.hu/belfold/2017/11/11/vona_gabor_interju/.

⁴⁵ „Toroczkai László, Jobbik-alelnök: A CEU-t be kell tiltani, a romjait sóval kell behinteni”, 444, 2017. március 31., <https://444.hu/2017/03/31/toroczkai-laszlo-jobbik-alelnok-a-ceu-t-be-kell-tiltani-a-romjait-soval-kell-behinteni>.

⁴⁶ László Toroczkai, „Nagyon nagy öröm ért, mert...”, Facebook, 2017, <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/posts/856268401221121>.

⁴⁷ László Toroczkai, „Na, most lesznek hatalmas bajban...”, Facebook, 2017, <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/posts/851918818322746>.

⁴⁸ László Toroczkai, „Mellesleg egyszer valaki...”, Facebook, 2017, https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/posts/833520250162603?comment_id=833524456828849&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R4%22%7D.

⁴⁹ Barry Buzan, Ole Wæver, és Jaap de Wilde, *Security: A New Frame For Analysis* (London: Lynne Rienner Publishers, 1998).

⁵⁰ Origo, „Fidesz: Az ellenzéki pártok készek a migránsok betelepítésére”, <http://www.origo.hu/>, elérés 2017. november 17., <http://www.origo.hu/itthon/20170909-fidesz-az-ellenzeki-partok-keszek-a-migransok-betelepitesere.html>.

⁵¹ „Strasbourgban elfogadták a kötelező betelepítést? Nem teljesen”, MNO.hu, 2017. november 16., <https://mno.hu/belfold/strasbourgban-elfogadtak-a-kotelezo-betelepites-nem-teljesen-2428006>.

⁵² „Zéró tolerancia az antiszemizmussal szemben - Orbán Viktor beszéde a Zsidó Világkongresszus közgyűlésének megnyitóján”, elérés 2017. november 15., http://www.mfa.gov.hu/kulkepvisolet/AT_EBESZ/hu/Hirek/zido+vilagkongresszus.htm?printable=true.

⁵³ Dániel Rényi Pál, „Timmermans: Orbán antiszemita hangokat ütött meg Brüsszelben”, 444, 2017. május 4., <https://444.hu/2017/05/04/timmermans-orban-antiszemita-hangokat-utott-meg-brusszelben>.

visszaautasított.⁵⁴ A legutóbbi Soros-ellenes plakátkampányt és a hozzá kapcsolódó közvélemény-kutatásnak beállított nemzeti konzultációs kérdőívet pedig a Financial Times nevezte antiszemitanak.⁵⁵ Lázár János még 2017 júliusban az antiszemitizmussal kapcsolatos vádakról azt mondta, Soros nem a származása miatt fontos, hanem mert bevándorlókat telepítene be Európába.⁵⁶ Korábban ezzel érvelt a kormányfő is, és hozzátette, hogy az európai zsidó közösségek „nem állnak ki nyíltan elemi érdekeik mellett, és szótlanul tűrik, hogy az őket is védelmező magyarokkal szemben méltánytalan támadások történjenek”.⁵⁷ Arra, hogy a Soros Györgyöt ábrázoló plakátokon rendszeresen feltűntek zsidózó feliratok, tehát a kampány egyértelműen gerjesztett antiszemita indulatokat, a kormány egyszer sem reagált érdemben. A kérdést kikerülő kormányzati kommunikáció 2017 decemberében ért a csúcra. Ekkor ugyanis óriási nemzetközi sajtóvisszhangot is kiváltott, hogy Pócs János fideszes országgyűlési képviselő egy disznóvágáson készült fotót tett ki a Facebook-oldalára, amelynek résztvevői azt karcolták bele a már megperzselt disznó hátába, hogy „Ő VOLT A SOROS!!!”. Az érintett fideszes képviselő azzal hárította el a képpel kapcsolatos felháborodást, hogy senki még csak nem is gondolt Soros Györgyre. Orbán Viktor pedig egy ezzel kapcsolatos újságírói kérdésre azt válaszolta, hogy „a disznóvágás ügyei nem tartoznak a kormány hatáskörébe”.⁵⁸

Az antiszemitizmus témája az év során azzal kapcsolatban is felmerült, hogy a kormányfő 2017 nyarán „kivételes államférfinek” nevezte Horthy Miklós volt magyar kormányzót, akinek szerepe volt a magyar zsidóság második világháborús elhurcolásában. Szijjártó Péter magyar külügyminiszter később úgy árnyalta a miniszterelnök kijelentését, hogy bár voltak Horthy munkásságában pozitív momentumok, a „történelmi bűn kategóriájába tartozik, hogy esküjével ellentétben nem védte meg a magyar nemzet részét képező magyar zsidóságot”.⁵⁹ Horthy Miklós személye korábban kizárólag a Jobbik terepe volt, a magyar kormány pedig a helyi zsidó közösség és Izrael kritikái miatt kénytelen volt visszavonulót fújni az ügyben – de az beszédes, hogy nem Orbán Viktor, hanem Szijjártó Péter kért bocsánatot a kormányfő szavaiért.⁶⁰

Miután Vona Gábor és Mirkóczki Ádám 2016 decemberében üdvözölték a magyar zsidóságot hanuka alkalmából⁶¹, a Jobbik vezetőinek retorikájában lényegesen csökkentek az antiszemita elemek. Helyi szinten azonban még nem tartották magukat a párttagok tökéletesen a „néppártosodás” irányvonalához, Toroczkai László szerepe pedig ebben az esetben is a párt radikális szavazóinak megszólítása volt. Toroczkai 2017-ben is a zsidósággal kapcsolatos sokat hangoztatott összeesküvés-elméleteket terjesztette, „zsidó háttérhatalomról” értekezve. A Jobbik-alelnök szerint például a Zsidó Világkongresszus (WJC) beavatkozik egy demokratikus választásba azzal, hogy közleményében óva int attól, hogy az Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) résztvegyen az új osztrák kormánykoalícióban.⁶² Az

⁵⁴ „Szijjártó lemondásra szólította fel Timmermans alelnököt”, MNO.hu, 2017. május 5., <https://mno.hu/belfold/aki-orbant-antiszemitazza-mondjon-le-2397528>.

⁵⁵ „Financial Times: A Soros-terv álhir, a kampány antiszemita”, 24.hu (blog), 2017. szeptember 25., <http://24.hu/kulfold/2017/09/25/financial-times-a-soros-terv-alhir-a-kampany-antiszemita/>.

⁵⁶ Szabolcs Dull, „Lázár: Soros antiszemitizmust hozna Európába”, 2017. július 6., http://index.hu/belfold/2017/07/06/lazar_janos_kormanyinfo_94_tajekoztatoja/.

⁵⁷ „Önmagáról árulkodó vezér”, NÉPSZAVA online, elérés 2017. december 12., <http://nepszava.hu/cikk/1133729-onmagarol-arulkodo-vezer>.

⁵⁸ http://index.hu/belfold/2017/12/11/orban_reagalt_pocs_janos_sorosos-disznos_posztjara/

⁵⁹ Márk Herczeg, „Szijjártó: Horthy Miklós esküjével ellentétben nem védte meg a magyar nemzet részét képező magyar zsidóságot”, 444, 2017. július 1., <https://444.hu/2017/07/01/szijjarto-horthy-miklos-eskujevel-ellentetben-nem-vedte-meg-a-magyar-nemzet-reszet-kepezo-magyar-zsidosagot>.

⁶⁰ *Antiszemita Gyűlölet-Bűncselekmények és Incidensek: 2017 Július* (Budapest: Tett és Védelem Alapítvány, 2017), <http://tev.hu/wp-content/uploads/TEV-2017-07-HU.pdf>.

⁶¹ „Köves Slomó nem kért a Jobbik hanukai jókívánságából | 24.hu”, elérés 2017. november 17., <http://24.hu/kozelet/2016/12/28/koves-slomo-nem-kert-a-jobbik-hanukai-jokivansagabol/>.

⁶² László Toroczkai, „Óva intett a Zsidó Világkongresszus (WJC)...”, Facebook, 2017, <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/posts/847311565450138>.

ásotthalmi polgármester elmélete alapján a WJC már a kétezres évek elején is beleszólt az osztrák belpolitikába, és ennek köszönhető az ÖVP-FPÖ koalíció felbomlása és az FPÖ hanyatlása is.⁶³ Az Izrael-V4 csúcstalálkozó után Toroczkai arról írt Facebook-oldalán, hogy Izrael „irányíthatja hivatalosan” a visegrádi országokat, és kifejti, hogy a közel-keleti ország is „nyakig benne van” a szír vagy líbiai „véres konfliktusokban”. Ezen a csúcstalálkozón Orbán Viktor kormányfő azt mondta, az EU-nak együtt kell működni Izraellel, különben „saját magát bünteti,” amit a Jobbikhoz köthető Alfahír.hu portál „teljes behódolásnak” minősített.⁶⁴ Toroczkai a Rotschild-család tervét látja Emmanuel Macron francia elnök mögött: a magyar szélsőjobboldali párt alelnöke szerint Macron a „Rotschildok hátszele” nélkül sosem nyerhette volna meg a választást. A Rotschildok által támogatott francia elnök pedig a 2004 után csatlakozott tagállamok kárára hirdette meg a kétsebességes Európai Uniót, mely teljesen tönkre tenné Kelet- és Közép-Európát. A Macron – és rajta keresztül a Rotschildok – által fémjelzett Európát pedig állítólag „csak a pénz, a bankok hatalma és a nemzetállamok felszámolása fogja érdekelni”.⁶⁵

Az antiszemita bűncselekményeket vizsgáló Tett és Védelem Alapítvány (TEV) 2017. július havi jelentése beszámol arról, hogy Schmidt Roland, a Jobbik Fejér megyei alelnöke a Facebookon lezsírozta Varga-Bíró Tamás zenész-publicistát.⁶⁶ A második kerületi Jobbik-alapszervezet pedig a 2017-ben Magyarországon megrendezett Maccabi játékok, vagyis a „zsidó olimpia” ellen szeretett volna aláírásokat gyűjteni.⁶⁷ Az ilyen, 2017-ben elszigeteltnek tekinthető eseteket leszámítva azonban a jobbikosok tartották magukat Vona Gábor irányváltásához.⁶⁸ A 2012-ben még Horthy-emlékéért kampányoló Jobbik⁶⁹ 2017-ben inkább távol tartotta magát az egykori kormányzó személyével kapcsolatos szimbolikus politizálástól. A kivétel, hogy 2017. november 18-án Sneider Tamás jobbikos parlamenti képviselő, a párt és az Országgyűlés alelnöke is beszédet mondott Horthy Budapestre való bevonulásának 98. évfordulóján, három szélsőséges paramilitáris alakulat képviselőjével együtt (az Új Magyar Gárda főkapitányával, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM) alelnökével és a Magyar Önvédelmi Mozgalom (MÖM) vezetőjével).⁷⁰

Romaellenesség

A magyarországi cigányság helyzete a kormánypárti retorikában háttérbe szorult, a romák helyzete azonban a Fidesz szerint magyarázatul szolgál arra, miért nem fogad be az ország menedékkérőket: Sziijártó Péter az olasz Corriere della Sera napilapnak el is mondta, hogy a magyar társadalmat „így is próbára teszi a roma közösség munkanélkülisége”. Bogdán László, Cserdi roma polgármestere ennek kapcsán a Hír TV-nek elmondta, hogy a migrációs válság következtében a kormány politikájában „most

⁶³ Toroczkai.

⁶⁴ „A teljes behódolás - Orbán: »Ha az EU nem működik együtt Izraellel, akkor saját magát bünteti«”, *Alfahír*, elérés 2017. november 17., https://alfahir.hu/2017/07/19/orban_viktor_visegradi_negyek_benjamin_netanjahu_izrael.

⁶⁵ László Toroczkai, „Rotschild-terv is van”, *Facebook*, 2017, <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/posts/846256515555643>.

⁶⁶ *Antiszemita Gyűlölet-Bűncselekmények és Incidensek: 2017 Július*.

⁶⁷ „A zsidó olimpia ellen gyűjt aláírásokat a Jobbik”, elérés 2017. november 17., http://hvg.hu/itthon/20170305_A_zsido_olimpia_ellen_gyujt_alaitrasokat_a_Jobbik.

⁶⁸ „Vona Gábor szerint a Jobbik soha nem volt cigányellenes, antiszemita vagy rasszista párt”, 168ora.hu, elérés 2017. november 17., <http://168ora.hu/itthon/vona-gabor-szerint-a-jobbik-soha-nem-volt-ciganyellenes-antiszemita-vagy-rasszista-part-6174>.

⁶⁹ „Kiszelly Zoltán már nem politológus, csak egy pénzért megvásárolt propagandista | Alfahír”, elérés 2017. november 17., https://alfahir.hu/2017/06/26/kiszelly_zoltan_horthy_miklos_jobbik_vona_gabor_orban_viktor_horthy_emlek_ev.

⁷⁰ „Horthy Miklós bevonulására emlékeznek novemberben | Alfahír”, elérés 2017. november 17., https://alfahir.hu/2017/10/19/kenderes_horthy_liget_horthy_miklos_megemlekezes_jobbik_hvim_mom_uj_magyar_garda.

többet érek egy migránsnál”.⁷¹ A szemléletet jól jelzi Balog Zoltán 2017-es tuskányosi szabadegyetemen tartott beszéde is, amelyben jelezte, hogy a magyar kormány nem döntötte még el, hogy a határon túli magyarok cigányság „teherként vagy erőforrás”.⁷²

A Jobbik 2017 során igyekezett visszafogni a cigányellenes politizálást is. A párt elnöke szerint a „magyar-cigány együttélés” továbbra is fontos probléma, de nem lehet róla érdemben beszélni úgy, hogy „ne vesszen el a rasszizmus zsákutcájában”.⁷³

A párt leginkább a népszerűségét megalapozó „cigánybűnözés” fogalmát nem tudja és nem akarja kiiktatni a szótárából, ez a téma Magyarországon ugyanis vonzó lehet akár a mérsékeltbb szavazók számára is. A Jobbik weboldalán megtalálható egy cikk arról, hogy mit ért a párt a „cigánybűnözés” kifejezés alatt: „a cigány kisebbséghez köthető bűnelkövetési formák [...] amelyeket csak speciális módon lehet kezelni annak etnikai jellege miatt”.⁷⁴ A weblap szerint ez nem azt jelenti, hogy minden roma bűnöző lenne, de a jelenség „létezik, terjed”.⁷⁵ Egy 2017-es azonnali.hu-nak adott interjújában a pártelnök kijelenti, hogy szerinte létezik a cigánybűnözés.⁷⁶ Bár a Jobbik 2017-ben már nem erre a kifejezésre építi politikáját, a fogalom vissza-vissza tér a párt vezetőinek kommunikációjában. Ennek egyik legbizarrabb jelenete Volner Jánoshoz, a Jobbik frakcióvezetőjéhez köthető. Volner a „politikailag korrekt média” képhamisításáról posztolt: szerinte ugyanis egyes médiumok kifehértették egy „cigánybűnöző” képét.⁷⁷ Később kiderült, a képen szereplő személy áldozat volt és nem gyanúsított⁷⁸ – Volner ennek ellenére nem törölte bejegyzését. A frakcióvezető értekezése az ügyben a régi Jobbikot idézi, és rámutat, hogy a pártban megvan a hajlandóság a retorikai fordulatra a cigányság kérdésében abban az esetben, ha ez ismét politikai haszonnal kecsegtet majd.

Homofóbia

A Fidesz politikájának alapja, hogy a családot csak egy férfi és egy nő, illetve az ő gyerekeik alkothatják.⁷⁹ A nemi identitás Németh Szilárd szerint nem politikai kérdés, hanem magánügy, azt azonban a Csepel.hu-nak megjegyezte, hogy a Budapest Pride szerinte „magamutogatás, provokáció”.⁸⁰ Gulyás Gergely egyenesen elítélné, ha „fideszes politikus venne részt a Pride-on,” de ezt

⁷¹ Tamás Botos, „Magyarországon most nem engem kell a legjobban utálni. Van a Soros, vannak a migránsok és csak utánuk jönnek a cigányok”, 444.hu (blog), 2017, <https://444.hu/2017/08/04/magyarorszagon-most-nem-engem-kell-a-legjobban-utalni-van-a-soros-vannak-a-migransok-es-a-ciganyok>.

⁷² „Balog Zoltán megmondta, hogy lehet erőforrás a romániai magyar cigányokból”, elérés 2017. november 17., http://index.hu/belfold/2017/08/03/balog_zoltan_romak_ciganyosag_emmi_tusvanyos/.

⁷³ HVG Kiadó Zrt, „A régi Vona Gábor is benézett az ablakon a Jobbik majálisán”, hvg.hu, 2017. május 1., http://hvg.hu/itthon/20170501_A_regi_Vona_Gabor_is_benezett_az_ablakon_a_Jobbik_majalisan.

⁷⁴ kiliana, „Mit ért a Jobbik cigánybűnözés alatt?”, Text, Jobbik.hu, 2013. február 28., <https://www.jobbik.hu/kiskate/mit-ert-jobbik-ciganybunozes-alatt>.

⁷⁵ kiliana.

⁷⁶ „Vona: Ha lenne politikusoknak, bemennék a Való Világba”, <http://azonnali.hu/>, elérés 2017. november 17., <http://azonnali.hu/cikk/vona-ha-lenne-politikusoknak-bemennek-a-valo-vilagba>.

⁷⁷ HVG Kiadó Zrt, „Kifehértett cigánybűnözőkről» írt a Facebookon a Jobbik frakcióvezetője”, hvg.hu, 2017. november 7.,

http://hvg.hu/itthon/20171107_Kifeherített_ciganybunozokrol_irt_a_Facebookon_a_Jobbik_frakciovezetoje.

⁷⁸ Németh Tamás, „Cigánybűnözőzni akart a jobbikos, de annyira elszórtak már tőle, hogy hülyét csinált magából”, 2017. november 7.,

http://index.hu/belfold/2017/11/07/ciganybunozozni_akart_a_jobbikos_de_annyira_elszoktak_mar_tole_hogy_hulyet_csinalt_magabol/.

⁷⁹ Horváth Bence, „Orbán Viktor szerint csak egy férfi és egy nő házasságát hívhatjuk családnak”, 444, 2016. május 1., <http://444.hu/2016/05/01/orban-viktor-szerint-csak-egy-ferfi-es-egy-no-hazassagat-hivhatjuk-csaladnak>.

⁸⁰ „Magyarország legyen olyan, mint egy Pride?”, elérés 2017. november 17., <https://www.csepel.hu/hireink/kozelet/item/10327-magyarorszag-legyen-olyan-mint-egy-pride>.

kizártnak is tartja – a politikus azonban hozzátette, hogy a felvonulást alkotmányos védelem illeti.⁸¹ A Családok Világkongresszusát (WCF) 2017-ben Budapesten rendezték meg. Bár a WCF hivatalosan a „tradicionális családmoddell” támogatja, tagjai között példának okáért orosz és amerikai homofób csoportok is megtalálhatók.⁸² Az eseményen Orbán Viktor miniszterelnök maga tartotta a köszöntő beszédet, amiben Magyarországot az egyik legcsaládbarátabb európai országgént mutatta be, így ez „ideális” helyszínt biztosít a találkozóknak. Tehát az Orbán-kormány a családbarátág reklámozásához akár a mainstream európai államok számára vállalhatatlan szervezetekkel is hajlandó együttműködni. Ez azért fontos, mert a demográfiai problémák megoldása terén a kormány szereti szembeállítani az Európai Unió által állítólag előnyben részesített migrációt és az Orbán-kabinet által támogatott gyermekszám emelkedést.

Németh Szilárdhoz hasonlóan provokációnak nevezte 2017. júniusban a budapesti melegfelvonulást Vona Gábor is.⁸³ A párt közleménye akkor azt ígérte, kormányra kerülésük esetén nem engedik majd az ilyen „családellenes” megmozdulásokat.⁸⁴ A Jobbik elnöke novemberben azonban már azt mondta, nem tiltaná be a melegfelvonulást, amíg nem sérti mások érzékenységét.⁸⁵ Ezzel a két párt hivatalos hozzáállása a kérdéskörhöz erősen konvergált: mindkét politikai erő szerint a családot csak egy férfi és egy nő házassága alkothatja, a Pride-ra pedig megtűrt eseményként tekintenek.

Összességében a 2017-ben minden mást háttérbe szorító bevándorlásellenesség elfedte ugyan a további kisebbségekkel szemben is meglévő ellenérzéseket, de hosszú távon jelentős lesz okozott társadalmi kár. Az ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszéke és a Political Capital közös kutatása⁸⁶ (még publikálás előtt) azt mutatta, hogy az antiszemitizmus és a romaellenesség motivációs háttere rendkívül hasonló. Mindkettő mögött kulcsszerepet játszik a kollektív áldozatiság érzésén alapuló nemzeti felsőbbrendűségérzés. Emögött azonban fő motivációként elsősorban nem a más csoportok lenézése, hanem a (részben kulturális) biztonság iránti vágy húzódik meg. Amennyiben tehát megnő a biztonság/kiszámíthatóság iránti vágy, az a saját csoport és annak normái felértékeléséhez vezet, ennek tükrében pedig szükségszerűen minden külső csoport normaszegővé válik. A biztonsági félelmekre építő, és azokat felerősítő retorika tehát általában is képes erősíteni a kisebbségi csoportokkal szembeni ellenérzéseket.

⁸¹ HVG Kiadó Zrt, „Gulyás Gergely: Kizárt, hogy egy fideszes politikus is ott legyen a Pride-on”, hvg.hu, 2017. június 10.,

http://hvg.hu/itthon/20170610_gulyas_gergely_kizart_hogy_egy_fideszes_politikus_is_ott_legyen_a_prideon.

⁸² József Ráti, „Budapestre jönnek a legsúlyosabb orosz és amerikai homofóbok”, 2017. május 9., http://index.hu/belfold/2017/05/09/orosz_amerikai_homofob_csaladok_vilagkongresszusa_budapest_abortusz/.

⁸³ „Vona betiltaná a Pride-ot, ha főpolgármester lenne”, 2017. június 3., http://index.hu/belfold/2017/06/03/vona_betiltana_a_pride-ot_ha_fopolgarmester_lenne/.

⁸⁴ Magyar Péter, „Jobbik: A Fidesz kétes hírű transzvesztitákat népszerűsít”, 444, 2017. július 8., <https://444.hu/2017/07/08/jobik-a-fidesz-ketes-hiru-transzvesztitakat-nepszerusit>.

⁸⁵ Előd, „Vona Gábor már nem tiltaná be a melegfelvonulást”.

⁸⁶ Az EVZ Stiftung (Erinnerung, Verantwortung und Zukunft) támogatásával, a projekt neve: Combatting Diverse Expressions of Antisemitism and Antigypsyism by Effective Psychological Interventions in Intergroup Relations

Külkapcsolatok: ellentétes irányú mozgások

A magyarországi politikai tér jobboldali populista térfelén ellentétes irányú mozgások zajlanak. Miközben a Fidesz egyre konfrontatívabb retorikát folytat nyugati partnerei irányában (EU, Washington és Berlin) és egyre szorosabb kapcsolatot ápol Oroszországgal, a Jobbik igyekszik kiegyensúlyozni eddigi egyoldalú keleti orientáltságú külpolitikáját, illetve együttműködő európai pártként feltüntetni magát a „néppártosodás” jegyében. A Jobbik azonban nemhogy a nyugati mainstream pártokkal, de még a mérvadó francia és az osztrák szélsőjobboldallal sem tudott stabil szövetségi kapcsolatokat kiépíteni, míg a Fidesz a szóban forgó radikális pártok egy részének hivatkozási pontjává vált. A Jobbik nyugati elutasíthatósága továbbra is erős, a párt diplomáciai testületek részéről tanúsított hozzáállásában azonban látszik némi pozitív elmozdulás. A béruniós kezdeményezés kettős célt szolgált: egyrészt a párt néppártosodási törekvéseit hivatott külpolitikai szinten is legitimálni, valamint lehetőséget biztosít a pártnak, hogy az egyeztetések apropóján szélesítse kapcsolatait Európában.

Az Európai Unió és Visegrád

Lengyel-magyar küzdelem Brüsszel ellen

A visegrádi együttműködés az elmúlt években elsősorban abból a praktikus okból értékelődött fel a Fidesz számára, hogy Orbán Viktor a V4-partnerek segítségével igyekezett multiplikálni európai uniós befolyását a menekültválság során. Orbán szerint, „most (2017-ben) dől el, Európa népei visszaveszik-e saját nemzeti életük irányítását a gazdasági elitekkel összefonódott európai bürokratáktól”.⁸⁷ Ebben politikai szövetségesre lelt a lengyel kormányzópártban, a Jog és Igazságosságban (PiS), akivel az Európai Bizottsággal (EB) folytatott jogállamisági viták kapcsán kölcsönös védelmet biztosítanak egymásnak. Az eddigi gyakorlat ugyanakkor a Budapest-Varsó illiberális szövetség törekvességére is rávilágított. A lengyel ellenzéki Donald Tusk Európai Tanács élére történő újraválasztásának megszavazása azt igazolta, hogy egyéni érdekek mentén még a lengyel-magyar szövetséget is le lehet szálamizni az EU-ban.⁸⁸ Ez átmenetileg feszültséget okozott ugyan a Fidesz és a PiS kapcsolatában, de a véd- és dacsövetség a nyilvánosság szintjén továbbra is fontos hangsúlyt kap a két párt retorikájában.⁸⁹ Noha Robert Fico szlovák kormányfő és Orbán kapcsolata a 2012 előtti időszakhoz képest kiegyensúlyozottnak tűnik, a kulturális ellenforradalmat hirdető illiberális lengyel-magyar tengely és a Brüsszellel szemben jóval mérsékeltebb, inkább az uniós mainstream irányába gravitáló szlovák szociáldemokrata kormánypártok egyre eltérőbb irányt vesznek az EU-n belül, ami a közös visegrádi fellépést is nehezíti.⁹⁰ A sok esetben radikális retorikát folytató, az EU-t belülről bíráló Orbán Viktor a szélsőjobboldali európai pártok egyik hivatkozási pontjává vált: a magyar kormányfőt legutóbb

⁸⁷ Orbán Viktor, „Ha elvesz a szabadság, ha elvesz a nemzeti függetlenség, mi magunk is elveszünk”, Kormányzat, é. n., <http://www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/hirek/ha-elvesz-a-szabadsag-ha-elvesz-a-nemzeti-fuggetlenseg-mi-magunk-is-elveszunk>. 2017. október 23. <http://www.miniszterelnok.hu/ha-elvesz-a-szabadsag-ha-elvesz-a-nemzeti-fuggetlenseg-mi-magunk-is-elveszunk/>

⁸⁸ HVG, „Lengyel, magyar már nem két jó barát: a Facebookon szidják Orbánt”, *hvg.hu*, 2017. március 9., http://hvg.hu/vilag/20170309_Lengyel_magyar_mar_nem_ket_jo_barat_a_Facebookon_szidjak_Orbant. 2017. március 10.

http://hvg.hu/vilag/20170309_Lengyel_magyar_mar_nem_ket_jo_barat_a_Facebookon_szidjak_Orbant

⁸⁹ MTI, „Orbán: alaptalanul bántja Brüsszel a lengyeleket”, *Portfolio.hu*, elérés 2017. november 18., <https://www.portfolio.hu/gazdasag/orban-alaptalanul-bantja-brusszel-a-lengyeleket.263059.html>. 2017. szeptember 22. <http://www.portfolio.hu/gazdasag/orban-alaptalanul-bantja-brusszel-a-lengyeleket.263059.html>

⁹⁰ A migrációval kapcsolatos együttállás láthatóan nem fedi el a visegrádi országokat szétfeszítő stratégiai ellenérdekeket. A 2017. október 24-ei tanácsi szavazás a V4-ek megbomlása szempontjából jelzésértékű volt: míg Szlovákia és Csehország a kitarító francia lobbitevékenységének köszönhetően végül megszavazta a kiküldött munkavállalókról szóló uniós direktíva módosításáról szóló dossziét, Magyarország és Lengyelország (Litvániával és Lettországgal) leszavazta azt.

például a cseh választáson 10,7%-ot elért, bevándorlásellenes, euroszeptikus párt vezetője, Tomio Okamura említette követendő példaként.⁹¹

Intézményesíténe Visegrádot a Jobbik

A „ nyugati nyitás” keretében a visegrádi együttműködés is kiemelt szerepet kapott a 2015-ben még közép-európai unió koncepciót⁹² propagáló Jobbik számára. Ezt jelzi többek között, hogy a párt több kezdeményezést is javasolt a V4-együttműködés továbbgondolására. Magyarország 2017 júliusában vette át a V4-elnökséget, a Jobbik ezt megelőzve tett javaslatot az együttműködés 11 tagúra történő kibővítésére a régióból történő elvándorlás megakadályozásának céljával. A párt ezzel összefüggésben a Szolidaritás 80 szakszervezettel egyeztetett a bérunió megvalósíthatóságáról.⁹³ Vona Gábor kezdeményezte továbbá egy visegrádi parlamenti közgyűlés létrehozását is.⁹⁴

A párt a lengyel szélsőjobboldali szcénán belül kiterjedt kapcsolatokkal rendelkezik, jobbikos képviselők rendszeresen részt vesznek a lengyel nacionalisták és radikálisok által szervezett függetlenség napi felvonuláson. A párt ifjúsági tagozatán kívül Toroczkai László, illetve Pintér Tamás jobbikos parlamenti képviselő vett részt a 2017. november 11-ei varsói felvonuláson.⁹⁵ Toroczkai a lengyel radikális Nemzeti Mozgalom meghívására a Szejmbe is ellátogatott, ahol a Facebookon közzétett információk szerint a „kétébességes Macron-terv, illetve a bankárok által létrehozott pártok” ellen hirdetett harcot.⁹⁶ A párt 2013-ban kötött együttműködési megállapodást a lengyel radikális szubkultúra egyik fiatalokat felvonultató platformja, az Összlengyel Ifjúság (Młodzież Wszechpolską) elnevezésű szervezettel. Bár a Jobbik hivatalos álláspontja szerint az együttműködés természete szimbolikus, a szervezet legutóbb a párt október 23-ai megemlékezésén is jelen volt Budapesten.⁹⁷

Bérunióval a karantén ellen

Külpolitikai retorikáját tekintve a Jobbik unióhoz való hozzáállásában mutatható ki a legerőteljesebb változás. A párt megalakulásától ellenezte az európai integráció folyamatát, és még 2012-ben is zászlót égetett a magyar EU-tagság megszüntetését követelve, mára azonban a „nyugati nyitás” jegyében

⁹¹ Česká televize Česká televize, *Parlamentní volby 2017: Debata vítězů*, é. n., <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11966400156-parlamentni-volby-2017/217411033471021-debata-vitezu>. 2017. október 21. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11966400156-parlamentni-volby-2017/217411033471021-debata-vitezu>

⁹² TS-szerkesztőség, „Monarchia, Duna Konföderáció, Intermarium: újra aktuális geopolitikai stratégiák”, *Trendek és Stratégiák*, 2015. november 7., <http://www.trest.hu/2015/11/07/monarchia-duna-konfederacio-intermarium-ujra-aktualis-geopolitikai-strategiak/>.

⁹³ MN, „Tizenegy tagúra bővítené a visegrádi négyeket a Jobbik”. 2017. június 21. <https://mno.hu/belfold/tizenegy-tagura-bovitene-a-visegradi-negyeket-a-jobbik-2404318>

⁹⁴ Serdült Serdült Viktória, „Van olyan dolog, amiben még az MSZP és a Jobbik is egyetért”, *Zoom.hu*, elérés 2017. november 18., <https://zoom.hu/2017/10/27/van-olyan-dolog-amiben-meg-az-mszp-es-a-jobbik-is-egyetert>. 2017. október 27. <https://zoom.hu/2017/10/27/van-olyan-dolog-amiben-meg-az-mszp-es-a-jobbik-is-egyetert>

⁹⁵ Kerner Zsolt Kerner Zsolt, „A Jobbik is ott volt a lengyel menetben, ahol iszlám holokausztot követeltek a transzparensék”, *24.hu*, 2017. november 13., <http://24.hu/kozelet/2017/11/13/a-jobbik-is-ott-volt-a-lengyel-meneten-ahol-iszlam-holokausztot-koveteltek-a-transzparenssek/>. 2017. november 13. <http://24.hu/kozelet/2017/11/13/a-jobbik-is-ott-volt-a-lengyel-meneten-ahol-iszlam-holokausztot-koveteltek-a-transzparenssek/>

⁹⁶ „Toroczkai László - Bejegyzések”, elérés 2017. november 18., <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/photos/a.631493333698630.1073741838.151665991681369/859315497583078/?type=3&theater>. 2017. november 11. <https://www.facebook.com/laszlotoroczkai/photos/a.631493333698630.1073741838.151665991681369/859315497583078/?type=3&theater>

⁹⁷ Serdült Serdült Viktória, „Ma már kellemetlen a Jobbiknak a radikális ifjú lengyelek barátsága”, *Zoom.hu*, elérés 2017. november 18., <https://zoom.hu/2017/10/25/ma-mar-kellemetlen-a-jobbiknak-a-radikalis-ifju-lengyelek-baratsaga>. 2017. november 25. <https://zoom.hu/2017/10/25/ma-mar-kellemetlen-a-jobbiknak-a-radikalis-ifju-lengyelek-baratsaga>

differentiálta Európá-politikát képvisel, bevezetné például az eurót is.⁹⁸ A párt újrapozicionálásának egyik legfontosabb eszköze egy baloldali populista üzenet felkarolása, a béruniós kezdeményezés elindítása volt, amely kettős célt szolgált: egyrészt a párt néppártosodási törekvéseit hivatott külpolitikai szinten is legitimálni, illetve lehetőséget biztosít a pártnak, hogy a bérunióról történő egyeztetés örvén szélesítse a párt diplomáciai kapcsolatait Európában.⁹⁹ A Jobbik nyolc ország¹⁰⁰ összefogásával és egymillió aláírás összegyűjtésével biztosítaná, hogy az „egyenlő munkáért egyenlő bért” elve az uniós joganyag részévé váljon. Így az EU-ellenességéről elhíresült párt a közösségi politika konstruktív alakítójaként tűntetheti fel magát a magyar munkavállalók nyugati elvándorlásának megakadályozásával és az uniós tagállamok közötti béregyenlőség megvalósításnak céljával. Ennek érdekében a párt igyekezett bevonni az európai szakszervezeteket is¹⁰¹, ezért Gyöngyösi Márton, a párt frakcióvezető-helyettese találkozott Luca Visentinivel, az Európai Szakszervezeti Szövetség főtitkárával¹⁰² is, amely azonban elhatárolódott a párttól és a kezdeményezéstől is. Egyelőre nem tudni, hogy pontosan mennyien támogatják a kezdeményezést, mert a Jobbik eddig nem adott ki ezzel kapcsolatos részletes adatokat.¹⁰³ A kampányt nyolc kelet-közép-európai ország képviselőivel összefogva indították¹⁰⁴, állításuk szerint negyven szakszervezet is támogatja a kezdeményezést, de csak a lengyel és a bolgár támogatókat emelték ki.¹⁰⁵

Az új német-francia tandem

A 2017. szeptemberi német választás után újabb mélypontra jutottak a magyar-német diplomáciai kapcsolatok; ezt jelzi, hogy megalapítása után 27 évvel idén először nem rendezték meg a magyar-német fórumot, amely a kétoldalú viszony egyik legfontosabb politikai fóruma volt.¹⁰⁶ A Magyar kormány az elmúlt években Angela Merkel német kancellárt tette meg a „nihilista”, Európát iszlamista romlásba döntő liberális elit fő képviselőjének, a magyar-német viszony részben ezért, részben az orbáni „illiberális államépítés” következtében, részben a migráció és a kötelező kvótával kapcsolatos viták okán kihűlt. Mindez aligha tükrözi vissza a magyar külügy álláspontját, miszerint Magyarország

⁹⁸ Serdült Viktória, „Van olyan dolog, amiben még az MSZP és a Jobbik is egyetért”. 2017. október 27. <https://zoom.hu/2017/10/27/van-olyan-dolog-amiben-meg-az-mszp-es-a-jobbik-is-egyetert>

⁹⁹ Bár a Jobbik jelentős erőfeszítései ellenére egyelőre nem tudott kitörni a nyugati diplomáciai karanténból, a párt nemzetközi megítélésében érzékelhető némi elmozdulás. Ezt jelzi többek közt, hogy a párt által legutóbb szervezett diplomáciai reggelin már olyan budapesti követségek is képviseltették magukat, mint a német- igaz, csak alacsony szinten. A Jobbik nyílt elutasítottága tartja magát osztrák és a brit nagykövetség esetén, ahol továbbra is érvényben lévő irányelv a párttal kapcsolatos moratórium.

¹⁰⁰ Magyarország, Szlovákia, Bulgária, Lengyelország, Románia, Lettország, Horvátország, Észtország.

¹⁰² Szakszervezetek.hu, „Európai Szakszervezeti Szövetség: nem támogatják a Jobbik béruniós kezdeményezését”, Szakszervezetek.hu, elérés 2017. november 18., <https://szakszervezetek.hu/dokumentumok/mibol-elunk/11648-europai-szakszervezeti-szovetseg-nem-tamogatjak-a-jobbik-berunios-kezdemenyezeset>. 2017. szeptember 15. <https://szakszervezetek.hu/dokumentumok/mibol-elunk/11648-europai-szakszervezeti-szovetseg-nem-tamogatjak-a-jobbik-berunios-kezdemenyezeset>

¹⁰³ Inforádió, „Nagy titkot őriz a Jobbik”, 2017. október 13., http://inforadio.hu/belfold/2017/10/13/nagy_titkot_oriz_a_jobbik/. 2017. október 13. http://inforadio.hu/belfold/2017/10/13/nagy_titkot_oriz_a_jobbik/

¹⁰⁴

https://alfahir.hu/2017/03/14/berunio_europai_berunio_polgari_kezdemenyezes_europai_unio_gyongyosi_marton_jobbik_vona

¹⁰⁵ Jobbik, „A Jobbik a szakszervezeteknek adja a béruniós kezdeményezést”. 2017. szeptember 8. <https://www.jobbik.hu/hireink/jobbik-szakszervezeteknek-adja-berunios-kezdemenyezest>

¹⁰⁶ Kósa András: „Nem bírták a kritikát: nagyon fontos fórumot nyírt ki az Orbán-kormány”, MNO.hu, 2017. november 2., <https://mno.hu/kulfold/nem-birtak-a-kritikat-nagyon-fontos-forumot-nyirt-ki-az-orban-kormany-2425102>. 2017. november 2. <https://mno.hu/kulfold/nem-birtak-a-kritikat-nagyon-fontos-forumot-nyirt-ki-az-orban-kormany-2425102>

legfontosabb gazdasági és politikai partnere Németország.¹⁰⁷ A Fidesz szempontjából a német választás egyik fő tanulsága, hogy az uniópártok meggyengülése és a szélsőjobboldal előretörése kapóra jön a magyar kormányfő víziójának igazolásához a „lázas évéről”.¹⁰⁸ Szintén a kétoldalú kapcsolatok feszültebbé válását jelzi, hogy Merkel keményebb retorikát alkalmaz a Fidesz-kormányval szemben: legutóbb már egyenesen arról beszélt, hogy Magyarország az Európai Bíróság ítéletének elutasításával, vagyis a menedékkérők ideiglenes elosztásának megtagadásával kockára teszi Magyarország uniós tagságát. A Fidesz kiemelkedően jó viszonyt ápol ugyanakkor a német keresztényszocialista CSU-val: a párt 2015-2016 folyamán „beavatkozott” a német belpolitikába a CSU oldalán azzal, hogy Orbán és a magyar kormány képviselői többször is gyakorlatilag nyíltan kritizálták Angelá Merkelt.¹⁰⁹

A Jobbik egyértelműen a német főszó ellenében és a szélsőjobboldali politikai szereplők mellett pozicionálta magát. A Jobbik gratulált az AfD-nek a Mecklenburg–Elő-Pomeránia tartományban megtartott választáson elért második helyezééhez, amely a párt értelmezésében egy újfajta szemléletmód sikerét is jelzi, miszerint „az emberek a lejáratódott XX. századi elit helyett új, a valós problémákra választ kereső erőket szeretnének látni a politikai életben is”. A Jobbiknak eddig gondot jelentő „nyugati nyitásra” példa a szintén a migrációról szóló 2016-os rendezvény „Forradalom Magyarországon – Példakép Ausztria számára?” címmel, ahol a szélsőjobboldali osztrák Wiener Akademische Burschenschaft Olympia cserélt eszmét a Jobbik Ifjúsági Tagozatával és a jobbikos Toroczkai László által alapított, radikális Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalommal (HVIM).¹¹⁰

Az unió jövőjét szintén meghatározó franciaországi politikai átrendeződés nem jött jól a Fidesznek: Emmanuel Macron francia elnök személyében a magyar kormány ugyanis mindenképpen ellenlábast, nem pedig szövetségest kapott: a politikus kampányában még a nukleáris opcióként emlegetett hetedik cikkelyt is belengette Magyarország ellen, ha Budapest nem tartja tiszteletben az EU alapértékeit az oktatás (lex CEU) és a menedékkérők terén.¹¹¹ A liberális, európai politikus győzelme az orbáni illiberális értékuniverzumon osztozó Marine Le Pen felett rácsúszott a Fidesz várakozásra, amelynek sajtója inkább Le Pen mellett foglalt állást.¹¹² Markánsan eltérnek a Fidesz és az új francia elnök EU jövőjével kapcsolatos víziói, a magyar kormány elutasítja az euró-zóna mélyebb integrációját célzó terveket és Macron euro-zóna-költségvetésre, illetve európai pénzügyminiszteri poszt kialakítására vonatkozó elképzeléseit.¹¹³ Szakminiszteri szinten több egyeztetés is zajlott a két kormány között Macron uniós reformtervei és a kiküldött munkavállalók kérdésében, de láthatóan nem közeledtek az álláspontok.

Bár a Jobbik ideológiai karakterét tekintve a radikális Nemzeti Fronthoz (FN) áll legközelebb, a két párt között nem alakult ki szövetségi kapcsolat. A nem hivatalos kapcsolatokat 2014 előtt a Jobbik

¹⁰⁷ Napi gazdaság, „Sziijártó: Magyarország számára Németország a legfontosabb partner”. 2017.09.21. http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/szijarto_magyarorszag_szamara_nemetorszag_a_legfontosabb_partner.612679.html

¹⁰⁸ Kovács András, „AfD-előretörés”. 2017. november 19. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20170927-afd-eloretorek-bevanderolasellenesseg-nemet-valasztas-2017.html>

¹⁰⁹ MTI „Orbán mellett megint kiállt a bajor kormányfő”. 2017. szeptember 4. http://hvg.hu/itthon/20170904_orban_seehofer

¹¹⁰ <http://alfahir.hu/toroczkai-es-a-migranskerdes-erdekl-i-legjobban-az-osztrak-nacionalistakat>

¹¹¹ 24.hu, „Macron az Orbán-rezsimmel próbál ráijeszteni a franciákra”, 24.hu (blog), 2017. május 2., <http://24.hu/kulfold/2017/05/02/macron-az-orban-rezsimmel-probal-raijeszteni-a-franciakra/>. 2017. május 2. <http://24.hu/kulfold/2017/05/02/macron-az-orban-rezsimmel-probal-raijeszteni-a-franciakra/>

¹¹² Zubor Zsolt, „A Jobbik Le Pennek, a baloldal Macronnak szorít”, Hír TV, 2017. április 27., <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/a-jobbik-le-pennek-a-baloldal-macronnak-szorit-1393879>. 2017. április 27. <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/a-jobbik-le-pennek-a-baloldal-macronnak-szorit-1393879>

¹¹³ Napi.hu, „A Macron-tervről egyeztetnek Budapesten - mikor jön hazánkba a francia elnök?” 2017. október 13. http://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/a_macron-tervrol_egyeztetnek_budapesten_mikor_jon_hazankba_a_francia_elnok.649174.html

korábbi külpolitikai kabinetvezetője, európai parlamenti képviselője, az EU intézményei elleni kémkedéssel megvádolt Kovács Béla ápolta, aki az ellene indított EP-eljárás óta mérsékelten aktív a pártban, s ezáltal a szövetségépítésben sem játszik már szerepet. A Marine Le Pen vezette pártnak elfogladhatatlanok a Jobbik korábbi antiszemita megnyilvánulásai, a magyar párt pedig a francia szervezet „iszlámellenes, már-már cionista” jellegével képtelen azonosulni.¹¹⁴ A Jobbik francia szélsőjobboldali szubkultúra szereplőivel történő kapcsolattartásáért Almássy Ferenc francia-magyar újságíró, a Visegradpost hírportál egyik szerkesztője felel. Almássy 2013-tól a Jobbik francia-ügyi tanácsadója.¹¹⁵ A legutóbbi elnökválasztás kapcsán a párt egyértelműen Marine le Pen mellett tette le a voksát, jelezve, hogy az ő győzelmét üdvösbnekn tartanák Magyarországra nézve, majd végül pragmatikusan gratuláltak Macronnak¹¹⁶. A gratuláció ugyanakkor erős anti-establishment töltetet kapott, és véletlenül sem a Macron általa képviselt értékeknek és programnak szólt. Később ugyanakkor a francia államfő visegrádi országokkal történő egyeztetését saját béruniós kampányuk támogatására kívánták felhasználni, mondván, korábban Macron is kritizálta az unión belüli bérkülönbségeket¹¹⁷.

Amerika: business as usual

Donald Trump megválasztása után rövid ideig úgy tűnt, hogy a kétoldalú kapcsolatok jól elhatárolható módon különválnak az Obama- és a Trump-korszakban. Orbán Viktor, aki 2016 nyarán elsőként állt ki Donald Trump mellett, egyben saját rendszerének fenntarthatóságát remélte a republikánus jelölt megválasztásától, a Fidesz pedig abban bízott, hogy az új adminisztráció 180 fokos fordulatot hoz majd az elmúlt években rendkívül feszültté vált magyar-amerikai kapcsolatokban. Trump első elnöki éve azonban épp azt igazolta, hogy az Orbán-kormányral kapcsolatos kritika kétpárti támogatást élvez az USA-ban: nem csak a Demokrata Párt, de a Republikánus Párt egyes vezető külpolitikusi (pl. John McCain) is élesen kritizálják a magyar kormány antidemokratikus lépéseit, de főleg oroszbarát politikáját. A rendkívül nagy költségvetéssel működő washingtoni magyar lobbis ugyanakkor sikeres volt abban, hogy a Magyarországgal szembeni kritikákat tompítsa¹¹⁸. Ebben fontos szerepet játszottak az olyan, vélhetően a magyar kormány által anyagilag is támogatott szereplők, mint Dana Rohrabacher, a képviselőház külügyi bizottsága vonatkozó albizottságának Putyin-barát elnöke. Washington hozzáállása azonban a Trump-adminisztráció hivatalba lépésével sem változott; a republikánus szövetségi kormány felajánlotta, hogy közel 200 millió forinttal támogatja a magyar vidéki sajtót a kiegyensúlyozottabb tájékoztatás elősegítésének céljával. Ezért a magyar kormány 2017. november 14-én bekérte David Kostelancik ideiglenes magyar ügyvivőt és a magyar választásokba történő beavatkozással vádolta meg az Egyesült Államokat¹¹⁹, amivel újabb mélypontra sülyedtek a kétoldalú kapcsolatok.

Washington külpolitikai folytonossága a Jobbik megítélésén keresztül is érvényesül, az amerikai kormány ugyanis továbbra sem tartja szalonképes pártnak a szervezetet. Colleen Bell 2017 januárjában leköszönő amerikai nagykövet is megerősítette, hogy a Jobbik által képviselt értékek

¹¹⁴ Jobbik.hu, „Jobbik és Nemzeti Front: Ég és föld a különbség | Jobbik.hu”, elérés 2017. november 19., <https://www.jobbik.hu/hireink/jobbik-es-nemzeti-front-eg-es-fold-kulonbseg>. 2015. május 8. <https://www.jobbik.hu/hireink/jobbik-es-nemzeti-front-eg-es-fold-kulonbseg>

¹¹⁵ Pierre Pierre Sautreuil, „A Spa Date with One of Europe’s Far-Right Facilitators”, Vice, 2014. október 7., <https://www.vice.com/sv/article/8gdeka/thermal-spa-with-the-french-consultant-of-hungarys-far-right-party-876>. 2014. október 7. <https://www.vice.com/sv/article/8gdeka/thermal-spa-with-the-french-consultant-of-hungarys-far-right-party-876>

¹¹⁶ <https://jobbik.hu/hireink/francia-elnokvalasztas-mutatja-reformok-halaszthatatlanok>

¹¹⁷ https://alfahir.hu/2017/07/20/gyongyosi_marton_berunio_emmanuel_macron_v4

¹¹⁸ <https://tldr.444.hu/2017/07/20/orban-elhitte-hogy-trump-halas-lesz-neki-aztan-szembejott-a-valosag>

¹¹⁹ D. Kovács Ildikó, „Kormány: az amerikaiak beavatkoznak a magyar választásokba”, 24.hu, 2017. november 14., <http://24.hu/kozelet/2017/11/14/kormany-az-amerikaiak-beavatkoznak-a-magyar-valasztasokba/>. 2017. november 14. <http://24.hu/kozelet/2017/11/14/kormany-az-amerikaiak-beavatkoznak-a-magyar-valasztasokba/>

elfogadhatatlanok, és az USA diplomáciai testületei semmilyen hivatalos érintkezést nem folytatnak a párttal.¹²⁰ A párt visszafogott üzenetben gratulált ugyan Trump megválasztásához, ugyanakkor azzal az egyértelmű üzenettel, hogy az Egyesült Államok ne szóljon bele Magyarország ügyeibe.¹²¹ Egyelőre nem látni, hogy a Staudt Gábor jobbikos képviselő által 2015-ben Washingtonban megkezdett kapcsolatépítésnek lennének-e kézzelfogható eredményei.

Kapcsolatok a keleti illiberális rezsimekkel

A kormánypárt 2014 előtt még a keleti nyitással¹²² és a külpolitikai pragmatizmussal indokolta, hogy sorra tiszteletüket tették mind a kínai, mind pedig az arab piacokon, nem is beszélve a magyar kabinet közismert, 2010 utáni Putyin- és oroszbarát fordulatáról. Az Orbán-kormány 2014-es újraválasztása azonban a szóban forgó találkozók hangvétele túllépett az európai diplomáciában bevett határokon. A Nyugatot rendre hanyatlónak ábrázoló Orbán Viktor az autoriter, harmadik világbeli szövetségeseit látványosan felmagasztalja: maga posztolta ki Facebook-oldalára azt a fotót¹²³, amin az „egy út egy övezet” nevű pekingi munkaértekezleten Hszi Csin-Ping kínai, Vlagyimir Putyin orosz, Recep Tayyip Erdogan török és Alexander Lukasenka belorusz államfővel találkozik. A párt közép-ázsiai (Kazahsztán, Üzbegisztán, Kirgizisztán) kapcsolatainak ápolásában meghatározó szerepet játszik a Bíró András antropológus szervezésében zajló „Ősök napja”, Kurultáj elnevezésű, a magyarság hun-türk eredetét propagáló rendezvény. A korábban Jobbik által is támogatott, Lezsák Sándor fideszes parlamenti alelnök védnökségével működő, török, ujjur, kazah, mongol és bolgár diplomatákat is felvonultató eseményt 2017-ben a magyar külügyminisztérium is finanszírozta,¹²⁴ ami megerősíti a Fidesz keleti irányú elkötelezettségét. Egyben jelzi azt a törekvést is, hogy becsatornázzák a Jobbik szubkultúrájának egy részét. Miután a Jobbik és Bíró András kapcsolata feszültté vált, a párt már nem ad médiafelületet a szóban forgó rendezvénynek, vagyis a Fidesznek gyakorlatilag sikerült kiszorítania a Jobbikot erről a platformról.

A magyar kormány eközben a keleti nyitás stratégia jegyében tovább erősítette kapcsolatait Iránnal és Azerbajdzsánnal is; előbbivel nukleáris együttműködést kötött, utóbbival pedig több területen is törekszik a gazdasági kapcsolatok elmélyítésére.¹²⁵ Az azeri pénzmosással összefüggő nemzetközi botrány világított rá, hogy egy szoros bakui kormánykapcsolatokkal rendelkező offshore cég dollármilliókat kapott a magyar MKB Bankban vezetett bankszámlájára azt követően, hogy a magyar kormány 2012-ben kiadta Bakunak Amil Safarovot.¹²⁶

¹²⁰ Panyi Szabolcs, Miklói Panyi Szabolcs Gábor Miklósi, „A politika brutális – Colleen Bell amerikai nagykövet búcsúinterjúja”, 2017. január 18., http://index.hu/belfold/2017/01/18/a_politika_brutalis_-_colleen_bell_amerikai_nagykovet_bucsuintertuja/. 2017. január 18.

¹²¹ Sztárklíkk- www.sztarklikk.hu, „A Jobbik gratulál Donald Trumpnak”, Sztárklíkk, elérés 2017. november 18., <http://sztarklikk.hu/kozelet/a-jobbik-gratulal-donald-trumpnak/303137>. 2017. november 9.

¹²² A keleti nyitás gazdaságpolitikai célja, hogy az exportpiacainkat földrajzi értelemben diverzifikálja és ázsiai irányba bővítse olyan formában, hogy a magyar export harmada keletre menjen. Habár a külügy sikeresnek ítéli meg a stratégiát, ez a mai napig nem következett be, az EU-n belüli exportunk pedig növekedett. http://index.hu/gazdasag/2017/03/03/orban_export_kelet/

¹²³ <https://nepszava.hu/cikk/1129309-orban-viktor-diktatorok-gyurujeben-tetszeleg-a-facebookon---foto>

¹²⁴ Pataki Tamás, „A magyarság összetartozik | Magyar Idők”, é. n., 2017. augusztus 14. kiadás, <http://magyaridok.hu/kultura/a-magyarsag-osszetartozik-2077333/>. 2017. augusztus 14. <http://magyaridok.hu/kultura/a-magyarsag-osszetartozik-2077333/>

¹²⁵ „Sziijártó: Azerbajdzsán szövetségese, barátja Magyarországnak (2.)”, Portfolio.hu, elérés 2017. november 17., <https://www.portfolio.hu/gazdasag/szijarto-azerbajdzsan-szovetsege-se-baratja-magyarorszagnak--2.228284.html>.

¹²⁶ Ramil Safarov, az azeri hadsereg huszonéves hadnagya egy 2004-es magyarországi NATO békeprogram keretében álmában, egy baltával meggyilkolta Gurgen Margajan örmény katonatisztet. A rasszista indítékot nem tagadó Safarovot a magyar hatóságok életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, az Orbán-kormány 2012. április

A Jobbik külkapcsolataiban is fontos szerepet játszó Törökországot 2017-re a kormányretorika Magyarország egyik legpozitívabb megítélésű partnerévé emelte. „Magyarország kitart a barátai mellett, és Törökország oldalán áll” – mondta Orbán Viktor azt követően, hogy a tavaly júliusi törökországi puccskísérlet után Erdogan államfő a polgári szabadságjogok korlátozását előirányozó elnyomó intézkedéseket vezetett be.¹²⁷ A Fidesz külföldi gazdasági holdudvarába tartozik az Erdogan-közei Adnan Polat török üzletember, az ő toronyháza ad például otthont a Magyar Intézetnek Isztambulban. Kapcsolat mutatkozik továbbá a magyar miniszterelnök vejének (Tiborcz István) cégei és Adnan Polat üzlettársai között.

Kapcsolatok Oroszországgal

Az orosz-magyar kétoldalú kapcsolatok szempontjából rekordévnek számít 2017, amikor Orbán Viktor kétszer is találkozott az emberi jogok sorozatos megsértésével, a demokrácia fokozatos beszűkítésével operáló Vlagyimir Putyinnal. A magyar kormány mind politikailag, mind gazdaságilag jelentős függésbe került a Kremltől; noha a magyar miniszterelnök a viszonyt pragmatikusnak próbálja beállítani, amely csak a kölcsönös érdekek kiaknázásáról szól, illetve Orbán Oroszországot ellensúlyként „felhasználni” az EU-val és nyugati partnerekkel szemben (pl. rendszere finanszírozásra), valójában Magyarország a Kreml eszköze az EU és a Nyugat gyengítését célzó putyini stratégiában.¹²⁸ A nyugati nyitási kísérlettel párhuzamosan a Jobbik továbbra is nyíltan oroszbarát politikát folytat, vezető politikusai például minden lehetséges alkalommal hangsúlyozzák, Magyarországnak közvetítő szerepet kellene betöltenie a Nyugat és Oroszország között. A párt még mindig a hivatalos orosz állami ideológiával fennálló „konzervatív” értékazonosság alapján legitimálja az orosz rezsimet, de álláspontja mára nem szűkíthető le korábbi, az unió egy hanyatló, az USA bábjaként működő szervezetként megjelenítő, míg az Oroszország által építeni kívánt Eurázsiai Uniót reális alternatívaként láttató dimenziókra.¹²⁹

Orosz befolyás a magyar szélsőjobbaldali szervezetek körében¹³⁰

Sok európai szélsőjobbaldali szervezethez és szereplőhöz hasonlóan a magyarországi szélsőjobb számos szereplőjéről is kimutatható a Kreml-barátság, de több esetben a Kremllel való közvetlen kapcsolat is.¹³¹ Szinte minden magyar szervezet esetében nyilvánvaló az egyezés a Kreml által terjesztett ideológiával: a pluralizmuson, polgári szabadságjogokon és emberi jogokon alapuló értékrend helyett a hagyományok, a kereszténység és a család elképzelt és abszolutizált képén alapuló, a nemzeti/etnikai/kulturális közösség szempontjait mindenek fölé helyező ultrakonzervatív értékek hangsúlyozása. Ez az értékrend alapozza meg a Kreml geopolitikai célkitűzéseit is, amelyeket számos szervezet tudatosan vagy akaratlanul is szolgál: a NATO és az EU destabilizálása, a tagállamok politikai rendszerének gyengítése, a demokratikus döntéshozatali mechanizmusokba és intézményrendszerbe

31-én döntött a kiadatásáról. Az azeri baltás gyilkos otthon kegyelmet kapott, aminek hatására a magyar kormány tiltakozó jegyzéket adott ki, a kétoldalú gazdasági kapcsolatok terén ugyanakkor az Orbán-kormány folyamatosan közeledik Bakuhoz.

¹²⁷ Botos Botos Tamás, „Orbán: Magyarország kitart a barátai mellett, és Törökország oldalán áll”, 444, 2017. június 30., <https://444.hu/2017/06/30/orban-magyarorszag-kitart-a-baratai-mellett-es-torokorszag-oldalan-all>.

¹²⁸ plankog, „Magyarország a faltörő kos a szankciók ellen» - írják az orosz állami médiában”, 444, 2017. február 6., <http://444.hu/2017/02/06/magyarorszag-a-faltoro-kos-a-szankciok-ellen-irjak-az-orosz-allami-mediaban>. 2017. február 6. <https://444.hu/2017/02/06/magyarorszag-a-faltoro-kos-a-szankciok-ellen-irjak-az-orosz-allami-mediaban>

¹²⁹ -Benjamin Novak, „Vona holds international press conference”, *The Budapest Beacon*, 2017. október 28., <https://budapestbeacon.com/vona-holds-international-press-conference/>. 2017. október 28. <https://budapestbeacon.com/vona-holds-international-press-conference/>

¹³⁰ Az alfejezet az alábbi tanulmány alapján íródott: Attila Juhász és mtsai., „The Truth Today Is What Putin Says It Is”. *The Activity of Pro-Russian Extremist Groups in Hungary* (Political Capital, 2017), http://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/PC_NED_country_study_HU_20170428.pdf.

¹³¹ Attila Juhász és mtsai., „I am Eurasian” - the Kremlin Connections of the Hungarian Far-right”, 2015, http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/PC_SDI_Boll_study_IamEurasian.pdf.

vetett bizalom gyengítése, a jogon és együttműködésen alapuló nemzetközi rendszer destabilizálása, az erőszakos megoldások előnyben részesítése és a konfliktusok kiélezése.

A szélsőségesek és félkatonai szervezetek nagy része megőrizte Kreml-barátságát, és az orosz befolyás fontos csatornáiként szolgálnak. Revizionista célkitűzéseik, ukránellenes kijelentéseik, a környező országokban folytatott tevékenységük, a társadalmi békét veszélyeztető fellépéseik (pl. kisebbségek elleni és a romák és nem romák közti konfliktus kiélezését célzó akciók) miatt ezek a szervezetek beleillenek a Kreml megosztást és konfliktusgenerálást célzó stratégiájába, és közvetlen nemzetbiztonsági veszélyt jelentenek.¹³² Jellemző példája ennek a stratégiának, hogy a HVIM 2014-ben tüntetést szervezett „Hazafiak Oroszországért” címmel, ahol kijelentette, hogy „*Kárpátalja nem Ukrajna, Székelyföld nem Románia.*”¹³³ Az egyik legveszélyesebb, egy rendőrgyilkosságot követően végül 2016 végén felszámolt gyűlöletcsoport, a Magyar Nemzeti Arcvonal (MNA) aktív kapcsolatokat is fenntartott az orosz szolgálatokkal: az orosz katonai hírszerzés, a GRU ügynökei éveken keresztül részt vettek a szervezet airsoft-gyakorlatain¹³⁴, az MNA korábbi weboldala, a *Hídőő.ru* pedig az orosz titkosszolgálat segítségével működött és aktív intézkedéseket is alkalmazott.¹³⁵ Számos szervezet és személy (pl. HVIM, MÖM, Betyársereg, EE, Toroczkai László, Budaházy György) szoros kapcsolatban áll a Magyarországról tavasszal kitiltott putyinista¹³⁶ James Dowsonnal és Nick Griffinnel, a brit Knights Templar International (KTI) vezetőivel, akik kiterjedt álhír hálózat tulajdonosai.¹³⁷ A HVIM novemberben részt vett a német neonáci Die Rechte által szervezett „Együtt Európáért” elnevezésű konferencián, ahol a falon Ahmadinezsád korábbi iráni elnököt, a szír diktátor Aszadot ábrázoló molinók függtek az oroszbarát nemzeti pártokat tömörítő Alliance for Peace and Freedom európai párt plakátjával közösen.¹³⁸

¹³² Vladiszlav Surkov, Putyin volt vezető stratégiájának kiszivárogtatott e-mailjeiből tudjuk, hogy a krími válság idején a Kreml közvetlenül bátorította Magyarországon a revizionizmust, különösen Kárpátalja kapcsán. Alekszander Usovskij, Kreml-barát aktivista feltört e-mailjei szerint a Jobbik és egy félkatonai szervezet 2014 nyarának végén még pénzügyi támogatást is kaphatott, hogy tiltakozásokat szervezzon. A Jobbik és a HVIM valóban szervezett is egy tüntetést 2014 augusztusában a budapesti ukrán nagykövetség épülete elé, ahol Kárpátalja autonómiáját és Ukrajna federalizációját követelte. „Kremlin is behind anti-Ukrainian protests in Poland: analysis of the hacked correspondence - InformNapalm.org (English)”, *InformNapalm.org (English)*, 2017. március 7., <https://informnapalm.org/en/kremlin-behind-anti-ukrainian-protests-poland-analysis-hacked-correspondence/>.

¹³³ „Vér nélkül nem lehet: magyar nemzeti radikálisok Erdélyben II.”, 2014, <https://atlatszo.hu/2014/05/28/ver-nelkul-nem-lehet-magyar-nemzeti-radikalisk-erdelyben-ii/>.

¹³⁴ Panyi Szabolcs, „New York Times: Orosz fedett hírszerzők évi ötször utaztak le Bőnybe”, 2016. december 25., http://index.hu/belfold/2016/12/25/new_york_times_orosz_fedett_hirszerzok_evi_otszor_is_gyakorlatoztak_gyorkosekkel/.

¹³⁵ „Könnyedén szórakozik velünk az orosz titkosszolgálat”, 2014. augusztus 19., http://index.hu/belfold/2014/08/19/from_russia_with_love/.

¹³⁶ Dominic Kennedy, „Russia’s role in fostering extremism under scrutiny”, *The Times*, 2017. február 6., szak. News, <https://www.thetimes.co.uk/article/russia-s-role-in-fostering-extremism-under-scrutiny-5ckh2qpgh>.

¹³⁷ Gergely Miklós Nagy, „Fehér embernek fillérékért! - Oroszbarát brit újfasiszták Toroczkai és a Jobbik közelében”, *Magyar Narancs*, 2016, <http://m.magynarancs.hu/kismagyarorszag/feher-embernek-fillerekert-101832>.

¹³⁸ „Együtt Európáért – Konferencia Dortmundban”, pest.hvim.hu, 2017. november 10., <http://pest.hvim.hu/hirek/egyutt-europaert-konferencia-dortmundban>.

Szélsőjobboldali szervezetek

A Jobbik újrapozicionálása, középre húzódása vákuumot teremtett a szélsőjobboldalon, amely átrendezte egyrészt a szcénán belüli viszonyokat, másrészt hozzájárult a fent bemutatott ideológiai „újracsomagoláshoz”. A korábban a Jobbikkal szoros kapcsolatot ápoló, a párt kiszervezett szélsőséges szárnyának tekinthető szervezetek eltávolodtak a párttól, és egyre kritikusabbak lettek Vona Gábor stratégiájával szemben, miközben a Jobbik egyes szélsőséges politikusaival továbbra is jó viszonyban maradtak. A Jobbik által a szélsőjobboldalon hagyott vákuum már 2016-ban erőteljes hálózatosodáshoz, a szcéná szereplői közötti kapcsolatok és együttműködések megerősödéséhez (pl. *Identitesz-Betyársereg-Magyar Önvédelmi Mozgalom* (MÖM)), majd 2017-ben egy új, közös mozgalom, az Erő és Elszántság (EE) megjelenéséhez vezetett. Bár a Fidesz radikalizálódása miatt a menekültügygel és migrációval kapcsolatos nézeteikben a szélsőjobboldali szervezetek gyakorlatilag egy platformra kerültek a kormánypárttal, a Fidesz igyekezett felhasználni őket a Jobbik lejáratására, egyrészt úgy, hogy rámutatott szélsőségessegiükre (főleg antiszemitizmusukra) és a Jobbikhoz fűződő (egykori) kapcsolataikra, másrészt azért, hogy e szervezetek a Jobbikkal és Vona Gáborral szembeni kritikáját a párt és pártelnök megbízhatatlansága és hiteltelensége bizonyítékeként mutatták be. Az EE megalakulása után a kormányzati média mintha készakarva megemelte volna a szervezetet: számos interjút közöltek valamely vezetőjükkel, egyrészt a Jobbik-ellenes üzeneteik felhangosítása érdekében, másrészt hogy továbbra is fenntartsák a „centrális erőter” látszatát, vagyis hogy a Jobbik középre húzódása után is van radikális erő, amely a Fidesztől jobbra állva biztosítja a kormánypárt látszólagos mérsékelt pozícióját.¹³⁹

Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM)

A 2001-ben Toroczkai László, a Jobbik mai alelnöke és a déli határon található Ásotthalom polgármestere által alapított HVIM legfontosabb témája az ország határainak revíziója, az 1920 előtti Nagy-Magyarország visszaállítása. A „magyar identitás és élettér védelmére” buzdító, magát „magyar ellenállásnak” nevező szervezet elsődleges célja nem „az aktuálpolitikai babérok learatása”, hanem egy erős közösség építése, amely „mind a kulturális élet terén, mind az utcai aktivizmus frontján megállja a helyét”¹⁴⁰. A HVIM hungarista¹⁴¹, sovínista ideológiai alapokon áll, alacsonyabb rendűnek tartja a környező nemzetek tagjait, bár a menekültügy és a migráció témájának előtérbe kerülésével valamelyest változott a súlypont. 2015 szeptemberében például közösen tüntettek a szlovák szélsőjobboldali (és magyarellenés) Marian Kotleba-féle Mi Szlovákiánk Néppárttal (ĽSNS) a bősi (Gabčíkovo) menekülttábor ellen. A néhány nagyobb, országos szintű akció mellett a szervezet alapvetően helyi szinten aktív, programjai a tagságnak és a szubkultúrának szólnak. Fő céljuk a közösségépítés, a „bajtársi” kapcsolatok megteremtése és fenntartása, az ideológia kisközösségeken keresztül terjesztése. Programjaikat ezért is nevezik „összetartásnak”. A HVIM talán a legbeágyazottabb és legkiterjedtebb szélsőjobboldali szervezet Magyarországon, amely Románia, Szlovákia, Szerbia és Ukrajna magyarlakta részein is jelen van. Bár a szervezet létszámáról nincs adat, Toroczkai közel 1000 főre tette a tagságot 2015-ben.¹⁴² A HVIM korábban szorosan kötődött a

¹³⁹ A legfeltűnőbb talán a Figyelő című., egykor gazdasági hetilapban szeptember 7-én megjelent interjú volt Tyirityán Zsolttal, amely terjedelme felében Vona Gábor kritizálásáról szólt, a másik felében pedig Pindroch Tamás újságíró felszínes kérdései lehetőséget adtak Tyirityánnak, a szcéná egyik legszélsőségebben gondolkodó tagjának a témák elkenésére, a kérdések megkerülésére.

¹⁴⁰ „Együtt Európáért – Konferencia Dortmundban”.

¹⁴¹ A mozgalom alelnöke, Incze Béla egy e-mail aláírásában a nyilas vezető, Szálasi Ferenctől származó idézetet használt 2010-ben. „Szálasi-idézet miatt bukott ki az alkotmányozásból a Jobbik partnere”, origo.hu, 2010. szeptember 7., <http://www.origo.hu/itthon/20100907-szalasii-dezet-miatt-zartak-ki-az-alkotmanyozasbol-a-hvimet.html>.

¹⁴² „»Ajánlja fel adója 1%-át, és mi akár robbantunk is Ön helyett« [Give us 1% of your tax and we may even plant a bomb for you]”, Vigyázó! (blog), 2015. szeptember 3., http://vigyazo.blog.hu/2015/03/09/_ajanlja_fel_adoja_1_-at_es_mi_akar_robbantunk_is_on_helyett.

Jobbikhoz: számos személyi átfedés mellett (pl. Toroczkai László, Zagyva György Gyula és Barcsa-Turner Gábor, aki a Jobbik-frakció alkalmazottja volt) különböző csatornákon keresztül pénzügyi támogatást is kaptak a párttól¹⁴³. 2017-re a HVIM eltávolodott a Vona Gábor-féle Jobbiktól, bár tartózkodnak az újrapirozicionálást célzó stratégia nyílt kritikájától¹⁴⁴. Több jobbikos politikussal (pl. Sneider Tamással) azonban továbbra is szoros kapcsolatban állnak. A legfontosabb az egykori alapító, Toroczkai László, aki 2006 óta a szervezet tiszteletbeli elnöke, és még ha a napi szintű irányításban nem is vesz feltehetően részt, a HVIM rendezvényeinek gyakori résztvevője és szónoka.¹⁴⁵ A Jobbiktól történő távolodással párhuzamosan a HVIM egyre szorosabbra fűzte kapcsolatait a Betyársereggel, az Identitesszel és a MÖM-mel, valamint megalakulása után az EE-vel, számos közös rendezvényt is szervezve velük. A HVIM külföldi szervezetekkel is igyekezett építeni a kapcsolatait, amire egyrészt a februári „becsület napi” megemlékezés¹⁴⁶ teremtett lehetőséget, valamint Incze Béla alelnök részvétele a Die Rechte német neonáci szervezet dortmundi szekciója által novemberben rendezett nemzetközi találkozón, amelyen bolgár, francia, holland, norvég és orosz neonáci szervezetek voltak jelen. Az Együtt Európáért elnevezésű konferencia helyszínének falán egy „The world without Zionism” szövegű, egy Ahmadinezsádot, egy Aszadot ábrázoló, egy „Freedom for Syria” feliratú, valamint az európai Alliance for Peace and Freedom párt molinója volt kifüggesztve, amelynek olyan tagpártjai vannak, mint a görög Arany Hajnal, a német NPD és a szlovák ĽSNS.

A HVIM 2017-ben számos kisebb programot szervezett tagjai számára Magyarországon és a környező országokban, elsősorban Romániában. Az ilyen túrákat, sportfoglalkozásokat, gyűléseket, táborokat, jótékonyági akciókat általában a helyi szervezetek rendezik. Az egész tagságnak szóló, jelentősebb programok 2017-ben a hagyományosan június elején megrendezett országos belső tábor¹⁴⁷, az erdélyi tagszervezetek szintén június elején megrendezett belső tábor¹⁴⁸, valamint az augusztusi Magyar Sziget¹⁴⁹, amely egy év kihagyás után 2017-ben zártkörű eseményként szerveződött. Ezeken az eseményeken jellemzően előadásokra, beszélgetésekre, kirándulásra, sportolásra, valamint kulturális eseményekre (pl. koncertek, temetőlátogatás) kerül sor. Az országos belső táborban emellett közelharci tréningre és airsoft lövészetre is sor került, valamint hatástalanított fegyverekkel ismerkedhettek a résztvevők a HVIM társvezetője, Barcsa-Turner Gábor által vezetett *Farkasok* paramilitáris alakulat jóvoltából. Ez a szervezet katonai kiképzést biztosít tagjainak, amelynek kidolgozásában Barcsa-Turner elmondása szerint katonatisztek is részt vettek. A tagok kiképzésének vezetője Dér Zsolt, Sneider Tamás, a Jobbik és az Országgyűlés alelnökének egykori munkatársa, délszláv háborús veterán.¹⁵⁰ A *Farkasok* célja a honvédelem megszervezése és a fiatalok harci szellemben történő nevelése, egy „új harcos nemzedék építése”.¹⁵¹

¹⁴³ Oroszi Babett, „Az országgyűlés és a közmédia is kiveszi a részét a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom finanszírozásából”, *atlatszo.hu* (blog), 2014. július 7., <https://atlatszo.hu/2014/07/07/az-orszaggyules-es-a-kozmedia-is-kiveszi-a-reszet-a-hatvannegy-varmegye-ifjusagi-mozgalom-finanszirozasabol/>.

¹⁴⁴ Gabay Dorka, „A vármegyések nem függnék a Jobbiktól”, *Magyar Idők* (blog), 2017. november 10., <http://magyaridok.hu/belfold/varmegyesek-nem-fuggnek-jobbiktol-2436991/>.

¹⁴⁵ „A legnagyobb túlerő is legyőzhető – Toroczkai beszéde a Rongyos Gárda Emléktúráján”, *Szent Korona Rádió* (blog), 2017. szeptember 14.

¹⁴⁶ Emlékezés 1945. február 11-ére, amikor a náci német és a nyilas magyar csapatok megpróbálták kitörni a szovjet csapatok gyűrűjéből. A kitörési kísérlet szinte minden résztvevője meghalt.

¹⁴⁷ „Ahol felélesztjük a tüzet – Országos belső tábor”, *pest.hvim.hu*, elérés 2017. november 22.

¹⁴⁸ „Székelyföld nem törik meg! – képek, videók”, *pest.hvim.hu*, elérés 2017. november 22.

¹⁴⁹ „A legenda egy állomása – zártkörű Magyar Sziget”, *pest.hvim.hu*, elérés 2017. november 22.

¹⁵⁰ „A jobbikos rohamosztág, a Farkasok kiképzőparancsnoka egy muszlim háborús veterán!”, *Ripost.hu*, 2016. március 21., <http://ripost.hu/cikk-a-jobbikos-rohamosztag-a-farkasok-kikepzoparancsnoka-egy-muszlim-haborus-veteran>.

¹⁵¹ „Farkasok: Egy új harcos nemzedéket építünk”, *Szent Korona Rádió* (blog), 2017. március 6.

A nyilvánosságnak szóló és az ideológia terjesztését és a tagság szélesítését célzó programok közül 2017-ben kiemelkedett a 2017-ben először meghirdetett Hadak Útja túrasorozat¹⁵², a „becsület napi” megemlékezés, a Trianon-felvonulás¹⁵³, valamint a 10. alkalommal megrendezett Felvidéki Magyar Sziget¹⁵⁴. A 7 alkalomból álló túrasorozat egyes kirándulásainak témája és helyszíne a Szent Koronához, Trianonhoz, valamint a náci és nyilas időkhöz kapcsolódott. A túrák közül kiemelkedett a szeptemberben megrendezett Attila Védvonal Emlék- és Teljesítménytúra¹⁵⁵, amely hagyományosan a teljes szélsőjobboldali szcena fontos eseménye. A túra számos szervezet (Betyársereg, Magyar Bozótműves Közösség, EE, Skins4Skins, a MÖM és a Jobbik kerepesi és isaszegi alapszervezete) együttműködésében valósult meg, és náci és nyilas hadi relikviák (pl. egyenruhák, fegyverek) bemutatására is szolgált.¹⁵⁶ A szcena egészének hagyományosan fontos eseménye a „becsületnapi” megemlékezés is, amely 2017-ben több rendezvényből állt. A központi, jellegében és jelképeiben is a náci kort idéző eseményen számos ország neonáci szervezete képviseltette magát (pl. olaszok, németek, görögök, lengyelek), a magyarok közül pedig a Skins4Skins Hungary, a Hungarian Hammerskins, a Betyársereg, a Blood&Honour Hungária, a Varese Skins és D.O.R.A., az Örs Skins Legion, a Had- és Kultúrtörténeti Egyesület, a Magyar Nemzeti Gárda, a Déli Kitörés és a Magyar Önvédelmi Mozgalom volt jelen.¹⁵⁷ A Trianon-felvonulás¹⁵⁸ hagyományosan a HVIM egyik legnagyobb és legfontosabb akciója az évben. A 2017-es felvonuláson saját adataik szerint 1500-an vettek részt, és felszólalt Budaházy Edda¹⁵⁹, a HVIM több vezető tisztségviselője, valamint Toroczka László. A június második felében megrendezett Felvidéki Magyar Sziget közéleti és kulturális fesztivál, amelyen magyar rock, metál és nemzeti rock zenekarok koncertjei mellett előadásokra és beszélgetésekre került sor. A rendezvényt néhány nyíltan szélsőjobboldali szponzor (például a Kuruc.info) mellett többek között a Lipóti Pékség is támogatta.¹⁶⁰

A HVIM egész éven átívelő központi témája volt a mozgalom két erdélyi tagja, Beke István és Szócs Zoltán ellen indított román hatósági eljárás, akiket terrorizmussal vádoltak. Más szervezetekhez (pl. a Betyársereghez) hasonlóan a HVIM is kampányt folytatott ártatlanságuk mellett, valamint adományozási akciót folytatott családjuk érdekében. A HVIM több tüntetést szervezett október 29-ére, az úgynevezett „Székely Szabadság Napjára”, amely az egy tömbben élő romániai magyar közösség autonómiatörekvését volt hivatott támogatni. Az egyik Székesfehérváron megrendezett eseményt a HVIM mások mellett az önkormányzat fideszes képviselőjével és a határon túli magyarokkal kapcsolatos feladatokért felelős tanácsnokával, Deák Lajosnéval közösen szervezte. A rendezvényen a HVIM-et a mozgalom alelnöke, Kónyi-Kiss Botond képviselte, aki a többi szervezőhöz hasonlóan beszédet is mondott. 2017 nyarán derült ki, hogy 2015-ben Románia 5 évre kitiltotta területéről Barcsa-Turnert.¹⁶¹ A várakozásokkal ellentétben, de más szélsőjobboldali szervezetekhez hasonlóan, a HVIM elutasította a katalán függetlenséget, és Spanyolország egységének megőrzését propagálta, a spanyol egység felbomlását a trianoni Magyarország felbomlásával állítva párhuzamba. A HVIM ellentüntetést szervezett a Budapest Pride ellen 2017. július elején, szeptemberben tüntetett az ukrán

¹⁵² „166 km a hóskultusz jegyében – Lezárult a Hadak Útja Túrasorozat”, pest.hvim.hu, elérés 2017. november 23.

¹⁵³ Az első világháborút Magyarország számára lezáró trianoni békeszerződés 1920. június 4-én írták alá. A szerződés eredményeképp Magyarország elvesztette területe kétharmadát és 3,3 millió magyar rekedt az új határokon kívül. Az aláírás dátumán a HVIM hagyományosan tüntetést szervez Budapesten, amely végigjárja Románia, Szerbia, Szlovákia és Ukrajna nagykövetségeit.

¹⁵⁴ „Irány észak! – X. Felvidéki Magyar Sziget”, pest.hvim.hu, elérés 2017. november 22.

¹⁵⁵ „Attila-védvonal emléktúra | Együtt tiszteleg a nemzeti oldal.”, attilavedvonal.hu, elérés 2017. november 22.

¹⁵⁶ „44 km a Védvonal hőseinek emlékére”, pest.hvim.hu, elérés 2017. november 22.,

¹⁵⁷ „Festung Budapest – Az Erőd védői előtt tisztelegtünk”, http://pest.hvim.hu, 2017. február 11.

¹⁵⁸ „Égjen a láng! – zúgott Budapesten a nemzeti ellenállás hangja”, pest.hvim.hu, elérés 2017. november 22.

¹⁵⁹ A szélsőjobboldali szcena egyik központi alakjának, a terrorista cselekményekért elítélt Budaházy Györgynek a testvére, az abortuszellenes mozgalom egyik központi alakja.

¹⁶⁰ „Támogatóink”, *Felvidéki Magyar Sziget* (blog), elérés 2017. november 22.,

¹⁶¹ A másik alelnök, Zagyva György Gyula kitiltása már korábban ismertté vált.

nyelvtörvény, valamint az EE-vel közösen az EU bíróságának kvótaügyben hozott döntése ellen. Októberben akcióztak az 1994-1998 közötti miniszterelnök, Horn Gyula szobra ellen, annak kommunista időkben, kifejezetten az 1956-os szabadságharc leverésében történő szerepe miatt.

A HVIM vezetői:

- Toroczkai László, tiszteletbeli elnök
- Zagyva György Gyula, társvezető
- Barcsa-Turner Gábor, társvezető
- Incze Béla, alelnök
- Kónyi-Kiss Botond, alelnök
- Lipták Tamás, Pest megyei vezető
- Petró Csaba, miskolci vezető
- Dobay Gergely, felvidéki társvezető
- Tóth Bálint, erdélyi szóvivő

Erő és Elszántság

A szélsőjobboldalon 2017-ben végbement átalakulás talán legfontosabb momentuma az Erő és Elszántság megalakulása volt (Vecsés, július 8.). Az előzetesen beharangozottakhoz képest végül nem pártként, hanem „csak” mozgalomként zászlót bontó szervezet fő célja az „új jobboldali erő” megteremtése, mert a Jobbik átpozicionálásával nem maradt olyan alakulat, amely megjelenítené az értékeiket. Eszközük és területük elsősorban az európai „új jobboldal” és az amerikai alt-right ideológusai által hangoztatott „metapolitika”, vagyis a közgondolkodás befolyásolását célzó akciók, nem pedig a közvetlen (párt)politika. A mozgalom feladatának az etnikai önvédelmet, a rassztudat megerősítését, valamint az „életér védelmét” tartja.¹⁶² A szóhasználat mellett az alapító tagok korábbi életútja is jól jelzi a mozgalom ideológiai irányultságát, amely a rasszizmuson, fehér felsőbbrendűségen, cigány-, zsidó-, muszlim- és melegellenességen, a közösség egyénnel szembeni felsőbbrendűségén, valamint a kritikátlan hatalom-, tekintély- és hagyománytisztelőten alapul. Tagjai a hagyományos, keresztény értékeket és erényeket szerintük tudatosan romboló liberalizmus és multikulturalizmus ellen küzdenek. A mozgalom vezetőségének többsége korábban újnáci szervezetekben is aktív volt, illetve számos alkalommal tanújelét adta ezen eszmék iránti szimpátiájának, bár az EE megalakulása óta igyekeznek ezt tagadni vagy elkenni. Tyirityán Zsolt elnök azonban még 2017. november elején is náci tiszteket ábrázoló és „White Power” feliratú pólóban tűnt fel László Attilával, a MÖM vezetőjével közösen egy a Facebookról időközben eltávolított fényképen¹⁶³, másnap pedig az ő ajánlásával került fel egy Waffen SS-t propagáló náci dokumentumfilm a Betyársereg honlapjára¹⁶⁴.

A mozgalom indulása nem volt mentes a szélsőjobboldalon gyakori belső ellentétektől. Az Erő és Elszántság eredetileg a Betyársereg politikai szárnya, az Identitesz és az Érpataki Modell Országos Hálózata együttműködésével jött volna létre, az utolsó pillanatokban azonban összevesztek az utóbbi vezetőjével és Érpatak polgármesterével, Orosz Mihály Zoltánnal, így helyette végül a korábban a Jobbikkal szövetséges vecsési Városi Nemzeti Szövetség lett a harmadik partner. A konfliktus és szakítás okáról eltérnek az álláspontok: a Betyársereg és az Identitesz szerint Orosz még tavasszal, jóval a mozgalom elindulása előtt *Rend és Igazságosság* (RIA) néven pártot jegyeztetett be az ő tudtuk nélkül, Orosz szerint ugyanakkor az ok ideológiai volt, mert a másik két szervezettel ellentétben ő nem

¹⁶² „Vecsési zászlóbontók: a korrupciónál fontosabb az etnikai önvédelem”, MNO.hu, 2017. július 8., <https://mno.hu/belfold/zaszlobontas-a-korrupcional-is-fontosabbnak-tartjak-az-etnikai-onvedelmet-2406920>.

¹⁶³

<https://www.facebook.com/laszlo.attila.tibor/photos/a.207131573137636.1073741829.103074316876696/301418170375642/?type=3&theater&ifg=1> (A fényképet a Political Capital archiválta.)

¹⁶⁴ „Tyirityán Zsolt: Az 500 ezer Forintos büntetés margójára (+videók) | Betyársereg”, *Betyársereg* (blog), 2017. november 8.

etnikai alapon tesz különbséget az állampolgárok között, és nem vall hungarista és náci eszméket. Egyik magyarázat sem tűnik hitelesnek, mivel a Betyársereg a megalakulás előtti hónapokban is számtalanszor használta már a „Rend és Igazságosság” fordulatot, ami tudatos névbevezetési stratégiáról árulkodik, Orosz pedig maga sem áll távol a hungarista eszméktől: 2014-ben még úgy nyilatkozott, hogy Szálasi Ferenc volt az utolsó törvényes miniszterelnök.¹⁶⁵

Az EE tehát a Jobbik átpozicionálása révén keletkezett ideológiai, hatalmi vákuumra reagálva jött létre, a magukat cserben hagyottnak érző szélsőséges aktivisták és szavazók megszólítására. Megalakulása óta a szervezetépítésre és ismertségük növelésére fókuszálnak, hogy megteremtsék az alapot a párttá alakuláshoz és így a választásokon történő esetleges induláshoz, amelyről mindig csak feltételes módon beszélnek.¹⁶⁶ A 2017. július óta tartó országjárásuk keretében számos helyen tartottak fórumokat, 13 területi szervezetük alakult, jellemzően 4-5 fővel: Budapest, Gyöngyös, Győr, Irgszemcse, Kecskemét, Kisvejte, Miskolc, Mosonudvar, Paks, Pécs, Szeged, Tatabánya és Vecsés.¹⁶⁷ Októberben elindították a tagjaik közéleti és ideológiai képzését szolgáló Patrióta Ismeretfejlesztési Programot¹⁶⁸, novemberben pedig sor került az összes alapszervezeti elnök első találkozására. Az EE-vel szemben restriktcióra is sor került: a Facebook szeptemberben és októberben is törölte a szervezet profilját, novemberben pedig az OTP mondta fel a bankszámlájukat¹⁶⁹.

Nemzetközi kapcsolatépítés céljából az EE képviselői (leginkább László Balázs alelnök) Brüsszelben (június), Nagy-Britanniában (október) és Németországban a Der III. Weg szervezetnél (november) jártak. A mozgalom legfontosabb nemzetközi partnere a Knights Templar International (KTI) nagy-britanniai központú szélsőjobboldali szervezet, amely széleskörű online hírcsatorna hálózatot épített ki az USA-ban és Európában, valamint Kelet-Közép-Európa több országában a helyi szélsőjobboldali, paramilitáris szervezetekkel. Bár a KTI két vezetőjét, James Dowsont és Nick Griffint tavasszal kitiltották Magyarországról, mert a Terrorelhárítási Központ szerint nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek¹⁷⁰, a szervezet a magyar rendfőnök, Téglásy Imre révén (aki az Alfa Szövetség elnökeként az abortuszellenes mozgalom egyik központi alakja is) továbbra is jelen van az országban. Mivel a KTI a kitiltás óta nem reklámozza magyarországi tevékenységét, az EE-vel való kapcsolat tartalmáról sincsenek pontos információk azon kívül, hogy László Balázs október végi londoni útja során találkozott James Dowsonnal és Nick Griffinnel. A szoros kapcsolat azonban még az alapító szervezetekkel, a Betyársereggel és az Identitesszel épült ki, az EE létrejötte előtt. A magyar szervezetek közül az EE az alapító Betyársereg mellett a HVIM-mel és a MÖM-mel áll a legszorosabb kapcsolatban, amiről számos közös rendezvény, közös fellépés, illetve egymás programjainak a népszerűsítése és látogatása tanúskodik.

Az ismertség megteremtése és a láthatóság érdekében a helyi, kifejezetten szervezetépítést szolgáló eseményeken túl az EE néhány nagyobb demonstrációt is szervezett. Szeptember 9-én a budai várban került sor a Defend Europe 1686 nevű, a bevándorlásellenességre fókuszáló eseményre, amelyen részt vett a Betyársereg, a HVIM és a MÖM is. Itt használták először a mozgalom azon zászlóit, amelyeket néhány nappal korábban a kelenföldi Szent Gellért plébánia külső ravatalozójához tartozó helyen

¹⁶⁵ „A Betyársereg álláspontja a civilnek álcázott nemzetközi ügynökszervezetek kapcsán”, betyarsereg.hu, 2017. május 9., <http://betyarsereg.hu/a-betyarsereg-allaspontja-a-civilnek-alcazott-nemzetkozi-ugynokszervezetek-kapcsan/>. „Szálasi volt az utolsó törvényes miniszterelnök”, 444, 2014. augusztus 25., <http://444.hu/2014/08/25/orosz-mihaly-zoltan-erpatakriport>.

¹⁶⁶ 2018. április eleji választást feltételezve a pártbejegyzésnek körülbelül február elejére le kell záródnia.

¹⁶⁷ „Alapszervezteink részletesen”, *Erő és Elszántság* (blog), elérés 2017. november 24.

¹⁶⁸ „A tudás fegyver: elindult a Patrióta Ismeretfejlesztési Program”, *Erő és Elszántság* (blog), 2017. október 17.

¹⁶⁹ Gergely Miklós Nagy, „Kirúgja az OTP a Betyárseregből szerveződő új szélsőjobboldali mozgalmat”, 2017. november 16., <http://magyarnarancs.hu/belpol/kirugta-az-otp-a-betyarseregbol-szervezodo-uj-szelsojobboldali-mozgalmat-107683>.

¹⁷⁰ Nagy Gergely Miklós, „Kitiltási sorozat: Nick Griffin is nemkívánatos személy lett Magyarországon”, <http://magyarnarancs.hu/belpol/kitiltasi-sorozat-nick-griffin-is-nemkivanatos-szemely-lett-magyarorszagom-104362>.

szenteltek föl.¹⁷¹ Néhány nappal később az EU bírósága által hozott kvótadöntés ellen demonstrált az EE és a HVIM, majd október 23-án '56-os megemlékezést tartottak, ahol Lantos János beszédében az emberi jogi civileket a hajdani ÁVH-s ügynökökhöz hasonlította, akik, ha a történelem „*olyan helyzetet teremt, akkor (...) lámpavason szoktak fejjel lefelé lógni*”¹⁷².

Az EE vezetősége:

- Tyirityán Zsolt, elnök, a Betyársereg vezetője
- László Balázs, alelnök, az Identitesz volt elnöke, az egykori hungarista Pax Hungarica Mozgalom tagja/szimpatizánsa
- Lantos János, elnökségi tag, a Pax Hungarica Mozgalom egykori alelnöke, teológushallgató
- Ábrahám Barnabás, a Pax Hungarica Mozgalom volt tagja, az Identitesz volt budapesti területi vezetője
- Forgács Márton, az Identitesz budapesti területi vezetőhelyettese, volt Magyar Gárda tag
- Szabó Attila, a Jobbik volt vecsési elnöke, önkormányzati képviselő, a Betyársereg vecsési klánvezére
- Imrik Csaba, a Betyársereg budapesti elnöke, ötszörös magyar bajnok, többszörös Európa-bajnok kempes

Betyársereg

A Betyársereg a HVIM után a második legnagyobb, egyben a legerőszakosabb szervezet. 2008-ban hozták létre, az egyik alapító Toroczkai László volt. A szervezet mai vezetője Tyirityán Zsolt, akit korábban börtönbüntetésre ítélték rasszista indítékból elkövetett komoly testi sértésért, 2017 augusztusában pedig a nemzetiszocialista rendszer bűneinek tagadása miatt nyilvánította bűnösnek a bíróság a 2016-os becsület napi megemlékezésen elmondott beszéde miatt¹⁷³. Tyirityán 2016. decemberi nyilatkozata szerint a „sereg” körülbelül 400 tagot számlál, akik között vannak egykori rendvédelmisek (pl. rendőrök, katonák, nemzetbiztonsági emberek, zsoldosok)¹⁷⁴, valamint az alvilággal kapcsolatban állók is¹⁷⁵. A Betyársereg nyíltan rasszista, romaellenes, antiszemita és a fehér felsőbbrendűséget valló szervezet, amely azonban sportegyesületnek titulálja magát, mivel fő célja a tagok erőnlétének, fizikai és katonai felkészültségének fejlesztése. A valóságban a betyárok önkényes biztonsági erőként működnek, amelynek fő célpontjai a romák. „Védelmi” (vagy inkább megfélemlítő) szolgáltatásaikat gyakran magánszemélyek vitáinak rendezéséhez veszik igénybe. Ilyenkor a betyárok a megfélemlítéshez megfelelő létszámban néhány napra vagy hétre megjelennek az adott településen, és fenyegető módon viselkednek (pl. őrzáratokat tartanak) helyi romákkal szemben. Tyirityán a tagokat katonai kiképzésre, a gerilla harcmodor és terrorista eszközök használatának elsajátítására buzdítja.¹⁷⁶ A Betyársereg korábban baráti viszonyt ápolt a Jobbikkal és Vona Gáborral, de a párt átpozicionálási kísérlete óta a viszony megromlott, bár néhány szélsőséges politikussal, mint például Toroczkaival és Volner Jánossal fennmaradt a jó kapcsolat. Volner, akivel Tyirityán „őszinte baráti kapcsolatot” ápol, a 2016-os alkalom után 2017-ben is részt vett a betyárok éves gyűlésén („seregszemlén”)¹⁷⁷, Toroczkait

¹⁷¹ „Megemlékezés megszentelt zászlóval – találkozunk a Budai Várban!”, *Betyarsereg.hu* (blog), 2017. szeptember 9.

¹⁷² Felkelés '56 - Erő és Elszántság, 2017, https://www.youtube.com/watch?time_continue=2165&v=npZkPTIXOjA.

¹⁷³ „A szólás a gondolat és a vélemény szabadság védelmében”, *betyarsereg.hu*, 2017. augusztus 30.

¹⁷⁴ „Tyirityán Zsolt a Magyar Időkben – „A Betyársereg nem haragszik a Jobbikkal!” [Zsolt Tyirityán to Magyar Idők: «The Army of Outlaws is not angry with Jobbik!», *Betyársereg* (blog), 2016. december 22.

¹⁷⁵ 2015 májusában az adóhivatal és a Terrorelhárítási Központ közös akcióban tartóztatta le a baranyai klán néhány tagját. „RTL Klub: A Betyársereg tagjai is benne voltak az adócsaló bandában”, *hvg.hu*, 2017. május 26., http://hvg.hu/gazdasag/20170526_a_betyarsereg_tagjai_is_benne_voltak_az_adocsalo_bandaban.

¹⁷⁶ „Az Iszlám Állam oktatófilmjét használja a magyar szélsőjobb”, *Zoom.hu*, 2017. október 24., <https://zoom.hu/hir/2017/10/24/az-iszlam-allam-oktatofilmjet-hasznalja-a-magyar-szelsojobb/>.

¹⁷⁷ „A 2017-es Betyársereg seregszemle képekben”, *Betyarsereg.hu* (blog), 2017. február 12.

pedig februárban meglátogatták a betyárok Ásotthalmon¹⁷⁸, májusban közösen edeztek vele¹⁷⁹, ő pedig üdvözölte az EE megalakulását¹⁸⁰. A korábbi évekhez képest a Betyársereg sokkal kevésbé volt aktív 2017-ben, ami a megfélemlítő akciókat illeti: mindössze két ilyen esetről számoltak be. Emellett fontos szereplői és szervezői voltak a becsület napi tüntetésnek, kiálltak az olimpia mellett, támogatásukról biztosították Budaházy Györgyöt, kiálltak az Erdélyben készülő Igazi Csíki Sör mellett (annak a Heinekennel vívott jogi vitájában és kommunikációs kampányában), részt vettek Soros György, jogvédő civilek és a CEU elleni rendezvényeken, jótékonyági akciókat szerveztek, más szervezetek rendezvényeit biztosították (pl. a kálózi Horthy-szobor avatás májusban, amelyen az Identitesz, a HVIM és Orosz Mihály Zoltán is részt vett¹⁸¹), sportprogramokat és edzéseket tartottak. Az év során Borsodban, Győrben és Dunaújvárosban alakult új helyi szervezet, azaz „klán”, de az EE országjárását is kihasználták a szervezet reklámozására, valamint a tagok többször is Erdélybe utaztak (pl. a csíksomlyói búcsúra). A Betyársereg a magyar szervezetek közül az Identitesz mellett elsősorban a MÖM-mel és a HVIM-mel ápol szoros kapcsolatot, nemzetközi szintén pedig legfőbb szövetségese a KTI, amelynek vezetőjétől, James Dowsontól 2017 februári „seregszemléjükön” 30 angol rendőrségi taktikai mellényt kaptak ajándékba.¹⁸²

Identitárius Egyetemisták Szövetsége (Identitesz)

A 2015 végén létrejött Konzervatív Hallgatók Szövetsége 2016 második felében alakult át Identiteszé, de az EE megalakulásával gyakorlatilag megszűntek, miután három vezető emberük az új formáció elnökségi tagja lett, széles tagságuk és bázisuk pedig eleve nem volt. Bár az Identitesz kommunikációjában és ideológiájában kapcsolódni próbál az európai új jobboldali és identitárius mozgalomhoz, de azokhoz képest a szélsőjobboldal hagyományosabb, avíttabb vonalát képviselte sovinszta, hungarizmusra hajazó nézeteikkel, amelyek szóhasználatukban és jelképeikben is visszatükröződtek. Az Identitesz egykori elnöke, László Balázs korábban a Pax Hungarica Mozgalom környékén mozgott, de a szervezet vezetőségének más tagjainak is volt kapcsolata neonáci és újnnyilas csoportokkal és ideológiával.¹⁸³ A szervezet elsősorban egyetemistákat igyekezett megszólítani néhány nagyobb egyetemi városban (pl. Debrecen, Budapest) szervezett figyelemkeltő, szimbolikus akciókkal (pl. zászlós és molinós minitüntetések) és aktív online jelenléttel (pl. imázsvideó készítése). Az év első felében a fókusz egyre inkább a más szervezetekkel (Betyársereg, MÖM, HVIM, KTI) történő kapcsolatépítésre terelődött, ami az EE közös megalapításához és gyakorlatilag az Identitesz megszűnéséhez vezetett. A szervezet legszorosabb partnere és feltehetően működésének anyagi biztosítója a KTI volt, amelynek budapesti irodájában rendezték be a főhadiszállásukat¹⁸⁴ is. A KTI-vel közösen rendezték meg legnagyobb szabású akciójukat, a márciusi Stop Operation Soros konferenciát¹⁸⁵, amely a magyarországi szélsőjobb szcéna szinte minden prominense mellett több európai oroszbarát „nagyágyút” is felvonultatott. A konferenciát a MÖM biztosította, az Identitesz, a HVIM képviselői és Téglásy Imre mellett pedig olyan külföldi előadók is felszólaltak, mint az olasz újfasiszta párt, a Forza Nuova alelnöke, a szélsőjobboldali British National Party egykori vezetője,

¹⁷⁸ „Ásotthalmon jártunk – nemsokára részletes beszámoló és interjú!”, *Betyarsereg.hu* (blog), 2017. február 26.

¹⁷⁹ „Közösen gyúrtunk Toroczkai Lászlóval a rend és az igazságosság szellemiségében”, *Betyarsereg.hu* (blog), 2017. május 3.

¹⁸⁰ „Párttá alakulhat a Betyársereg”, *24.hu* (blog), 2017. augusztus 3., <http://24.hu/belfold/2017/08/03/partta-alakulhat-a-betyarsereg/>.

¹⁸¹ „A Betyársereg a Horthy-szobor avatáson – a DK-sok sehol!”, *Betyarsereg.hu* (blog), 2017. május 20.

¹⁸² „A Templomos Lovagrendtől kapott ajándékot a Betyársereg (videó)”, *betyarsereg.hu*, 2017. február 7.

¹⁸³ „Hungaristákkal és a putyinizmussal is flörtölnek a frankofón szélsőjobboldal hazai képviselői, az identitáriusok [Domestic representatives of the French far-right, the identitarians flirt with Hungarists and Putinism too]”, *atlatszo.hu*, 2016. július 11., <https://atlatszo.hu/2016/11/07/hungaristakkal-es-a-putyinizmussal-is-flortolnek-a-frankofon-szelsojobboldal-hazai-kepviselei-az-identitariusok/>.

¹⁸⁴ Nagy Gergely Miklós, „Hódolattal Viktornak - Mit keres ennyi külföldi szélsőjobboldali Budapesten?”, *magyarnarancs.hu*, 2017. április 20., <http://magyarnarancs.hu/belpol/hodolattal-viktornak-103202>.

¹⁸⁵ Kis György Márk, „Soros-ellenes konferencia újfasiszta meghívottakkal”, *atlatszo.hu*, 2017. március 20., <https://oktatas.atlatszo.hu/2017/03/20/soros-ellenes-konferencia-ujfasiszta-meghivottakkal/>.

jelenleg a KTI egyik vezetője, Nick Griffin, a macedón Stop Operation Soros-mozgalom egy képviselője, valamint a Kotleba-féle ĽSNS országgyűlési képviselője. A közönség soraiban pedig ott volt Daniel Friberg, James Dowson, Orosz Mihály Zoltán és Budaházy Edda is.

Magyar Önvédelmi Mozgalom

A 2014 októbere óta működő MÖM¹⁸⁶ 2017-re a HVIM és a Betyársereg mellett a legnagyobb szervezetté nőtte ki magát, amely elsősorban az ország keleti és dél-keleti felén, azon belül is leginkább az alföldi kistelepüléseken van jelen. Míg a szervezet vezetője, László Attila szerint 2016 decemberében 60-70 településen voltak jelen¹⁸⁷, ez a szám 2017 végére kb. 80-90-re emelkedhetett. A mozgalom sovinszta, hungarista, revizionista ideológiai alapokon áll, amire utal pl. az „élettér” és az „életterület” védelmének mint központi célnak a megfogalmazása. Az ideológia és a szimbolikus akciók helyett ugyanakkor a MÖM a „társadalmi igazságtalanság elleni küzdelemre”, a közösséggel szembeni egyéni felelősségre, a tenni akarásra, a helyi szintű cselekvésre fókuszál. Tevékenységük fontos szervezőlőve ugyanakkor a romaellenesség. László a cigányokat korábban férgeknek, sátnafajzatnak, patkányoknak, szemeteknek nevezte, amiért korábbi egyesületét 2014-ben betiltotta a bíróság.¹⁸⁸ A MÖM fő témái a közbiztonság, a köztisztaság, a szolidaritás és az összetartás, céljuk, hogy bevethető önvédelmi csoportokat hozzanak létre a településeken. Ennek érdekében jótékonyági akciókat szerveznek (pl. gyűjtés állatmenhelynek és szegény, sokgyerekes családoknak), közterületeket tisztítanak meg, tagjaiknak és szimpatizánsaiknak táborokat és képzéseket szerveznek. Legfőbb tevékenységük mégis a „közérzetjavító” és „egészségügyi sétáknak” nevezett megfélemlítő vonulások, amelyeket romák lakta településrészekén, illetve roma családok házáinál tartanak, hogy helyreállítsák a „közbiztonságot”. A sétákon a tagok MÖM-logóval ellátott egyenkabátokat viselnek. A hatóságok jórészt tétlenek maradnak, bár néhány esetben sor került helyszíni biztosításra és igazoltatásra. A vonulásokra leginkább alföldi és dél-alföldi kistelepüléseken kerül sor, de 2017-ben Budapesten, Orosházán, Miskolcon, Mogyoródon, Pécsen és Törökszentmiklóson is járőröztek MÖM-tagok. A szervezet vezetője biztonsági szolgáltatásokat biztosító vállalkozóként is hirdeti magát. A MÖM számára 2017 leginkább a szervezet- és kapcsolatépítésről szólt. „Toborzó hadjárat” nevű országjárásuk keretében számos településen rendeztek fórumokat, alakítottak helyi szervezeteket és toboroztak tagokat, aktivistákat, valamint adománygyűjtő kampányt is indítottak a működés és növekedés finanszírozására. Vezetőképző táboruk keretében tagjaik ideológiai képzéseken, edzéseken és közelharci gyakorlatozáson vesznek részt.¹⁸⁹ Legnagyobb éves rendezvényük a júliusban Zagyvarékason megrendezett MÖM Gyermektábor és Magyar Önvédelmi Napok voltak, amelyen 100 új eskütevő mellett olyan partnerszervezetek mint a Betyársereg és a KTI is képviseltették magukat, és beszédet mondott Lukács László György jobbkios országgyűlési képviselő, Murányi Levente, az '56-os Pesti Srácok intézet igazgatója, valamint Tián József, nyugalmazott honvéd ezredes.¹⁹⁰ A MÖM szoros kapcsolatot ápol a HVIM-mel és a Betyársereggel, amelyről a számos közös rendezvény és találkozó tanúskodik. A MÖM üdvözölte az EE megalapítását is. A KTI feltehetően a szervezet fontos szponzora: a KTI 2016-os éves jelentésében¹⁹¹ kiemelten említi a MÖM-öt, mint a KTI partnerét, amelynek 2016

¹⁸⁶ A MÖM elődje a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület, amely 2013 januárjában módosította nevét Szebb Jövőért Magyar Önvédelemre, majd a 2014-es bírósági feloszlítás után MÖM-ra. ATV, „Szebb Jövőért Egyesület után Magyar Önvédelmi Mozgalom”, ATV.hu, 2014. október 15., <http://www.atv.hu/belfold/20141015-a-szebb-jovoert-egyesulet-helyett-jon-a-magyar-onvedelmi-mozgalom>.

¹⁸⁷ „A nasty Hungarian national mood rejects immigrants — and journalists”, CBC News, 2016. november 12., <http://www.cbc.ca/news/world/hungary-racism-anti-semitism-orban-1.3887398>.

¹⁸⁸ ATV, „Szebb Jövőért Egyesület után Magyar Önvédelmi Mozgalom”.

¹⁸⁹ „Magyar Önvédelmi Mozgalom”, Facebook, 2017. augusztus 28., <https://www.facebook.com/magyaronvedelem/posts/383278955421626>.

¹⁹⁰ „Büszke, Magyar szívvel, töretlenül halad előre a Magyar Önvédelmi Mozgalom – Videókkal”, Vidék.MA, 2017. július 12., <http://videk.ma/2017/07/buszke-magyar-szivvel-toretlenül-halad-elore-magyar-onvedelmi-mozgalom-videokkal/>.

¹⁹¹ „KTI Annual Report for 2016”, Knights Templar International, 2017. június 30.

októberében taktikai mellényeket és más felszerelést adományoztak. 2017-ben a MÖM biztosította az Identitesz és a KTI közös márciusi konferenciáját, tagjai előtt James Dowsont testőrként kísérték, a szervezet hevesen tiltakozott Dowson és Griffin tavaszi kitiltása ellen, és a KTI jelen volt a MÖM Napokon is. A MÖM az egyetlen az említett szervezetek közül, amely máig szorosan kötődik a Jobbikhoz, nemcsak személyi (pl. Toroczkai), de szervezeti szinten is. László Attila a Jobbik végegyházi szervezetének elnöke, és a MÖM aktívan részt vesz a Jobbik béruniós kampányában: promotálja a kezdeményezést és segít az aláírásgyűjtésben.

Identitás Generáció

A 2014-ben alakult szervezet a páneurópai identitárius mozgalom hivatalos magyarországi szárnya, amely ugyan korábban is szervezett már néhány akciót, de igazán 2017-ben váltak aktívvá és sikerült növelni ismertségüket. Ennek ellenére a mozgalom még mindig kicsinek és kevésbé ismertnek mondható, kevés követővel. Európai társaikhoz hasonlóan a bevándorlás, a liberális értékek, a politikai korrektség ellen, az európai identitás és kultúra megőrzéséért és a kereszténység erőteljesebb közösségi és politikai jelenlétéért küzdenek. A többi szervezethez képest lényeges különbség, hogy az identitáriusok elítélik a sovinizmust, a nemzeti gondolat mindenek fölé helyezését, a más európai nemzeteket támadó szervezeteket, és velük szemben az egységes európai identitásban hisznek. Az Identitás Generáció számára ezért Trianon és a határon túli magyarok ügye nem is központi kérdés.¹⁹² Bár a szervezet az év folyamán több akcióval igyekezett felhívni magára a figyelmet és aktivistákat toborozni¹⁹³, szeptember 2-ai, a Buda visszafoglalására emlékező, bevándorlásellenes és EU-kritikus Szabadság Napja elnevezésű akciójuk jól mutatta gyenge beágyazottságukat: bár osztrák, cseh, lengyel, szlovén, német és olasz identitáriusok is képviseltették magukat, összesen körülbelül 50 résztvevő volt csak jelen.¹⁹⁴

Becsület Légioja, Rend és Igazságosság

Bár a roma-, zsidó- és liberalizmusellenességéről és homofóbiájáról ismert Orosz Mihály Zoltán magát a magyarországi szélsőjobboldal meg nem értett fenegyerekének igyekszik láttatni, a tevékenysége országos szempontból nem nevezhető jelentősnek. Míg az év első felében egyre szorosabb kapcsolatot alakított ki a Betyársereggel és az Identitesszel, és közös szervezetalapítást terveztek, az EE végül Orosz nélkül jött létre, így ő egyedül maradt a korábban bejegyzett Rend és Igazságosság (RIA) pártban. Orosz kapcsolata megromlott a Jobbikkal is: míg 2016-ban együttműködési megállapodást kötött vele Tiszavasvári önkormányzata, hogy megrendszabályozzák a helyi roma közösséget, e megállapodás 2017 elején lejárt, és Vona Gábor elhatárolódott tőle. Ellentét feszül Orosz és Toroczkai László között is, aminek egyik jele volt, hogy Orosz kritizálta Toroczkai hírhedt muszlimellenes rendeletét még 2016 végén. Az EE megalakulása óta Orosz online kommunikációval és helyi sajtótájékoztatókkal és fórumokkal igyekszik népszerűsíteni pártját. Elsősorban helyi témákkal foglalkozik, és főleg az ország északkeleti részének településein aktív. Kritizálja mind a bevándorlást, mind a fideszes kormányzást (pl. korrupció), mind a liberális szemléletet, mind a Jobbik helyi politikáját (pl. Ózdon).

¹⁹² „Hungaristákkal és a putyinizmussal is flörtölnek a frankofón szélsőjobboldal hazai képviselői, az identitáriusok [Domestic representatives of the French far-right, the identitarians flirt with Hungarists and Putinism too]”.

¹⁹³ Pl. részvétel állatkínzás elleni demonstráción, homofób matricával ellátott ásványvizek osztogatása a Pride napján, sportprogramok és informális találkozók szervezése, „Az iszlám öl. Mondj igent a keleti határázra” feliratú molinó kifüggesztése néhány fővárosi helyszínen, plakát és flyer kampány indítása néhány egyetemen, adománygyűjtés rendőröknek, utcai kampány a keleti határzár megépítéséért.

¹⁹⁴ Kulcsár Rebeka és Halász Júlia, „Európa, mármint fehér Európa”, 444, 2017. szeptember 3., <https://444.hu/2017/09/03/europa-marmint-feher-europa>.

Magyarország, a nemzetközi szélsőjobboldali szcéna egyik csomópontja¹⁹⁵

A magyarországi szélsőjobboldali szcéna egy sajátos szeletét alkotja az itt élő vagy gyakran idelátogató külföldi aktivisták közössége, akiknek többsége nem folyik bele a szélsőjobboldali magyar szervezetek életébe, hanem csak fizikai bázisnak használják Magyarországot nemzetközi és online tevékenységeikhez. Az európai „új jobboldal”, illetve az amerikai alt-right mozgalomhoz kötődnek, céljuk a keresztény, fehér, európai/nyugati kultúra védelme a bevándorlás, a baloldali és liberális eszmék és a politikai korrektség ellen. Álláspontjuk számos kérdésben megegyezik a jelenlegi magyar kormányzati ideológiával, és dicsérik az orbáni EU-, liberalizmus-, menekült- és bevándorlásellenes politikát. Legismertebb közülük talán a svéd Daniel Friberg, az Arktos Media kiadó tulajdonosa, az AltRight.com szerkesztője, aki írást „A jobboldal visszatér” c. könyve miatt a magyar kormányzati média is nagy érdeklődést mutat, és aki több magyar szélsőjobboldali szervezet (pl. Identitesz, Identitás Generáció) rendezvényén is részt vett már, de kiemelten hangsúlyozza, hogy semmilyen magyar szervezettel nem áll szoros kapcsolatban. Szintén Magyarországon él Tor Westman, az AltRight.com technikai igazgatója és az Arktos marketingvezetője, a magyar-amerikai Melissa Mészáros, aki az AltRight.com társszerkesztője és vlogger, valamint Matt(hew) Forney, szintén az AltRight.com szerzője és blogger. De Budapestet választották lakóhelyüknek az Arktos riválisai, a Counter-Currents Publishing munkatársai is: itt él az alapító Michael Polignano és Friberg egykori üzlettársa, az Arktostól 2017. május-júniusban a riválishoz igazolt John Morgan. De rajtuk kívül Budapesten él a francia vlogger, Willem Nassau, az amerikai Paul Ramsey (RamZPaul), a svéd Erik Almqvist és Patrick Brinkmann, valamint a magyar-francia Almássy (eredeti nevén Lavallou) Ferenc. Az osztrák holokauszttagadó Gerd Honsik Sopront választotta lakhelyéül. A külföldi szélsőjobboldali aktivisták és apológéták Magyarországra költözése mögött több ok is állhat. Egyrészt Magyarország ideológiailag és politikailag is kedvező közeg számukra, ahol az ő általuk vallott eszmék a kormányzati retorika és propaganda miatt a mainstream részét képezik. Másrészt a magyar társadalom a bevándorlók minimális aránya miatt etnikailag és kulturálisan gyakorlatilag homogén, ami fontos vágya ezeknek az aktivistáknak. Harmadrészt a magyar társadalom kulturálisan konzervatív, tradicionális értékrendet vall, amely szintén közel áll az ideköltöző szélsőjobboldaliak felfogásához. Negyedrészt a politikailag, ideológiailag kedvező környezet (bevándorlásellenesség, EU-szepticismus, illiberalizmus, Kreml-barátság) miatt a hatóságok zaklatására sem kell számítaniuk, ha betartják a játékszabályokat. Végezetül pedig Budapest a nyugati árszinthez képest olcsó, ám jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkező és magas életminőséget biztosítani képes lakóhely. A külföldi szélsőjobboldali aktivisták magyarországi jelenlétéből a magyar kormány is profitál. A nemzetközi szcénába jellemzően jól beágyazott, jelentős véleményformáló erővel rendelkező mozgalmárok dicsérik Orbán határozott és megalkuvást nem tűrő menekült- és bevándorlásellenességét, valamint az EU, a liberális mainstream és elitek, a politikai korrektség és Soros György elleni kampányait, és Magyarország „jó hírét” keltik európai és amerikai elvbarátaik körében. Ez egyrészt erősíti Orbán saját választóinak szóló üzeneteit, belpolitikai imázsát, másrészt a külpolitikában is a nemzetközi „elitserére”, a „népek lázadására” váró Orbán malmára hajtja a vizet, hiszen legitimálja és erősíti a populista, bevándorlás- és EU-ellenes erőket szerte az EU-ban, elsősorban is annak nyugati felén.

A Magyarországon élő, de a magyar belpolitikába jellemzően bele nem folyó szélsőjobboldali expat közösségtől eltérő stratégiát folytat(ott) a brit szélsőjobboldal két jól ismert, Kreml-barát figurája, James Dowson és Nick Griffin, a *Knights Templar International* nemzetközi szélsőjobboldali szervezet vezetői.¹⁹⁶ Ők gyakran jártak Magyarországra, és már tervezték az ideköltözésüket, amikor 2017 tavaszán a Terrorelhárítási Központ javaslatára a hatóságok váratlanul kitiltották őket az országból,

¹⁹⁵ „Who’s Who in the International Alternative Right”, Hope Not Hate, elérés 2017. november 26., <https://alternativeright.hopenothate.com/>; Nagy Gergely Miklós, „Hódolattal Viktornak - Mit keres ennyi külföldi szélsőjobboldali Budapesten?”

¹⁹⁶ „Knights Templar International: Christian Knights or Fascist Front?”, *IRBF* (blog), 2016. május 23., <http://irbf.org.uk/knights-templar-international-analysis/>.

azzal az indokkal, hogy nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek.¹⁹⁷ Ahogy a magyar szervezetek bemutatásakor már utaltunk rá, Dowson és Griffin (azaz a KTI) jelentősen belefolyt a belpolitikába azzal, hogy szoros kapcsolatot alakítottak ki a főbb magyar szélsőjobboldali szervezetekkel (pl. Betyársereg, MÖM, Identitesz, EE, HVIM), valamint Toroczkai Lászlóval és Budaházy Györggyel is. Előbbi adománygyűjtésre szóló videóit a KTI csatornája is terjesztik, utóbbi megsegítésére pedig a KTI szervezett jótékonyági vacsorát és népzenei koncertet 2016 karácsonyán¹⁹⁸. A KTI tehát feltehetően jelentős befolyást szerzett magyar szervezetekre, és ezzel fenyegethette a kormány és a Fidesz befolyását a szcénára. De közvetlen és valós nemzetbiztonsági fenyegetést is jelenthetett Dowson és Griffin azáltal, hogy a KTI a közép-kelet-európai régió számos országában megvetette a lábát és Lengyelországtól Bulgáriáig szoros kapcsolatot épített ki szélsőjobboldali szervezetekkel, amelyeket pénzzel, kapcsolatokkal, médiaismeretekkel és rendvédelmi felszerelések adományozásával is segített. A kitiltás hatását ugyanakkor jelentősen csökkenti, hogy Téglásy Imre magyarországi rendfőnök vezetésével a KTI továbbra is aktív idehaza.¹⁹⁹ A kitiltás harmadik lehetséges magyarázata, hogy a kormány számára kellemetlen lett a sok esetben büntetett előéletű külföldi szélsőjobbosok magyarországi tevékenysége iránti nemzetközi figyelem. Határozottan léptek fel a magyar hatóságok a holokauszttagadás és az antiszemita propaganda terjesztése miatt kiszabott büntetése elől Magyarországra szökött Horst Mahler ellen is, akit májusban elfogtak, majd júniusban átadtak Németországnak.²⁰⁰ A kitiltási végzést bírósági úton megtámadó Dowson és Griffin közelgő tárgyalása előtt a KTI kampányt kezdett a felületein. egyrészt dicsérték a kormány bevándorlásellenes politikáját, másrészt apelláltak a magyar hatóságokra, hogy vonják vissza a kitiltási döntést. 2017. szeptemberben a KTI több posztot szentelt magyarországi tevékenysége bemutatásának, októberben pedig egy videót tettek közzé, amelyben egyrészt Dowson ügyvédje, Gaudi-Nagy Tamás mesél a kitiltásról és annak tarthatatlanságáról, valamint Dowson mutatja be személyes hátterét, életútját, elveit, magát jóra való, keresztény, konzervatív, nagycsaládos emberként mutatva be, valamint személyesen Orbán Viktorhoz fordul, és kéri, hogy mentse meg gyerekeit a dzsihádtól, engedje a családját Magyarországra költözni.²⁰¹

¹⁹⁷ Nagy Gergely Miklós, „Kitiltási sorozat”.

¹⁹⁸ „KTI Annual Report for 2016”.

¹⁹⁹ „The fascists who want to buy and sell Hungary”, HOPE not hate, elérés 2017. november 26., <http://www.hopenothate.org.uk/research/investigations/fascists-want-buy-sell-hungary/>.

²⁰⁰ „Elrendelte a bíróság Horst Mahler átadását a német hatóságoknak”, haon.hu, 2017. június 6., <http://www.haon.hu/elrendelte-a-birosag-horst-mahler-atadasat-a-nemet-hatosagoknak/3507910>.

²⁰¹ „NEWS VIDEO UPDATE: Leading Hungarian Lawyer,... - Knights Templar International”, Facebook, 2017. október 4., <https://www.facebook.com/knightstemplarint/videos/1759848494311421/>.

A Jobbik lokális politikája

„2018-ban olyan elnökségre lesz szükség, amely rendelkezik a kormányra jutás és a kormányzás képességével” – nyilatkozta Vona Gábor 2016-ban, miután javaslatára a Jobbik kongresszusa három polgármestert is beválasztott a párt legfelsőbb vezető testületébe: Janiczak Dávid ózdi, Fülöp Erik tiszavasvári és Toroczka László ásatthalmi polgármestert.²⁰² Az átalakítás célja egyfelől néhány korábbi renitens és radikális politikus – elsősorban Novák Előd – marginalizálása volt, másfelől a Jobbik ezzel hivatalossá is tette, hogy példaképnek, a kormányzása előképének tekinti az általa vezetett vidéki önkormányzatok tevékenységét. Ez már önmagában is elég indokot szolgáltat a tüzetesebb kutatásra: nem tudhatjuk, hogy a Jobbik hogyan kormányozná az egész országot, ha lehetősége lenne rá, ám a legjobb közelítést egészen biztosan azok a települések adják, ahol a választóktól felhatalmazást és lehetőséget kapott a párt, hogy megmutassa, mire képes. Azért is indokolt a vizsgálat, mert így tesztelni lehet a szakirodalom egyik leggyakoribb hipotézisét, miszerint a radikális pártok kormányra kerülve általában megszelídülnek, sokat elengednek korábbi „vadhajtásaikból”. Ráadásul nemcsak a szakirodalom feltételezi, hanem a Jobbik saját maga is azt állítja 2013 óta, hogy a korábbi szélsőséges megnyilvánulásai már visszaszorultak. A néppártosodás vizsgálatának is az egyik legjobb terepét kínálják a Jobbik által vezetett települések.

Szakupolitikák helyi szinten

A magyar önkormányzati rendszert a 2010-ben kétharmadot kapott Fidesz gyökeresen átalakította. A településvezetéstől elvonta az oktatási és egészségügyi intézmények fenntartását és felügyeletét, az önkormányzatok költségvetését jelentősen lecsökkentette. Nehéz dolgunk volt tehát akkor, amikor a Jobbik-kormányzás sajátosságait kívántuk megragadni: olyan területeket kellett kiválasztani, ahol még maradt mozgáster a településvezetésnek. Vizsgálatunk első fókuszába így az önkormányzat közösség-szervezői és szimbolikus politikai tevékenységét állítottuk. Kitérünk a közmunkára is, amelyet ugyan a központi költségvetés finanszíroz, a lebonyolításában és megszervezésében az önkormányzatoknak jelentős mozgásterük van. A szociális juttatások és segélyek egy részére is igaz ez, ezen belül is különösen fontosak a roma közösség szempontjai: a jobbikos polgármester és településének roma képviselője közötti viszonyra minden esetben kitérünk. Emellett bemutatjuk a Jobbik által prioritásnak tekintett közbiztonsággal kapcsolatos politikát, valamint a polgármestereinek tevékenységét, felhívva a figyelmet az erősségeikre és gyengeségeikre. Az elemzés fő szempontja mindvégig az, hogy mennyiben különbözik a Jobbik helyi kormányzása attól, amit egy más párt színeiben politizáló vagy független polgármester esetén tapasztalhatnánk.

Természetesen a jelenkori magyar társadalom egyik legkomolyabb problémája – a roma kisebbség szociális helyzete – nem a Jobbik regnálásával kezdődött: Ásatthalmon és Tapolcán nincs is jelentős roma kisebbség. Ózdon, Tiszavasváriban és Devecseren szegregáltan élnek a romák, rendkívül elmaradott körülmények között. Az elkülönülés nemcsak a lakóhelyre, hanem a társadalmi kapcsolatokra, és ami a legaggasztóbb, az oktatásra is vonatkozik, a roma gyerekek által látogatott iskolákból a nem-roma szülők, ha tehetik, ki is veszik a gyerekeiket. A Jobbik ezekben nem hozott változást, a fő oktatási javaslata (miszerint a roma gyerekeknek kötelező lenne bentlakásos kollégiumban lakni, hogy „ott tanulják meg a társadalmi normákat”) viszont minden általunk megkérdezett szakértő,

²⁰² Az alábbiakban a három említett városon kívül Devecsert és Tapolcát fogjuk még szemügyre venni, így egyedül Törökszentmiklós marad ki a jelentősebb Jobbik által vezetett települések közül. A kutatás alapja az a terepmunka (interjú-sorozat, események közvetlen megfigyelése), amelyet 2015-ben Devecseren és Tapolcán, 2016-ban Ózdon, Tiszavasváriban és Ásatthalmon végeztek a Social Development Institute és a Political Capital munkatársai, valamint Róna Dániel és Kovarek Dániel, a Heinrich Böll Alapítvány támogatásával. Természetesen ez a jelentés a 2017-es évre fókuszál, úgyhogy egy rövid bevezetőben fogjuk áttekinteni a 2016 előtti történéseket, hogy aztán rátérhessünk az utóbbi egy évre. A korábbi évekhez hasonló terepmunkára idén nem volt lehetőségünk, ám a sajtó tartalomelemzésén alapuló háttérkutatás azért számos új információval szolgált.

pedagógus szerint csak rontana a helyzeten. A felzárkóztató (délutáni, napközis), kiegészítő iskolák viszont jelentős segítséget nyújthatnának, ám a Jobbik nemcsak nem szorgalmazta ezek meghonosítását, hanem még a meglévővel szemben is ellenséges volt: a korábban Ózdon is működő Türr István és Dr. Ámbédkár iskolákat áthelyezték máshova.²⁰³

Ami még a Jobbikra jellemző volt a vizsgált településeken, az a helyi roma közösség megosztására törekvés: Janiczak Dávid olyan személyt nevezett ki roma referensnek, aki az előző roma nemzetiségi választáson alig kapott szavazatot. Jelentősen csökkentette a korábbi választásokon általában a Fideszhez húzó (Lungo Drom által dominált) roma önkormányzat költségvetését is. Tiszavasáriban inkább a „mézesmadzag” elvével – pályázati pénzek felajánlásával és a közmunka szervezésébe való bevonással – sikerült megosztani a roma közösséget.

A roma fiatalok egyik legnagyobb problémája a minőségi oktatás hiánya. A kormány nagyban súlyosbította a helyzetet azzal, hogy 16 éves korra szállította le a tankötelezettség korhatárát: ezzel a 16-18 éves szegény fiatalok számára a közmunka jelentette azonnali pénzkereseti lehetőség – bármilyen kis összegről is van szó – vonzóbbá vált, mint további két év tanulás. Hiába járt volna azzal magasabb végzettség és ezzel jobb perspektíva, nagyon sokan úgy gondolják, hogy úgyse lenne esélyük erre, nagyon kevés pozitív példát látnak maguk előtt, a körülöttük lévő felnőttek nagy része csak közmunkából és a lompiacból tud megélni. A Jobbik 17 éves tankötelezettségi korhatárt javasol, ami csak egy fokkal lenne jobb, mint a Fidesz által bevezetett 16.

A közmunkát és a jóléti juttatásokat, segélyeket illetően a két jobboldali párt lényegében egyetért: a vizsgált településeken a Fidesz és a Jobbik helyi kormányzása idején is csak azoknak járt a segély és a közmunka-lehetőség, akiknek rendezett a lakókörnyezetük („tiszta udvar, rendes ház” elve). A közmunkát – és a segélyek jó részét – ugyan a központi költségvetés finanszírozza, ám a lebonyolításukban, kiosztásukban az önkormányzatoknak jelentős mozgástere van. Egyik településen sem tapasztaltuk (ahogy az egész országban is ritka), hogy a közmunka valóban át- (vagy vissza)vezetné az állampolgárokat a munka világába: nagyon ritka és esetleges az átképzés, a továbbképzés – inkább az a jellemző, hogy a közmunka-felügyelők kifejezetten rugalmatlanul állnak ahhoz, ha a közmunkásuknak végre összejön egy állásinterjú.

Ami ismét a Jobbik sajátosságának tekinthető, az a közbiztonság priorizálása. Devecseren még külön adót is kivetett a városvezetés a mezőőrség finanszírozására, Ásotthalmon Toroczkai gyakorlatilag az egész imidzsét a határvédelemre építi fel, Ózdon pedig lovas- és kvados járőröket is megígért Janiczak, ám egyelőre ezek nem valósultak meg. Az, hogy a közbiztonság valóban javult-e Vona Gáborék városaiban, nehezen mérhető. Az adatok szerint 2016-ra Ásotthalom kivételével az országos tendenciánál valamivel jobban csökkent a bűnelkövetők száma, ugyanakkor – Tapolca kivételével – olyan városokról van szó, amelyekre eleve jobban jellemző a bűnözés, így a bázisérték is magasabb. Az mindenesetre egyértelmű, hogy Tiszavasvári és Ásotthalom rendkívül veszélyeztetett városnak számít a statisztikák alapján. Az adatokat már csak azért is óvatosan kell kezelni, mert a kevesebb elkövető nem jelent feltétlenül kevesebb bűncselekményt, és értelemszerűen csak a felderített, bejelentett esetek szerepelnek az adatokban.

²⁰³ Az utóbbit még az előző városvezetés üldözte el, de Endrészik Zsolt, akkor jobbikos képviselő is csak gúnyolódott ezen a parlamentben. <http://www.dalit.hu/a-jobbik-felszolasasa-a-parlamentben-buddhista-ciganyok-akik-holokausz-menetelnek-zsido-vezetokkal-plane-borsodban/>

8. táblázat: Elkövetők száma az elkövetés helye szerint

	2010-2013 átlag (fő)	2014 (fő)	2016	1000 lakosra jutó elkövetők száma 2016
Devecser	93	93	86	19,86
Tapolca	167	138	113	7,06
Ózd	732	709	535	16,21
Tiszavasvári	993	1038	764	58,79
Ásotthalom	1077	1104	1942	485
Országos	117143	108 747	100 993	10,1

forrás: BM nyilvántartás;

<https://bsr.bm.hu/SitePages/DokumentumtarLista.aspx?libraryName=ElkBunelkAdatok>

A szimbolikus politika területén is sok a hasonlóság a két jobboldali párt között (antikommunizmus, székeszékely zászló, Trianon-megemlékezések), ugyanakkor az Árpád-sáv használata már inkább a Jobbikra jellemző. Ózdon még a polgármesteri hivatal falát is ezzel a motívummal festették le, ahogy Fülöp Erik is árpádsávós zászlóra cserélte ki a hivatalában a korábbi EU-s zászlót. Tiszavasvárin utca viseli a városban született Szögi Lajos nevét is, akit romák lincseltek meg 2006-ban Olaszliszkán.

A Jobbik helyi kormányzásának főbb jellemzői

A Jobbik hatalomra jutásának okaiban az összes általunk vizsgált településen szerepet játszottak az előző városvezetés hibái, kudarcai, és a Jobbik sikeres kommunikációja, kampánya is. Ásotthalmon komoly adósságot halmozott fel az előző polgármester, Tiszavasváriban a Fidesz megosztott volt és nem is helyi jelöltet indított 2010-ben, Ózdon a Roma Világsátor projektjével szembeni ellenérzéseket lovagolta meg sikeresen a Jobbik, Devecseren a vörösiszap-katasztrófa után érezték sokan magukat cserbenhagyottnak, Tapolcán pedig a helyi kórház leépítése váltott ki közfelháborodást a lakosságból. A Jobbik nemcsak jól érzett rá a problémákra, hanem a központi pártszervezet segítségével rengeteg erőforrást is képes volt allokálni a településekre, intenzív terepmunkát folytatott – még a párt ellenfelei is elismerték az interjúink során, hogy a kommunikáció a Jobbik egyik fő erőssége. A riválisai ezeket az eredményeket nem tudták felmutatni: ez nem változott a hatalomra kerülésük után sem, mindegyik jobbikos településvezető helyi szinten komoly rajongói kört alakított ki a közösségi médiában. A konkurencia hiányára vagy alkalmatlanságára a legjobb példa Devecser, ahol Ferenczi Gábor gondatlanságból halálra gázolt egy idős asszonyt, ezért jogerősen felfüggesztett ítéletet kapott, pedig korábban ő maga kezdeményezte még parlamenti képviselőként, hogy ilyen esetekben szigorúbb büntetés is kiszabható legyen. Az igazán meglepő az, hogy egyik vetélytársa sem emelte be ezt a kampánytémák közé, nem kellett emiatt magyarázkodnia a jobbikos politikusnak.

A Jobbik további erősségének tekinthető, hogy hatalomra kerülve egy sokkal pragmatikusabb – valóság iránt érzékenyebb – arcukat mutatták meg, mint amit a kampányban. Ózdon például elmaradt az a „radikális kirekesztés”, amit arra az esetre ígértek a programjukban, ha a cigányság nem tudna integrálódni. Devecseren Ferenczi Gábor polgármester nem változtatta meg a lomipiac üzemeltetését, így a romák ugyanúgy folytathatták ott a tevékenységüket, mint 2014 előtt – márpedig jelentős részüknek ez a fő bevételi forrás. (Ugyanakkor érdekes, hogy egy 2017. októberi cikkben Ferenczi arról beszél, hogy a megelőző évben 20 millió forint hasznot hozott a piac²⁰⁴, miközben egy másik, márciusi cikkben havi 7 millió Ft haszonnal számol.²⁰⁵) A korábban még nyíltan euroszeptikus Jobbiknak nem voltak skrupulusai akkor, amikor EU-s pályázati forrásokra kellett jelentkezni. Végül, a szövetségkeresésben is el tudott érni a Jobbik váratlan sikereket: Ózdon és Tiszavasváriban korábbi

²⁰⁴Vég Márton; „Tudom, hogyan kell legyőzni a Fideszt!” (2017) <https://mno.hu/belfold/tudom-hogyan-kell-legyozni-a-fideszt-2421840>

²⁰⁵ VEOL; Elégedettek a lomispiaccal Devecserben (2017) <https://www.veol.hu/hirek/devecser-lomispiac-hasznaltcikk-piac-1826968/>

fideszes önkormányzati képviselőket sikerült csatlakozásra bírni, Ásotthalmon és Ózdon pedig még baloldali képviselők és helyiek közül is többen méltatták a városvezetés rendparti intézkedéseit (például a „tisztá udvar, rendes ház” elvet). Ózdon a roma önkormányzat vezetője 10-es skálán 6-osra értékelte Janiczak David tevékenységét.

A gyengeségek listája azonban hosszabb. A párt számos ígérete teljesen irreálisnak bizonyult, Ózdon például termálfürdőt és borászatot terveztek, ám az éghajlat ezeket nem teszi lehetővé, a lovasrendőrség és a kvados járőrök ígérete pedig anyagi okok miatt nem valósult meg. Tiszavasváriban és Ásotthalmon is orosz és közel-keleti befektetőket ígértek a kampány során a jobbikos polgármesterjelöltek, ám megválasztásuk után ebből nem lett semmi. Ahogy Ferenczi Gábor azon ígéretéből sem, amely szerint minden egyes devecseri lakosnak négyszázezer forint kárpótlás járna a vörösiszap-katasztrófa miatt.

A Jobbiknak országos és helyi szinten is az egyik legfőbb kihívása, hogy kevés hozzáértő szakértője van. Különösen Tiszavasvárra volt jellemző, hogy a klientúraépítés és a politikai lojalitás szempontjai felülírták a szakmaiságot: a város a lehetőségekhez képest kevés pályázatot adott be, a HVIM vezetőjét, Zagya György Gyulát nevezték ki közmunka-felügyelőnek²⁰⁶, és „rendfenntartásra” is az érpataki polgármester, Orosz Mihály Zoltán „szabadcsapatát”, a Becsület Légióját hívták be²⁰⁷. Ásotthalomra is jellemző a politikai szövetségesek helyzetbe hozása, sőt, ott a polgármester még a saját bérét és juttatásait is jelentősen megemeltette a közgyűléssel. Ózdon a városvezetés több olyan intézkedést hozott, amely a jogrendszerben való járatlanságról tett tanúbizonyságot: a közmunkások kamerákkal való figyeltetése az ombudsman²⁰⁸, az önkormányzati szociális bérlakáshoz jutásból a büntetett előéletűek kizárása pedig a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI), majd a borsodi kormányhivatal döntése nyomán bizonyult jogellenesnek. Az említett esetek arra is rávilágítanak, hogy a Jobbik pragmatikus kormányzásának is vannak határai, helyben sok esetben megőrizte a párt a korábbról ismert szélsőséges arcát. A Tiszavasváriban elfogadott 2014-es „roma emberek társadalmi beilleszkedésének elősegítését”²⁰⁹ célzó 2014-es önkormányzati cselekvési terv 12 pontjából 11 kizárólag közbiztonsági, egészségügyi és lakhatási viszonyokat szabályoz, amelyek érintik ugyan a romák élethelyzetét, de céljuk csak a szegregátumokban kialakult állapotok rendezése, nem pedig a szegregáció kiváltó okainak megszüntetése. A jobbikos városvezetés alatt kifejezetten gyakoriak voltak a rendőrség kifejezetten romákra utazó, helyenként aránytalan fellépései. Bár a Jobbik felé tendáló sajtó attól hangos, hogy a városban rend és béke van, valamint a helyi romák szeretik a fennálló helyzetet, Gulyás Márton baloldali aktivista videósorozatából árnyaltabb képet kapunk.²¹⁰ A közmunkások béréből gyakran több tízezer forintot is levonnak, így a helyi romák esetenként havi néhány ezer forintból élnek.

Toroczkai László hírhedtté vált kijelentései („Soros egyetemét”....„betiltani, bezárni, a romjait pedig sóval behinteni”), meleg- és muszlimellenes rendelete sem a néppártosodó Jobbik képét erősítette.

²⁰⁶ Szira Péter, „Má’ megint egy cigánycikk...” – Körülnéztünk Tiszavasváriban (2017) <https://mno.hu/hetvegimagazin/ma-megint-egy-cigancikk-korulneztunk-tiszavasvariban-2399655>

²⁰⁷ hvg.hu; Pánikban a tiszavasvári romák az érpataki polgármester légiója miatt (2016) http://hvg.hu/itthon/20160216_tiszavasvari_romak_jobbik_orosz_mihaly_zoltan_erpataki_polgarmester_ciganyo_k letöltve: 2017.11.05

²⁰⁸ A városban tevékenykedő közmunkásoknak kötelezően hozzá kell járulniuk ahhoz, hogy felvétel készülhessen róluk munkavégzés közben. Medvegy Gábor, Ózd: tízmillióba fájhat a közmunkások megfigyelése (2015) <https://24.hu/belfold/2015/05/14/ozd-tizmillioba-fajhat-a-kozmunkasok-megfigyelese/>

²⁰⁹ Kt. Határozat, 2014.II.20.
<https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiOw5rPqMvQAhWBCyWKhQVKDvAQFggBMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.tiszavasvari.hu%2Ffiles%2FTestuleti%2F2014%2F02%2F02-20%2F10-2014-02-20.doc&usg=AFQjCNF9AoUOMRd3B2m9KUN2u0iwUeU74A>

²¹⁰ alfahir.hu, "A MAGYAR ÁLLAM GETTÓT CSINÁLT A CIGÁNYTELEPEKBŐL" (2016) https://alfahir.hu/a_magyar_allam_gettot_csinalt_a_ciganytelepekbol

Ríg Lajos, a Jobbik tapolcai körzetben megválasztott képviselője a közösségi médiában – Ríg utólagos magyarázata szerint véletlenül – *A cigányság a zsidók biológiai fegyvere* címmel osztott meg egy bejegyzést.²¹¹ Ríg védekezésére kényszerült egy a kezét díszítő „Becsület és Hűség” tetoválás miatt is, amely egybeesik a Waffen SS „Becsülete a Hűség” (Meine Ehre heißt Treue) jelmondatával.²¹²

Számos példát találtunk a Jobbikon belüli széthúzásra is: a hivatalában lehallgatott ózdi polgármester, Janiczak is elhelyezett egy lehallgató-készüléket – a helyi Jobbik irodájában. Devecseren Ferenczivel a saját alpolgármestere, a szintén jobbikos Kozma György fordult szembe, visszahívása után sokáig betöltetlen maradt az alpolgármesteri poszt, majd Kozma el is indult Ferenczi ellen az időközi választáson – ám az inkumbens polgármester fölényesen nyert. Az érpataki polgármester 2014 előtt még nyíltan vállalt szövetségese volt a Jobbiknak (sőt, sokan követendő példaként hivatkoztak rá), ám utána már csak a tiszavasvári önkormányzattal maradt jó kapcsolata Orosz Mihály Zoltánnak, végül pedig ott is megköszönték a szolgálatait. A legnyilvánvalóbb példa azonban az országos szintér: Toroczkai László, a párt alelnöke rendszeresen ellentmond nyilatkozataiban és cselekedeteiben saját elnökének, Vona Gábornak.

Az előzmények után tehát nézzük, milyen fejlemények történtek 2017-ben. A legmozgalmasabb év alighanem Devecseren volt, ahol a képviselő-testület feloszlata után megtartott időközi választáson a leadott szavazatok 69 százalékával választották újra Ferenczi Gábor polgármestert. Önmagában a feloszlata ténye, és a korábban említett belső viszályok azonban jelzik, hogy a város élete nem mentes a turbulenciáktól. Noha a jobbikos polgármestereket nem szokták sem a romák, sem a rendbontók felé tanúsított túlzott empátiával vádolni, Ferenczi Gáborral mégis ezt történt. A devecseri laktanya körül amúgy is több vita alakult ki, de egy ízben Ferenczi baráti köre – zömmel roma származásúak – feltörték a laktanya kapuját, hogy legyen hol bulizniuk. Az egyesület vezetője a rendőrséghez fordult, ennek azonban nem volt hatása, a szolgálatvezető arról tájékoztatta, hogy a behatolóknak Ferenczi szóbeli engedélyt adott a terület felhasználására. *„Az egyesületi elnök kérdésére, mely szerint mi van a jogszabályokkal és a magánterület védelmével az volt a válasza – forduljon bírósághoz, vagy az egyik afrikai nagykövetséghez, ott panaszkodjon”.*²¹³

Ózdon Janiczak Dávid ellen az ellenkező indokkal – terror és rasszizmus címén – szerveztek tüntetést. A riport szerint maroknyian tüntettek, Janiczak pedig megköszönte képviselőtársainak, akik kiálltak mellette a Városháza téren, továbbá úgy gondolja, hogy az ügy nem túl „konkrét”, hiszen a közmeghallgatáson nem jelentek meg a tüntetők.²¹⁴ A romákat érintő hátrányok közül kiemelten a víz problémájával foglalkozik a közélet a városban. Az Abcúg riportja feltárta, hogy a település hiába kapott 1,72 milliárd forint támogatást a vízhálózat fejlesztésére, fókuszálva leginkább a hátrányos helyzetű csoportok vízellátására, sokan még mindig nem tudják beköttetni a vizet. Ennek leginkább a helyi cigányság az elszenvedője²¹⁵. Janiczak ezen felül gyakran posztol rendvédelmi egységekről és feladatokról a közösségi oldalán, egyik kiemelt hír például, hogy megkezdődik az Ózdi Járás első tartalékos honvédeinek kiképzése. *„A Magyar Honvédség átalakítja és megújítja tartalékos rendszerét, amelynek egyik elemeként a helyi közösségekre építve hoz létre egy új szolgálati formát.”*²¹⁶ Ózd legfontosabb beruházása az újonnan épülő börtön, amely munkát adhat helyi lakosoknak.²¹⁷

²¹¹ Kálmán Mihály, VONA GÁBOR TAPOLCAI JELÖLTJE: A CIGÁNYSÁG A ZSIDÓK BIOLÓGIAI FEGYVERE (2015) http://kettosmerce.blog.hu/2015/02/14/vona_gabornak_igaza_van_beszeljunk_rig_lajosrol

²¹² Nagy József, Ríg Lajos: Én régen is cuki voltam (2015) <https://24.hu/belfold/2015/04/12/rig-lajos-en-regen-is-cuki-voltam/>

²¹³ Juhász Máté; Devecser: Összeférhetetlen a Jobbik saját magával (2017) <http://civilhetes.net/devecser-osszeferhetetlen-a-jobbik-sajat-magaval>

²¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=fCkL3mjV-JY>

²¹⁵ Neuberger Eszter; Hiába a csatorna, soha nem lesz víz az ózdi romák házaiban (2017) http://index.hu/belfold/2017/05/05/hiaba_a_csatorna_soha_nem_lesz_viz_az_ozdi_romak_hazaiban/

²¹⁶ Irány a sereg! (képgalériával) (2017) <http://ozd.hu/news.php?id=6260>

²¹⁷ Börtön és útfejlesztés – Két fontos beruházás Ózdon (2017)

Hasonlóképpen fontosnak tartja Toroczkai László is rendvédelmi erők jelenlétét. Ásotthalom esetében egyértelmű prioritás a határvédelem, és a migrációs válság kezelése. Ezen felül Toroczkai végül megállapodott a település környéki tranzitzona megépítéséről²¹⁸, valamint fontosnak tartotta egy második kerítés emelését is, a déli határon.²¹⁹

Mindegyik vizsgált település polgármesterére jellemző, hogy kiemelt figyelmet fordít a lakosság szórakoztatására is. Ózdon a magyar fociválogatott 2016-es EB-szereplése alatt szurkolói zónákat állítottak fel, 2017-ben is terep-rally bajnokságot szerveztek, az eseményekről Janiczak Dávid nagy lelkesedéssel számolt be a Facebook-oldalán²²⁰. Dobó Zoltán is megértette, hogy az önkormányzat egyik legfontosabb feladata – és leglátványosabb eredménye – a közösség-szervezői munka lehet: 2016-ban Miniállatkert²²¹ és Strand²²² is nyílt a településen. Tiszavasváriban főként a közterek rendbetételére, fejlesztésekre használják a közmunkaprogramot, valamint propagandacélokra, amelyeket a polgármester előszeretettel oszt meg közösségi oldalán, mint például a járdajavítás megsejmlése.²²³ Ezzel a polgármester egyszerre mutathatta meg az épülő város és a munkára fogott emberek képét. Új sportmúzeumot is nyitottak, illetve a városban volt a Magyar Olimpiai Akadémia 68. Országos Vándorgyűlése²²⁴. Hasonlóképpen Devecseren is nagy hangsúlyt fektetnek a város látványképének javítására: nagy gondot fordítottak szobrok és emlékművek állítására, azok felújítására²²⁵.

Mindegyik jobbikos település, de különösen Devecser és Tiszavasvári kapott sok kritikát amiatt, hogy érdemi beruházások nem történtek a városban, a pályázatokból nem sikerül külső forrást a településre hozni: Devecseren úgy fogalmazott az előző polgármester – akinek a regnálása alatt kétségkívül számos pályázatot nyert el a település: „Szomorú, hogy jelen városvezetésünk a három év alatt egy projektet tudott indítani (csarnokáthelyezés), az is félbemaradt és azóta is perben állnak a beruházóval”²²⁶. Ásotthalmon Toroczkai László a Délvidéki Emlékpark fejlesztésére nyert el támogatásokat, illetve Rózsa Sándor kultuszát erősíti helyben.²²⁷ Tiszavasváriban a 2010–2014 közötti időszakhoz képest talán előrelépés tapasztalható e tekintetben: sikeres pályázatot adtak be a belvízvédelem, közétkeztetés

<http://www.boon.hu/borton-es-utfejleszt-es-ket-fontos-beruhazas-ozdon/3508382>

²¹⁸ Tóth Marcell; TOROCZKAI LÁSZLÓ: ÁSOTTHALOM MÁR NEM UTASÍTJA EL A TRANZITZÓNÁT (2016)

<http://szegedma.hu/hir/szeged/2016/06/toroczkai-laszlo-asotthalom-mar-nem-utasitja-el-a-tranzitzonatan.html>

²¹⁹ hvg.hu; Májusra készülhet el az okoskerítés Csongrád megyében (2017)

http://hvg.hu/itthon/20170227_majusra_keszulhet_el_az_okoskerites_csongrad_megyeben

²²⁰ <http://www.ozd.hu/news.php?id=4576>

<http://www.pirirc.hu/hirek/verseny-infok/item/3354-ozd-rally-2017-program-terkepek>

²²¹ Szíjártó János, MINIÁLLATKERT NYÍLT TAPOLCÁN (2016)

<http://www.tapolcaiujzag.hu/miniallatkert-nyilt-tapolcan/>

²²² Szíjártó János, HIVATALOSAN IS ÁTADTÁK A STRANDOT (2016)

<http://www.tapolcaiujzag.hu/hivatalosan-is-atadtak-a-strandot/>

²²³ Dr. Fülöp Erik Facebook oldala, 2017. V. 26. (Letöltés ideje: 2017)

<https://www.facebook.com/dr.fulop.erik/posts/1754705358154211>

²²⁴ Olimpia.hu, 2017. IV. 22-23. (letöltés ideje: 2017-08-01)

<http://olimpia.hu/kiemelt-hirek/oriasi-sikert-hozott-az-olimpiai-vandorgyules-tiszavasvariban>

²²⁵ Trianoni megemlékezés kettős kereszt-avatással (Devecseri újság 2016 június)

http://www.devecser.hu/sites/default/files/dokumentumok/devecser_2016_junius.pdf

I. és II. világháború áldozataira emlékező szobor

https://www.kozterkep.hu/~30630/I_es_II_vilaghaborus_emlekmu_Devecser_2016.html

Devecserben található kereszt felújítása (Devecseri újság november)

http://www.devecser.hu/sites/default/files/dokumentumok/devecseri_ujsag_novemberi_szama.pdf 3. oldal

²²⁶ <https://www.facebook.com/szeretlekdevecser/posts/1602697143113823>

²²⁷ Nagy Gergely Miklós; És betyárból lón kiskirály – Toroczkai László és Ásotthalom elfoglalása (2017)

<http://magyarnarancs.hu/kismagyarorszag/es-betyarbol-lon-kiskiraly-106531/?orderdir=novekvo>

fejlesztése és a napkollektorok telepítése területén is.^{228 229} Ugyanakkor a városnak egyre nehezebb az egészségügyi ellátást finanszírozni, így a járóbeteg-ellátás is veszélybe került, amely a közgyűléseken is gyakori témává vált.²³⁰ A közbiztonsághoz hasonlóan azonban ebben az esetben sem tudunk „igazságot szolgáltatni”: a pályázatok átfutási ideje gyakran túlnyúlik a polgármesteri ciklusokon, és nagyon nehéz megmondani, hogy más vezetéssel milyen pályázatokon lett volna esélye a városnak.

A 2016-os és 2017-es évben a városvezetők számára kellemetlen hírekkel is jártak. Dobó Zoltán tapolcai polgármester diplomabotrányba is keveredett: állítólagos két diplomája közül az egyik szakdolgozatát nem találták meg az egyetemen. Állítása szerint ő csak azt írta bele az önéletrajzába, hogy két egyetemre is jár, azt nem, hogy be is fejezte mindkettőt.²³¹ Janiczak Dávid 2017 év eleje húzódozó „lehallgatási botrányában” több fordulat következett be. A polgármestert lehallgatták, egy helyi lakos hívta fel a figyelmét a 8gb-nyi hanganyagra.²³² Janiczak félmeztelenre vetkőzött egy Facebook-posztjában, hogy ezzel szemléltesse, hogyan érezte magát, mikor ez kiderült. A fideszes érdekeltségek félig-meddig védelmükbe vették, elítélték az ilyen jellegű cselekményt, de a posztban kitértek a polgármester egyéb kihágásaira. Később a felvételekről készült hanganyagból kiderült, hogy Janiczak maga is elhelyezett diktafont egy irodában.²³³ A botrányt csak tetézte, mikor Németh Szilárd szintén a hanganyagokra hivatkozva felszólította Janiczakot, hogy valljon színt a korrupciós ügyeiben, majd később ezért feljelentést is tett. Janiczak tagadja a korrupciós vádak.²³⁴ A vizsgált települések vezetői közül mégsem az ózdi vagy a tapolcai polgármester, hanem egyértelműen Toroczkai László került be legtöbbször a hazai – és nemzetközi – hírekbe.²³⁵²³⁶

A legnagyobb vihart a polgármester a muszlim- és melegellenes rendeletével kavarta²³⁷, melynek értelmében nem működhet a településen műezzin, nem hordhatnak nők lényegében burkát, illetve tilos a melegházasságról nyilvános véleményt formálni, ezzel együtt pedig az Alaptörvényben foglalt családfogalommal ellentétes megnyilvánulás is. Bár a formailag sem megfelelő rendelet több pontja is sérti az Alaptörvényt, Toroczkai a kitart mellette.²³⁸ 2017-ben az Alkotmánybíróság

²²⁸ Tiszavasváris Online, 2017. VII. 09. (Letöltés ideje: 2017-07-27)

<http://tion.hu/news/2810/topos-forrasbol-kap-zold-utat-a-komplex-energetikai-fejlesztes>

²²⁹ Tiszavasvári Online; Pályázati forrásból korszerűsítik a közétkeztetést(2016)

<http://tion.hu/news/2712/palyazati-forrasbol-korszerusitik-a-kozetkeztetesi>

²³⁰ Vasvári Hírmondó, 2016. XI. 16. (Letöltés ideje: 2017-07-27)

http://www.vasvarihirmondo.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1412:kevesebb-fizikoterapia-tobb-szakorvosi-ellatas&catid=87&Itemid=1434

²³¹ ORIGO, Hiányzó szakdolgozat miatt bírálják a jobbikos polgármestert (2016)

<http://www.origo.hu/gazdasag/20160301-dobo-zoltan-tapolca-polgarmester-jobbik-diploma.html>

²³² Janecskó Kata; Német Tamás; Lehallgatást akart a lehallgatott polgármester is (2017)

http://index.hu/belfold/2017/01/09/janiczak_ozd_jobbik_lehallgatasi_botrany/

²³³ NTT; A Fidesz korrupcióról kérdezi Janiczakot (2017)

http://index.hu/belfold/2017/05/06/a_fidesz_korrupcirol_kerdezi_janiczakot/

²³⁴ hvg.hu; Janiczak üzent Németh Szilárdnak (2017)

http://hvg.hu/itthon/20170506_Janiczak_uzent_Nemeth_Szilardnak

²³⁵ hvg.hu; Az ászothalmi "fehér utópiáról" készített riportot a BBC (2017)

http://hvg.hu/vilag/20170207_Aszothalom_toroczkai_laszlo_bbc_rendelet_mecset_csador_burkini

²³⁶ Nótin Tamás; A BBC SZERINT TOROCZKAI FEHÉR UTÓPIÁT AKAR LÉTREHOZNI ÁSZOTHALMON (2017)

https://alfahir.hu/2017/02/07/toroczkai_laszlo_aszothalom_bbc_migracio_iszlam_jobbik

²³⁷ -KB-; Betiltották a muszlim vallást és a melegséget egy magyar községben (2016)

http://index.hu/belfold/2016/11/24/betiltottak_a_muszlim_vallast_es_a_melegseget_egy_magyar_kozsegben/

²³⁸ MG; Ha akartak, se tudtak volna alkotmánysértőbb rendeletet írni Ászothalmon (2016)

http://index.hu/belfold/2016/11/25/ha_akartak_volna_se_tudtak_volna_alkotmanysertobb_rendeletet_irni_a_sothalmon/

megsemmisítette²³⁹, de év végén minimális változtatással, az iszlám és a muszlimok említése nélkül a polgármester ismét elfogadtatta.

A Magyar Narancs tényfeltáró írásainak köszönhetően kiderül, hogy az ásatthalmi polgármester mindent megcsinált kicsiben azok közül, amivel a Jobbik a Fideszt vádolja országosan: saját juttatásainak emelése, baráti cégek, alkalmazottak helyzetbe hozása közpénzből, klientúraépítés. Bár Toroczkai megválasztásakor ígéretet tett arra, hogy a minimálbérnek megfelelő összeget vesz fel fizetésként, a többit pedig alapítványoknak fogja utalni, fizetése 2017-ben már közel 550 ezer forintra rúg, ezen felül pedig havi költségtérítést kap, illetve benzinpénzét is fizetik. Az is kiderül továbbá, hogy a polgármester előszeretettel ülteti saját embereit magas pozíciókba, így például Derjanecz Vilmos Gyula kapta meg a Várostantya nevű önkormányzati cég vezetését 2014 végétől 2017 elejéig, Hajnal Péter lett az új jegyző, aki korábban feltűnt a HVIM-ben, valamint a 2012-ben alapított Innovatív Kommunikáció alapítványának képviselője volt, amely közpénzen szervezte a Rózsa Sándor-kultuszt Ásatthalmon. Mikor Hajnal Péter jegyző lett, lemondott IKA-beli pozíciójáról, helyébe Dobó Veronika, korábban független képviselő, a Jobbik helyi szervezetének megalapítója ült. Dobó egyébként Toroczkai asszisztense is. Varga László a Hatvannégy Vármegye Alapítvány (HVA) kurátora, emellett vállalkozó Ásatthalmon. A HVA kurátoraként többször is nyertes pályázatot nyújtott be a Délvidéki Emlékpark megvalósítására igényelt pénzekre. Varga továbbá a Balkan Bt. ügyvezetője, majd kültagja is, így köthető Toroczkaihoz, ez a cég segített a Toroczkai főszerkesztésével működő Magyar Jelen kiadásában is – ide a Jobbiktól mentek közpénzmilliók. A Dave-Safety Vagyonvédelmi Kft. segítette Toroczkai 2013-as kampányát, a cég üzemeltette továbbá a településen található strandot, amely mellett a polgármester nyíltan kampányolt. A később eladott, ma kényszerszállás alatt álló cég egy másik tagja H. Géza – tőle vette meg Toroczkai a tanyát, ahol él, illetve a HVA tőle vette meg azt a földet, ahol a Délvidéki Emlékpark található. Az önkormányzat is vett tőle földeket. H.Géza lakásában volt továbbá az Azonosságtudat Alapítvány ásatthalmi székhelye is, szívességi használatban. Figyelemre méltó Márki József szerepe is: 2013-ban DK-sként kijelentette, hogy Toroczkaira fog szavazni, később megbízást kapott a polgármestertől, fafaragóként ő faraghatta ki Rózsa Sándor szobrát, melyre a HVA biztosított pénzt.²⁴⁰

²³⁹ MG; Toroczkai iszlámmellenes törvényt hozatna (2017) http://index.hu/belfold/2017/04/13/toroczkai_iszlamellenes_torvenyt_hozatna/

²⁴⁰Nagy Gergely Miklós; És betyárból lőn kiskirály – Toroczkai László és Ásatthalom elfoglalása (2017) <http://magyarnarancs.hu/kismagyarorszag/es-betyarbol-lon-kiskiraly-106531/?orderdir=novekvo>

Melléklet: a Fidesz és a Jobbik programjának átfedése

9. táblázat: A Fidesz és a Jobbik programjának átfedése

Problémakör	Ki kezdeményezte először nyilvánosan?
Bevándorlási korlátozások	Jobbik ²⁴¹
Egy új nukleáris reaktorblokk építése Pakson	Jobbik (2009-es pártprogram)
A boltok és kereskedelmi egységek vasárnapi nyitvatartásának tiltása	Jobbik ²⁴²
Euroszeptikus retorika és keleti nyitás	Jobbik (2009-es pártprogram)
Médiatörvény (a médiahatóságnak joga van súlyos szankciók kivetésére a tradicionális értékek megőrzése érdekében)	Jobbik (2010-es pártprogram)
Kormányzati rezsicsökkentés	Fidesz
Túlzott profit adó kivetése a bankokra és telekommunikációs cégekre	Fidesz ²⁴³
A devizahitelek kimentése	Jobbik (2010-es pártprogram)
A magánnyugdíjpénztárak államosítása	Jobbik (2010-es pártprogram)
Közmunka a munkanélkülieknek	Jobbik (2010-es pártprogram)
A problémás állampolgárok (munkanélküliek, akik nem járatják a gyerekeiket óvodába vagy iskolába, a 'közellenesen' tevékenykedők) kizárása a jóléti segélyekből	Jobbik (2010-es pártprogram)
Nagyobb büntetések a bűnelkövetőknek és a halálbüntetés visszaállítása	Fidesz ²⁴⁴
Az oktatás központosítása, a nacionalista írók betagozása az iskolai anyagba, tanulmányi kirándulások a szomszédos országokba, esetlegesen szegregált osztályok, és alacsonyabb tankötelezettségi korhatár	Jobbik (2010-es pártprogram), részben
Az új alkotmány elemei: a Szent Koronára való hivatkozás, a keresztény gyökerekre való hivatkozás, a Versailles-i Béke emléknepje, állampolgárság a külhoni magyaroknak	Leginkább a Jobbik (2010-es pártprogram)

²⁴¹ A Jobbik 2015 februárjában négy kérdésben kezdeményezett népszavazást, beleértve a bevándorlási korlátozásokat.

²⁴² <http://www.hirado.hu/2015/03/28/gogos-szerint-a-jobbik-a-fidesznel-is-erosebben-korlatozna/>
<http://www.parlament.hu/irom39/01793/01793.pdf>

²⁴³ A 2010-es programjában a Jobbik a multinacionális vállalatoknak biztosított adókedvezmények eltörlése mellett állt ki, és ehelyett támogatást ígért a kis és közepes hazai vállalatoknak. Tehát a multik túlzott profitjára kivetett adókat nem közvetlenül a Jobbik vetette fel, azok beleillenek a párt programjába.

²⁴⁴ A 2002-es brutális móri mészárlás után Orbán azt mondta, komolyan meggondolná a halálbüntetés visszaállítását. <http://index.hu/belfold/ovhalalbunt/> Ennek ellenére először a Jobbik vállalta fel a halálbüntetés bevezetését mint a part hivatalos álláspontját.